

DOBŘÁ ADRESA

Liszt

Z obsahu

Oldřich Mikulášek

Laurent Binet

Christian Futscher

David Zábranský

Wagner

Obsah:

Muž s cejchem smrti

Laurent Binet: **Realita nikdy není jednoznačná** (4)

Rozhněvaní mladí muži

Jakub Šofar: **Bloudění hvězdy všemi** (9)

Jiří T. Král: **Královiny** (13)

Martin Puskely: **Kdo brání Zlého komunistu?** (15)

Zdeněk Mitáček: **Podél trati** (20)

Chorý muž z Vídně a jiné příběhy

Christian Futscher: **Květy krve. Básně chorého muže z Vídně** (24)

David Zábranský: **Edita Farkaš** (26)

Ondřej Buddeus: **Klinická poetika** (29)

Petr Čepek: **Souboj paniců** (32)

Chlapi sobě

Liszt a Wagner v Piešťanech (36)

Michal Šanda: **Pětidenní komedie městská, Jedna věta, ...a to je blues** (tři minirecenze) (38)

Vladimír Piša: **Zase zvedni hlavu, ale zeď už asi neprorazíš** (40)

Malý velký muž

Deník Papa Razziho (42)

Michal Šanda: **Z antikvariátních banánovek** (50)

Příloha

Jakub Šofar: **Co tady hledáš, Oldřichu?** (54)

Na titulní stránce: Liszt a Wagner (k článku na str. 36)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 11, ročník 11. E-mail: dobraadresa@firstnet.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štěpán Kučera. Zástupce šéfredaktora: Štefan Švec. Redakce: Marie Böhmová, Václav Dvořák, Martin Groman, Michal Šanda, Jakub Šofar, Petr Štengl, Martin Vokurka, Pavel Voňka. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky a Nadace Český literární fond. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafín a FirstNet a. s.

**SYSTEM NAVIGACE:
KLEPNĚTE!**

První stránka (titulní):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevrou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):
BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám naepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

Literární zádrhel

Jan Pavel Kolo za kolem

oj spojuje je
Belhá se kolotoč co ojí točí
a v příkopu pod zámkem
pes
klidně močí

Komentář k básni

Když se ojí točí
pes kus dál klidně močí
a básník nechá vkus
na dětském kolotoči

Karl Thurgau von Jabkowicz

Naši milí,

před časem jsem stopl řidiče, který si mě vybral v konkurenci několika pěkných stopařek. Vyprávěl mi, že zamlada na vojně taky stopoval a řidiči ho nechtěli brát, radši stavěli slečnám, a proto on teď bere zásadně chlapy (nejradši vojáky), protože ví, jaké to je. Protože taky vím, jaké to je, připravil jsem tentokrát mužskou Dobrou adresu. Žádné mladičké básničky se zasněnými fotografiemi vedle křehkých veršů... Místo toho Christian Futscher představí chorého muže z Vídně, Ondřej Buddeus zase zvědavého muže z Prahy, David Zábranský bude vyprávět o úpadku jednoho manžela a Petr Čepek popíše jistý souboj paniců. Číslo otevírá rozhovor s francouzským prozaikem Laurentem Binetem a v průběhu měsíce Dobrá adresa vyvrcholí blokem věnovaným básníkovi Oldřichu Mikuláškov. Přeju všem čtenářům Dobré adresy inspirativní čtení plné testosteronu a shovívavost vůči stopařům uprostřed listopadových plískanic.

Štěpán Kučera

Omluva

Ačkoli překvapivě plískanice nejsou, choroby ano. A tak se omlouváme za velmi opožděné číslo. Proto prosincové číslo tedy vyjde až okolo 15. prosince.

-jt-

M

už s c
ejch
em sm
rti

Laurent Binet: Realita nikdy není jednoznačná

Francouzský spisovatel Laurent Binet (1972) by podle dotazníku Marcela Prousta nejvíce chtěl být hrdinou. Ve svém románu HHhH, za který letos získal prestižní Prix Goncourt, tak o hrdinech alespoň píše. A nejen o nich.

Foto: Jan Kříkava

Každého, kdo čte vaši knihu, jistě napadne otázka, co přimělo francouzského spisovatele, aby si vybral téma z českých dějin...

Příběh, o němž jsem se rozhodl psát, není v západní Evropě příliš známý, ve Francii například vůbec. Začal jsem se jím zabývat, když jsem v rámci vojenské služby působil na Slovensku v Liptovském Mikuláši. Jeden z nadřízených náhodou zmínil atentát na Reinharda Heydricha a já chtěl vědět víc. Během druhé světové války se odehrálo hodně zvláštních příběhů, ale tenhle je od začátku až do konce neuvěřitelný – vždyť Heydrichova smrt byla z velké části shoda náhod. Potom jsem se jel podívat do krypty kostela, kde se skrývali strážci atentátu. To byl zážitek, který mě definitivně přesvědčil, abych se pustil do psaní. Když vidíte stopy po kulkách, které stále zůstávají v kamenných zdech, pocítíte situaci, kdy pět parašutistů bojovalo proti oddílům SS, téměř na vlastní kůži.

Takže jste o okolnostech atentátu poprvé slyšel na Slovensku?

Můj otec je profesor historie a specializuje se především na druhou světovou válku, takže jsem základní informace o operaci Anthropoid měl už dávno od něj. Řekl mi jen, že šéf gestapa byl ve dvačtyřicátém zabit československými parašutisty vyslanými z Londýna. Cítil jsem však jeho velký nevyslovený obdiv k parašutistům a už tehdy jsem o nich chtěl napsat.

V knize je ale rozhodně více prostoru věnováno Reinhardu Heydrichovi než parašutistům...

Stalo se tak proto, že jsem měl mnohem více informací o Heydrichovi než o parašutistech. Trápilo mě to – hlavní hrdinové, a objeví se až v polovině románu. Raději jsem však vyprávěl o Heydrichovi, než abych si cokoli vymýšlel. Přesto Heydrich, i když mu věnuji nejvíce prostoru a kniha nese v podstatě jeho jméno, není hlavní postava. Z literárního i historického hlediska představuje pouze cíl.

Ve vašem románu se s rovinou historického příběhu prolíná rovina současnosti, kde prostřednictvím metanarace řešíte dilema, zda lze historii zprostředkovat čtenářům...

Musel jsem si položit hodně otázek a také si na ně sám odpovědět. Literatura se často snaží přenést historickou zkušenost do současnosti, ale je obtížné psát o historii pravdivě a zároveň působivě. A to vede k problémům. Aby byl přenos úspěšný, je ve čtenáři potřeba vyvolat emoce. Napíšu-li, že za druhé světové války zahynulo mnoho milionů lidí, uvědomí si, že jde o tragédii, ale nedotkne se ho to tolik, jako když uslyší příběh o smrti jednoho konkrétního člověka. Čím více detailů uslyší, tím hlouběji bude zasažen – daného hrdinu si totiž oblíbí, ztotožní se s ním a později jeho smrt pocítí jako ztrátu blízkého člověka. Nicméně spisovatel píšící takovým způsobem o historických událostech riskuje, že se nechá unést svou

fantazií. Tento problém jsem nedokázal vyřešit, i když jsem se celou dobu snažil. Dialog se čtenářem na rovině současnosti mi moji práci usnadňoval. Mohl jsem mu popsat nesnáze, s nimiž jsem se potýkal, a také ospravedlnit určité nepřesnosti, jichž jsem se jistě dopouštěl. Vyprávět skutečný příběh, který jsem sám nezažil, je jedna z nejtěžších věcí na světě. Potřeboval jsem, aby si to uvědomil i čtenář.

Sám jste řekl, že okolnosti operace Anthropoid nejsou ve Francii příliš známé. Jaké reakce vaše kniha vyvolala?

Věřím, že by editoři a vydavatelé, kteří hledí především na prodejnost knihy, dali přednost příběhu z dějin Francie. Ale čtenář podle mého názoru příliš nerozlišuje, jestli je hlavním hrdinou Čech, Francouz, nebo Slovák. Zajímá ho, zda jde o výjimečný, emocionálně náročný příběh. Vzpomeňme třeba na Achilla nebo Odyssea – ani jeden z nich nebyl Francouz, a přesto jejich příběhy stále patří ve Francii mezi nejoblíbenější. Dost Francouzů má o Československu pouze mlhavou představu. Hodně z nich si plete Slovensko a Slovinsko, což mě rozčiluje, ale koneckonců sám jsem měl na základní škole problém najít Bratislavu na mapě. Přesto si myslím, že z toho, jaký měla moje kniha úspěch, je zřejmé, že nezáleží na vědomostech čtenáře, ale na kvalitě samotného příběhu. Čtenář potom žádný kontext nepotřebuje.

Často používáte krátké epizodické historky, jimiž reálné postavy přibližujete čtenářům a určitým způsobem je zlidšťujete...

Zastávám názor, že nikdo není hrdina na sto procent. Žádná lidská bytost nekoná hrdinské skutky dvacet čtyři hodin denně, po většinou vede všední život. A to čtenáře dojmě nejvíce. Například když parašutisté z operace Anthropoid žili v Praze v utajení, tak měli milenky a chovali se jako obyčejní mladí muži. Většinu času se jejich životy nelišily od životů ostatních a potom přišla jedna událost, která z nich udělala hrdiny. Proto mě nejvíce dojmá osobnost Marie Moravcové, která parašutistům pomáhala. Na jednu stranu neoddiskutovatelná hrdinka, na druhou stranu máma od rodiny. Každý den chodila nakupovat potraviny k večeři, a přitom měla v tašce jídlo pro parašutisty ukryté v kryptě. Fascinuje mě, jak se v takových historkách mísí hrdinský čin s běžným životem. Spisovatel potřebuje znát takové zdánlivě nepodstatné detaily, aby jeho příběh zněl uvěřitelně a zasáhl čtenáře.

A co v případě Reinharda Heydricha? Podobného postupu se před nedávnem dopustil režisér Oliver Hirschbiegel ve filmu Pád Třetí říše a byl za to velmi kritizovaný.

Pokud chcete osobnost Heydricha skutečně poznat, nemůžete ho zobrazovat výhradně jako netvora a psát pouze o jeho hrůzných

činech, protože i on dělal většinu času obyčejné věci. Měl své záliby, někde bydlel, něco rád jedl. Filmu Pád Třetí říše se vyčítalo, že vypráví o Hitlerovi tolik historek ze života, až vyznívá sympaticky. Vedly se dohady, jestli lze Hitlera zobrazit i v pozitivní situaci, třeba jak hladí psa. Podle mě ano. Když se o něj totiž začnete zajímat, hned zkraje zjistíte, že měl rád psy. A proč to potom tajit? Proč by se nesmělo vědět o nejstrašnějším muži moderních dějin, že miloval psy? Scéna, při níž hladí psa, což bezpochyby během svého života udělal mnohokrát, přece nemůže v očích diváka smazat jeho vinu za miliony lidských životů. Nepopírám, že i v mé knize jsou pasáže, kde Heydrich působí sympaticky. Nemusím snad zdůrazňovat, že pro mě samotného patří k nejhorším možným historickým osobám. Ale nikdo nemůže zabránit zjištění, že se choval vlídně ke své dcerce, a dokonce si s ní rád hrál. Pokud to tedy je pravda, protože kdyby si autor vymýšlel, dalo by se tvrdit, že s Heydrichem sympatizuje. Moje kniha má v rovině minulosti ambice být historickým románem, a v takovém případě vnímám jakýkoli výmysl jako zradu vůči čtenáři. Na druhou stranu jsem nechtěl nic skrývat pod záminkou, že to nesouhlasí s všeobecně přijímaným názorem. Mí hrdinové nejsou shakespearovští.

Ve vašem podání tedy osobnost Heydricha nevyvolává pouze negativní emoce záměrně?

Přesně tak. Postava Heydricha je svým způsobem fascinující – děsivá a zároveň přitažlivá. Navíc skutečná, a to i v knize. Na rozdíl třeba od Shakespearova Richarda III., který přestože je inspirován skutečnou historickou osobností, nabývá pouze podoby divadelní postavy – není ukazován jinak než v dramatických momentech. U Heydricha jsem chtěl, aby čtenář pochopil, že jde o vraha, ale také o vzdělaného člověka s nadáním, jenž využil situace a kterého tlačil sled dějin.

Z knihy bylo zřejmé, že jste se pokusil zůstat co nejvíce objektivní, ale zároveň šlo mezi řádky velmi dobře vyčíst vaše pocity či sympatie...

Snažil jsem se neskrývat svůj subjektivní pohled, ale jen do té míry, abych nezasahoval do historických faktů.

Autorův názor ale může změnit vyznění celé postavy, nemyslíte?

To máte pravdu. A tak se zase ocitáme před dilematem, kde končí pravda a začíná autorova tvůrčí práce, fantazie. Jak moc si může autor historického románu dovolit být subjektivní a naopak do jaké míry se navzájem ovlivňuje osobnost autora a historické postavy. Do jaké míry má spisovatel potlačit vlastní osobnost ve prospěch postavy. Řekněme tedy, že jsem se nesnažil zůstat co nejobjektivnější, ale co nejvěrnější. Chtěl jsem se maximálně přiblížit realitě. Uznávám, že českoslovenští čtenáři jistě najdou spoustu drobných chyb, kterých se coby Francouz nejsem schopen vyvarovat, ale pokud jsem nějaké udělal vědomě, činil jsem tak s určitým záměrem. Když se pochybení dopustí historik, mělo by být následně opraveno, ale já historik nejsem. Pouze jsem se snažil slepit a dotvořit mozaiku faktů, aby vznikl obraz co nejpodobnější skutečnosti. Heydrich proto nemá vzbuzovat ani sympatie, ani nenávisť, může vzbuzovat všechno najednou. Spíše než z psychologického hlediska jsem se k němu chtěl přiblížit ze stránky sociologické. Heydrich, podobně jako Hitler, představuje produkt své doby, což ostatně platí i o celém nacismu. Kdyby nenastal ideální sociologický kontext, troufám si tvrdit, že by nic z toho nevzniklo. Německo zůstalo po první světové válce velmi oslabené a v podstatě čekalo na novou příležitost. Zároveň narůstaly antisemitské nálady. Heydrich byl v té době prototypem německého občana – nezaměstnaný antisemita. Tím ale nechci říct, že každý nezaměstnaný podobného smýšlení, kterému se navíc v mládí vysmívali, se tehdy musel stát vedoucí osobností gestapa. Jedná se o aspekty, které vysvětlují Heydrichovo počínání, ale jistě je nemožnou ospravedlnit. Nutno dodat, že jsem se nepokoušel za každou cenu proniknout do myšlení osob, o kterých píšu, protože to podle mého názoru nejde. Historie se obvykle neopakuje. Spisovatel žijící jindy a jinde nemůže nikdy úplně pochopit, co se v těch lidech v takových situacích odehrávalo.

Narážíte teď na román Jonathana Littella?

Přesně tak. Tváří v tvář Littellovi jsem si tento pro spisovatele limitující fakt uvědomil asi poprvé, protože mě, nutno říci, nepřesvědčil. Hlavní protagonista Littellova románu na mě nepůsobí jako člověk, který mohl žít. Příliš výjimečný.

Kdybyste se měl rozhodnout, kdo je hlavní hrdina vaší knihy, byli by to parašutisté, Heydrich, nebo vy sám?

Samozřejmě parašutisté. Ve Francii se za hrdinu knihy obvykle označuje pouze kladná postava, nikoli záporná. Heydrich to tedy být nemůže a je otázka, zda bych jím mohl být já. V knize jsem především proto, abych čtenáři připomenul subjektivitu literatury, že to jsem jen a jen já, kdo vypráví příběh. Žiju v místě a období, kdy je obtížné stát se hrdinou podle konvenčních kritérií. V podstatě není proti čemu bojovat.

A kdy byste chtěl žít, pokud byste si mohl vybrat?

V Československu.

To mě překvapuje. Jaké období teď máte na mysli?

Asi bych si vybral dvacátá léta, období první republiky, nebo ještě lépe v dnešním Československu.

Vnímáte stále Česko a Slovensko jako jednu zemi? Jde o dvě dost odlišné kultury.

Ale ano, vnímám, co mohu říct jiného. Jenže mám moc rád obě dvě země i lidi, kteří v nich žijí, a nemám pocit, že by se lišili tolik, jak se říká. Mrzí mě události, k nimž došlo v devadesátých letech, a opravdu bych si přál, abych mohl žít v Československu roku 2010.

Vraťme se zase k vašemu románu – jakým způsobem jste rekonstruoval dia-

logy historických hrdinů? Měl jste k dispozici záznamy nebo výpovědi pamětníků?

Záznamy ne, ale výpovědi z velké části ano. Otázka dialogů pro mě byla komplikovaná, protože je složité používat v historickém románu dialogy a si nevymýšlet při tom. Nicméně čtenář by se bez nich začal po chvíli nudit. Rekonstruoval jsem dialogy tak, jak mi je převyprávěli jejich přímí účastníci. Čas od času jsem si neodpustil lehkého upřesnění či pozměnění, ale tato místa jsou v knize diskutována na úrovni přítomnosti. Čtenář vždy ví, kde opouštím hranice historických faktů. A také jsem musel opatrně vybírat, čemu vůbec lze věřit. Pamětníci se totiž mohou splést nebo si vymýšlet a každý z nich si obraz reality trochu přizpůsobí. Mnohem jednodušší pro mě určitě bylo, když jsem mohl čerpat z knihy.

Patřila k vašim pramenům také nedávno publikovaná kniha historika Edouarda Hussona Heydrich: Konečné řešení židovské otázky? Ovlivnil vás jeho názor?

Jistě, patřil k mým hlavním zdrojům, protože se ve Francii jedná o předního odborníka na problematiku nacistického Německa a speciálně Heydricha. Nyní připravuje Heydrichovu biografii, jsem na jeho práci velmi zvědavý.

Jednou jsme se potkali a hovořili jsme spolu a právě on mi řekl, že ho příběh atentátu fascinuje proto, že od začátku bylo vše odsouzeno k neúspěchu – nic nefungovalo, celá akce byla totálně nezorganizovaná, a co mohlo, to se porouchalo. Parašutisté tudíž neměli moc šance, a přesto nakonec akce proběhla, a on to považuje téměř za zázrak.

Husson ve své knize odmítá myšlenku, že nenávisť Heydricha vůči Židům pramení z posměchu, jemuž byl v dětství často vystaven pro svůj domnělý židovský původ. Vy jste však tuto domněnku do knihy zapojil...

Chtěl jsem, aby si čtenář vytvořil vlastní názor. Heydrich byl v dětství skutečně považován za Žida, protože se jeho babička provdala za muže s židovským jménem. Mohlo to hrát roli v jeho pozdějším chování, ale také nemuselo, a já tady nejsem od toho, abych dělal psychologickou analýzu. Chci pouze dát čtenáři co nejvíce informací, aby se mohl sám rozhodnout, jak bude na věc nahlížet. V literatuře by se to jistě moc hezky vyjímalo – muž, který v mládí trpěl posměšky pro svůj původ, se rozhodne přispět k vyhlazení celého národa. Realita ale nikdy není tak jednoznačná.

Tereza Radváková

zkrácená verze rozhovoru vyšla v Salonu, literární příloze Práva

Bloudění hvozdý všemi (10)

Rozhne
vaní
mladí m
uži

V zářijovém čísle vyvolal nečekaný ohlas text Karla Paulíka o syrském vydání *Babičky* Boženy Němcové. Ukazuje se, že lidé mají zájem a názor, a ne že ne. Protože jak nás vidí v cizině, o to taky snad jde, že? Paulík nelenil a poslal nám ke kritickému zhodnocení vydání *Babičky* v převodu do těsnopisecké soustavy (V. Stejskal), které vyšlo v roce 1947 jako první svazek Těsnopisecké klenotnice.

Paulík vybral několik stránek, u kterých si je jist většími odchylkami od originálu, nicméně nechává vše bez komentáře, jak je mu vlastní, aby si každý čtenář udělal obrázek sám. Jediné, na co upozorňuje, je frapantní omyl hned na začátku první kapitoly.

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Jak píše jistý J. T. Král, jeden (v mých letech) by si myslel, že ranní rozcvičky jsou památkou na snahu poúnorového režimu využít sokolských a orelských tradic k udržení fyzických schopností obyvatelstva. Ještě si pamatuji na cvičení ve škole, kdy zachrčelo ve školním rozhlase, my jsme museli vyjít z lavic a máchat rukama, nohama či trupem. Větší opruz jsem neviděl, ani třídnická hodina nebyla tak strašná. Minimálně do roku 1972 se tahle společná onanada na naší ZDŠ prováděla. Teď když občas vi-

dím, s jakou chutí cvičí ráno Asiaté, pokud nejde o nějaké propagandistické triky, mám strach, aby se opravdu nedali na Velký pochod.

Nicméně takhle se blblo i u nás před Únorem. Přiznejme si to bez mučení. Viz píseň *Raníčkáři* (Kubíček-Kozderka).

*Kdo chce mládí, svěžest v žilách, svalech mít,
raníčkem si musí údy procvičit.*

*Rozhoří se v srdce v slunci plameni,
rozproudí se síla v rameni.*

*Z duše prchne tíseň, promění se v jas
a svět celý hned je plný krás.*

„Revma ven!“

Tak heslo jadrné tu zní,

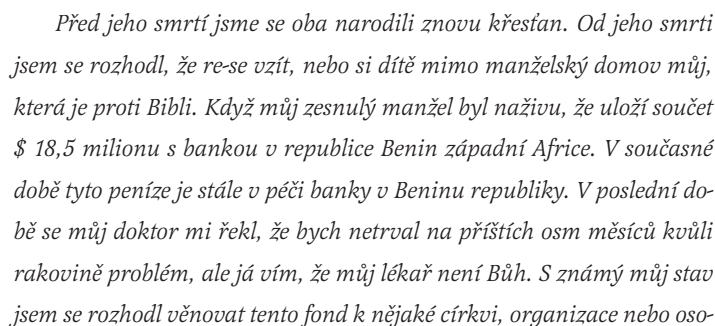
kdo jím nechce stonat, nebuď poslední...

Ale heslo Revma ven!, to není marné. Pro punkovou bandu ideální název.

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Hlas lidu. Zapomínáme na něj, jsme zpupní, každý na svém stupni intelektuálské pýchy. A neposloucháme. *Metro*, 29. září 2010, rubrika Anketa. Dotaz: Který film by si podle vás zasloužil Oscara. Šedesátiletá důchodkyně pí E. Krupková: *Z českých filmů trilogie Slunce, seno. A dále film Nástrahy velkoměsta.*

Já jsem paní Rose Bangura vdova do konce Mr. John Bangura, kdo pracoval s Elf Petroleum Company ve Francii devět let před svou smrtí v roce 2006. Vzali jsme se za jedenáct let bez dítěte. Zemřel po krátké nemoci, která trvala pouhé čtyři dny.

[illegible]

15

Saxon, Geo., Soc. of Wash. Co.
S. M. S. P. 20 N. W. 27.6
Ch. for W. L. S. 20 N. W. 27.6
S. M. S. P. 20 N. W. 27.6
W. L. S. 20 N. W. 27.6
W. L. S. 20 N. W. 27.6

10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 8

76

Briggs dostal po držce,
i když ne K. O. Jelikož
boxu nerozumím, tak
mně to připadalo
trošku jak z Rockyho.

Briggs se na konci
vůbec nechránil
a dostával jednu
pumelici za druhou.

rubriky. Kdybych teď studoval nějakou univerzitu, tímto směrem bych se vydal. Texty inzerátů – to jsou proustovské romány s haškovským slovníkem. V jedné, ve dvou řádkách hutné příběhy obsahující shakespearovské či čechovovské kontury. Nejvíce napětí vyvolávají ony fantaskní věty, že někdo něco koupí „za Vaši“ cenu. Proč už dávno není stát plný milionářů? Nebo třeba opakování toho stejného inzerátu třikrát za den každých 14 dní. Kolik očekávání v tom je. Kolik představ, že odpoledne bude situace úplně jiná než dopoledne, že se někde probudí očarovaný princ (vlastník hledaného zboží) a ozve se: Jsem tu, kdo mě to hledá? Neustále se opakující inzeráty mě někdy tak dojmají, že přemýšlím, zda „poptá-

vačům“ nemám tu hledanou knihu poslat, abych je potěšil a sám sebe spasil. Ale kdo chce být dneska spasen, znáte snad někoho takového?

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Tak Mike Tyson nakonec do naší země nepřijede. Není o něj zájem, a to se mu ještě nikdy nestalo. Ale někdy musí být něco poprvé. Někdy poprvé stoupne, a někdy poprvé nestoupne. Jak se říká v Karlíně: *Dont vory, Majku, bí hepy.*

Při té příležitosti prozrazuji, že jsem se díval na závěrečná kola boxu mezi Vitalijem Kličkem a vyzyvatelem Shannonem Briggsem. Briggs dostal po držce, i když ne K. O. Jelikož boxu nerozumím, tak mně to připadalo trošku jak z Rockyho. Briggs se na konci vůbec nechránil a dostával jednu pumelici za druhou. Takže jsem zákonitě čekal, že na konci poslední kola se slavně zvedne, jedinkrát praští, a bude hotovo. Jenže jsem zapomněl na povídku Š + G Ukrajinci remízu neznají. No, hlavně že se nikomu nic nestalo.

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Nakonec trochu dobré poezie.

Hajej můj andílku

Hajej můj andílku malinký,
líbám ti čílko i ručinky,
hajej, můj kloučku,
líbezný broučku,
mamka ti pohádky šepce,
kadeře hladí ti hebce,
ukolébavku ti zpívá,
nebe o štěstí tvé vzývá,
mamka tvá nad tebou, robě mé, bdí,
noc když se tmí i když jitro se rdí.

Julius Poláček: *Ženě a dětem* (Kniha intimní lyriky). VII. vydání. Nákladem vlastním, 1941.

Jakub Šofar

Královiny

Padouch, nebo hrdina, všichni jedna rodina

Jeden miluje texty amatérských literárních teoretiků. Zvláště těch, kteří pod záminkou tvrzení, že literatura má zkoumat konkrétní skutky, lidi a události, nám vracejí komunismus jako blechu do kožichu jako cosi jen o něco málo méně přijatelného než demokracie. Právě takovou argumentaci nám naservíroval Martin Puskely v měsíčníku Host. Nelze než být nadšen jednoduchostí Puskelyho myšlenek: o apriorní zrůdnosti fašismu nemůže být pochyb, zatímco komunismus vstupoval na dějinnou scénu s mnohem utopičtějšími ambicemi a „socialismus jako systém hodnot nabízel lidem naději“. Není divu, že Puskely, pro něhož je fascinující přemýšlet, proč se komunismu nepodařilo realizovat jeho utopické naděje, nemá rád v literatuře postavu zlého komunisty, který je v jeho podání tvor stejně ne-realistický jako čarodějnice z pohádky o perníkové chaloupce. On totiž komunismus podle Puskelyho nebyl zrůdný systém, z něhož tyli lidé bez skrupulí, ale tak nějak

běžné uspořádání, v němž měl stejné chyby kulak i bolševik. Jeden by proto rád Puskelymu nezištně dopřál trochu toho reálného socialismu. Jako první bod mu navrhuje, aby svůj text zničil, neb se příliš odchyluje od oficiální linie strany (jejímž členem navíc ani není). Bodem druhým by mohlo být jeho přeřazení z postu středoškolského učitele na místo nočního hlídače. A třetím bodem se stane pravidelné sledování televizních pořadů o boji o zrno – socialismus mu ostatně nabídne naději, že každý pátek uvidí Curra Jimenéze nebo Sandokana. Jak by pak asi vypadalo jeho svědectví o době a lidech?

Strašlivý objev: domovní důvěrnice nevyhynuly

Zázitek z voleb. Žena důchodového věku štítivě bere do rukou mou občanku s rozlepenými rohy: „Tak má vypadat občanský průkaz? To se nestydíte?“ „Nestydím a myslím, že vám do toho nic není. Je to platný občanský průkaz.“ – „No že jste ještě nedostal

Bodem druhým
by mohlo být
jeho přeřazení
z postu
středoškolského
o učitele na
místo nočního
hlídače.

pokutu.“ – „Mohla byste mě konečně zaznamenat do seznamu voličů?“ – „Ale ten průkaz byste si měl vyměnit, vypadá hrozně.“ – „Zapište mě!“ – Když konečně provedla požadovaný úkon, jeden si uvědomil, že konečně dostal odpověď na otázku, kam že to zmizely všechny ty domovní důvěrnice, které nám za komunismu ztrpčovaly život. Demokracie je zřejmě mnohem děsivější systém, než nás kdy napadlo.

Co katolík,

mluví to turista

Jeden obdivuje katolíky, kteří pevně stojí za Kristovým učením. Největším vzorem mu jsou obyvatelé polského Świebodzinu, kteří budují největší sochu Ježíše Krista na světě. Chtějí totiž, aby se jejich město stalo novým významným poutním místem a přitáhlo davy věřících. Této cílové skupině zákazníků pak chystají přizpůsobit svoji nabídku. Majitel jedné z italských restaurací prý třeba plánuje, že si objedná sítko na sýr se vzorem obličeje Ježíše. Jeden si myslí, že je opravdu chvályhodné takto se řídit biblí. Vždyť jak víc by mohla být naplněna slova z Matoušova evangelia: Ježíš vešel do chrámu a vyhnal prodáváče a kupující v nádvoří, zpřevracel stoly směnárníků i stánky prodáváčů holubů; řekl jim: „Je psáno: ‚Můj dům bude zván domem modlitby,‘ ale vy z něho děláte doupě lupičů.“

Jiří T. Král

Další glosy najdete na
www.kral.bloguje.cz

Kniha **Nekorektní zápisky** od jednoho z nejbrtčích a nejprovokativnějších internetových glosátorů Jiřího T. Krále právě vyšla v Nakladatelství Petr Štengl.

K dostání u dobrých knihkupců, v distribuci Kosmasu (www.kosmas.cz) a především v knihkupectví Fišer v Kaprově ulici v Praze.

Dejte básníkovi moc, a on vám za neustálého opěvování svobody pořádně zatne tipec.

S kulturou se to má jako se zemědělstvím: každou chvíli to podle zpráv médií vypadá, že za pár dní dojdou brambory nebo knihy, pokud zemědělci či literáti nepustí státu žilou.

Literární časopisy připomínají prostředí levičáckých sekt.

Přestanete-li idioty regulovat, začnou brzy říkat demografie a upalovat čarodějnice.

K čemu je nám takové umění, u něhož nepoznáme, zda obraz zpodobňuje vagínu, nebo řiť?

Jaký úspěch by mohly mít třeba výlety do severokorejských lágrů (autentické mučení za malý příplatek) nebo do některého utečeneckého tábora v Africe (s pří-

ležitostí zhlédnout umírání na tyfus).

Kdykoliv se redaktorka kulturní rubriky Lidových novin Jana Machalická dostane do styku se slovem umění, skončí to vícečetným orgasmem.

Kdyby dnes Adolf Hitler uspořádal tiskovku, jistě by první otázka nějakého novinářského chytrolína zněla: „A jak jste to vlastně měl s tou Evou Braunovou?“

Jsem rád, že můj polemický článek *Zlý komunista* (Host, 07/2010) vyprovokoval alespoň jednu (byť negativní) odezvu. Proč je ale její laťka nastavena tak nízko?

Kdo brání Zlého komunistu?

Reakce na „kritický“ příspěvek Jiřího T. Krále k článku *Zlý komunista* (viz str. 13)

Nešťastný je už samotný začátek příspěvku: *jeden miluje texty amatérských literárních teoretiků*, zní první věta. Je totiž založena na argumentu ad hominem, což je, jak je známo už tisíciletí, argumentační chyba. Tvrzení, která předkládám, jsou platná nebo chybná svou samotnou povahou, s tím, zda je formuloval „profesionál“, nebo „amatér“, nemá jejich platnost nic společného. Právě tak je ale známo celá tisíciletí, že lidé se této chyby dopouštějí běžně. Jiří T. Král není výjimkou. Arogance, která má předem ovlivnit čtenáře, je zjevně jediným způsobem, jakým může vstoupit do polemiky. Kromě ní už nabízí pouze dezinterpretace, základní nepochopení, ideologický hněv a kádrové odsudky.

První dezinterpretace přichází s tím, jak se Král mýlí s podstatou článku. Uniká mu, že jde o literárněkritickou stať, která se snaží po-

ukázat na literárně dysfunkční prvek (stereotyp „zlého komunisty“ korespondující se stereotypem „doby plné falše a pokrytectví“; že jde skutečně o stereotyp, dokládám v daném článku komparací celé řady literárních děl). Současná česká literatura ve srovnání s evropskými, resp. světovými měřítky neobstojí – a není to proto, že by se nedotýkala výrazných témat (reflexe minulosti k nim bezesporu patří). Pokud je ale literární reflexe založena na opakujících se stereotypech a kategorických hodnoceních, které čtenáři neuvažují domýšlet, ale pouze recipovat, pak se nelze divit, že její výsledky na mezinárodním poli propadají. Král se může pokusit napsat román s postavami složitými jako „čarodějnice z pohádky o perníkové chaloupce“ a doufat, že bude oslavován jako nový Litell, ale příliš bych v to nedoufal: Věre Noskové ani Jiřímu Stránskému se to nepodařilo.

Ale zapomněl jsem: Král se rozhodl všechno literárněkritické ignorovat a zaměřit se na několik vět libovolně vytržených z kontextu, na kterých pak staví svou vlastní kritiku. Škoda jen, že své tvrzení, že literatura je v mém článku pouze záminkou k propagaci komunismu, nedoložil jedinou analýzou. Říká se tomu „metakritika“, ale s tou nemá Králův svévolný výpad nic společného.

Kouzelná fráze: *nelze než být nadšen jednoduchostí Puskelyho myšlenek...* Jednoduchých nebo zjednodušených autorovým ideologickým zápalem? Skoro jako kdyby posudek na Králově blogu napsal normalizační kádrovák: předstírá, amatér, že mu jde o literaturu, ale ve skutečnosti se zákeřně snaží rozvracet náš společenský řád...

Mimochodem upozornění na zásadní rozdíl v ideologickém zacílení fašismu (programové vyhlazení méněcenných ras) a komunismu (utopická vize ráje na zemi) pochází (jak je v textu zmíněno) od Raymonda Arona. Snad tedy stojí za to vrátit do hry kontext, který Král opomíjí. V mém článku se pozastavuji nad výroky typu *Hitler vyznával stejnou ideologii jako sovětský režim* nebo *komunismus je strašnější než fašismus*, které vkládají svým postavám do úst autoři jako Martina Vodáková, resp. Jiří Stránský.

Krále možná rozlítlo, že někdo může pochybovat, že fašismus byl méně děsivý než komunismus nebo že Mein Kampf a Leninovy spisy se obsahově překrývají. Pokud má ovšem pravdu Vodáková, nemůže ji mít Raymond Aron, pokud ji má francouzský politolog, nemá ji česká autorka. Čím tedy propaguji „komunismus“ a přehlížím jeho negativa? Tím, že používám logiku? Nebo snad tím, že poukazuji na to, že zločiny fašismu nelze relativizovat zločiny komunistickými? Za postřeh, že rovnítkem mezi fašismem (apriorně zruďným na všech úrovních) a komunismem (kde proklamovaná vize stojí v částečném, ale drastickém rozporu s historickou realitou) vzniká (faktograficky mylný) dojem, že i ona utopická vize byla apriorně zruďná, programově zaměřená na genocidu, vděčím ovšem Miroslavu Balašítkovi.

Ke své škodě Král (ten, jenž uvažuje složitě?) nikde neuvádí, co vlastně míní slovem „komunismus“. Zaprvé je tu (navzdory složitým interakcím) distinkce mezi komunismem jako sestavou idejí a komunismem jako sestavou historických činů a událostí. Jako sestava idejí a slibů komunismus v minulosti vzbuzoval v celé řadě lidí naději na lepší společenské uspořádání, zvláště po první a druhé světové válce, které zanechaly evropskou kolektivní mentalitu v hlubokém otřesu. To je fakt. Nebo snad chce Král tvrdit, že každý, kdo kdy dal hlas některé komunistické straně, případně do ní vstoupil, tak učinil proto, že byl apriorní padouch, resp. ukázkový blb (což jsou dvě polohy „zlého komunisty“)? Pokud ne, pak mi není jasné, jak má literární reflexe věrně odrážet období komunismu, pokud tyto prvky ignoruje a naopak je výlučně nahra-

Ke své škodě Král (ten, jenž uvažuje složitě?) nikde neuvádí, co vlastně míní slovem „komunismus“. Zaprvé je tu (navzdory složitým interakcím) distinkce mezi komunismem jako sestavou idejí a komunismem jako sestavou historických činů a událostí. Jako sestava idejí a slibů komunismus v minulosti vzbuzoval v celé řadě lidí naději na lepší společenské uspořádání, zvláště po první a druhé světové válce, které zanechaly evropskou kolektivní mentalitu v hlubokém otřesu. To je fakt. Nebo snad chce Král tvrdit, že každý, kdo kdy dal hlas některé komunistické straně, případně do ní vstoupil, tak učinil proto, že byl apriorní padouch, resp. ukázkový blb (což jsou dvě polohy „zlého komunisty“)? Pokud ne, pak mi není jasné, jak má literární reflexe věrně odrážet období komunismu, pokud tyto prvky ignoruje a naopak je výlučně nahrazuje „zlým komunistou“.

zuje „zlým komunistou“. Král zapomíná, že píše z pozice generála po bitvě, zatímco lidé, o kterých je řeč, tuto perspektivu k dispozici neměli. A pokud jde o výrok, který v této souvislosti nepřesně cituje – správně: *Tady někde Vieweghovy ambice končí, useknuté obavou, že pouhým připuštěním, že socialismus alespoň jako systém hodnot nabízel pozitivní naději, by se ve finále ostrakizoval z demokratické společnosti*, s. 45 (Král: *Nelze než být nadšen jednoduchostí Puskelyho myšlenek... „socialismus jako systém hodnot nabízel lidem naději“*) – vztahuje se k postavě reformního komunisty dědečka Josefa, jenž v románu Báječná léta pod psa rozhodně nepředstavuje zápornou postavu. Jeho chápání socialismu (stěží záporné) ovšem není v románu exponováno, přičemž (nebo protože?) představuje prvek neslučitelný s kritizovaným stereotypem. Do citovaného výroku navíc Král vkládá slovo „lidem“, což rozhodně není v pořádku, protože s ním zachází jako s obecným kvantifikátorem, měl tam být, když už, kvantifikátor existenční.

To neznamena, že celá řada lidí nezneužívala možnosti, které se jim v novém politickém systému naskytly, a to doslova extrémním způsobem, ať už se (další aspekt, na který v textu upozorňuji a který Král přehlíží) s komunismem jako sestavou idejí pozitivně ztotožňovali nebo ji přijímali pouze jako součást vnějškového rituálu. Především v případě pozitivní identifikace můžeme přemýšlet o problému, který se netýká jen komunismu a komunistů, ale všech lidí, kteří jednají v určitém politickém kontextu, a to aristotelovské přesvědčení o správnosti vlastního konání (které nás může zavést daleko od našich původních intencí; říká se tomu „vývoj“). Jenže v knihách, které kritizují, takto vystavěné postavy nejsou: neprocházejí žádným vývojem, s jejich motivací si autoři nelámou hlavu, žádné rozpory je nestravují. Zajisté to jsou literární přednosti, kterými současná česká literatura překonává tu světovou; časem jistě vyjde najevo, jak špatná je literatura, která není schopna demaskovat v každém člověku jednoduchou typovou šablonu.

To neznamena, že celá řada lidí nezneužívala možnosti, které se jim v novém politickém systému naskytly, a to doslova extrémním způsobem, ať už se (další aspekt, na který v textu upozorňuji a který Král přehlíží) s komunismem jako sestavou idejí pozitivně ztotožňovali nebo ji přijímali pouze jako součást vnějškového rituálu. Především v případě pozitivní identifikace můžeme přemýšlet o problému, který se netýká jen komunismu a komunistů, ale všech lidí, kteří jednají v určitém politickém kontextu, a to aristotelovské přesvědčení o správnosti vlastního konání (které nás může zavést daleko od našich původních intencí; říká se tomu „vývoj“). Jenže v knihách, které kritizují, takto vystavěné postavy nejsou: neprocházejí žádným vývojem, s jejich motivací si autoři nelámou hlavu, žádné rozpory je nestravují. Zajisté to jsou literární přednosti, kterými současná česká literatura překonává tu světovou; časem jistě vyjde najevo, jak špatná je literatura, která není schopna demaskovat v každém člověku jednoduchou typovou šablonu.

Na jaké úrovni abstrakce
(protože „komunismus“ je
abstraktní termín) se pohybují?
A kde vůbec – proboha! – Král
došel k závěru, že to byl podle
mě systém, ve kterém měl stejné
chyby kulak i bolševik?! „Kulak“
i „bolševik“ jsou další silné
abstrakce, třídivé konstanty,
které stěží mohou suplovat
miliony reálných postav, jež
někdo naopak oštitkuje tímto
epistemologickým derivátem
a naváže na něj jednoduchá
hodnotová znaménka. Dělal to
komunisté, jen ta znaménka byla
opačná. Dělalí to, jak je zjevné,
i antikomunisté (Král není
výjimkou). Dělalí to fašisté,
dělala to církev, dělo se to
v období renesance, je to
odvěký lidský sklon. Dělalí to
bohužel také spisovatelé, které
za to kritizují.

maskovat v každém člověku jednoduchou typovou šablonu. Ale Král vlastně rozhodl, že tyto analýzy, jakkoli rozsáhlé a detailní, jsou pouze kamufláží společenského záškodnictví, a tudíž nemá smysl zabývat se tím, zda jsou oprávněné, či nikoli.

Zadruhé je tu fakt, že slovo „komunismus“ je silné abstraktum. Romány by ovšem měly být o lidech, nikoli o abstraktních pojmech. O abstraktech pojednávají ideologické spisy. Jenže abstrakce, ať se to Královi líbí, nebo ne, je mentální operace, a tudíž součástí toho, čemu volně říkám (s. 47) „epistemologická strategie“. Tu (resp. její výsledky) lze ovšem jen těžko – jedna z klíčových tezí článku, ale nevím, co je na ní tak překvapivého – vydávat za nezpochybnitelný popis objektivní reality (s. 47). Král, chce-li zůstat konzistentní, nyní musí konsekventně tvrdit, že tato argumentace je pouze trojským koněm, kterým se autor snaží dovést „komunismus“ zpět do města, jež se mezitím demokratizovalo. Snad tedy vysvětlí, jak dospěl k tomuto závěru, a doloží ho příslušnou analýzou mého textu. Říká se tomu „metakritika“. Uvidíme, zda je jí Král schopen.

S abstrakcí se ale pojí ještě jeden problém. Existují totiž různé stupně abstrakce čili odhlédnutí od určitých prvků. Na základě jízlivého závěru Králova příspěvku mám za to, že zaujímá relativně vyhrcozenou pozici, kdy mu jako charakteristika komunismu zůstala pouze negativa: omezování svobody projevu, perzekuce, programová skladba Československé televize... Na to má jistě právo, a pokud si přečte mou stať ještě jednou, najde v ní i větu *To jim (autorům) nelze upřít (právo na jednostranně negativní hodnocení), jenže taková selekce už není snahou o objektivní nestrannost, nýbrž, což je podstatné, epistemologickou strategií, subjektivním klíčem...* (s. 47). Ačkoli jsou mé myšlenky „jednoduché“, zjevně je třeba vysvětlit, co se tím míní (alespoň panu Královi). Na subjektivních klíčích není nutně nic špatného. Každý autor by měl vystupovat jako osobnost, svébytné individuum, které nemůže být (z definice) zcela objektivní, nýbrž bude vždy nějakým způsobem zaujaté, předurčené svými zkušenostmi, výchovou a celou řadou dalších faktorů, a tudíž nepředstírat, že pouze naprosto neutrálně zaznamenává vnější realitu. A nevím, proč by to měl být problém: kromě toho, že hermeneutika není odnož marxismu-leninismu, platí, že skutečný spisovatel je přece vždy nějakým způsobem vyhraněný, jedinečný, originální, vyčnívá z řady, liší se od jiných. Proč by měli všichni spisovatelé opakovat uniformně jedno a totéž (zlý komunista, faleš, zlý komunista, faleš, zlý komunista, faleš...)? Lze se pak divit, že současné české literatuře chybí to, co jí chybí: nezaměnitelné osobnosti? Není mi jasné (opět), jakým způsobem dokáže Král v této kritice vidět masku podvrtných úmyslů, které údajně mají být hlavním smyslem dvanáct stran dlouhé, „jednoduchými myšlenkami“ zaplněné stati, zvláště když na s. 43 se jasně uvádí, že skoncovat se „*zlým komunistou*“ *neznamená vrátit se do doby socialistic-*

kého realismu a restaurovat „hrdinného komunistu“. Zdá se, že oponentovi jde právě o jedno: o to, aby každý psal o daném období povinně uniformním způsobem, od jehož šablon se nelze odpoutat (nemá-li být dotyčný označen za amatéra, jenž se snaží zalešit kožich současného režimu). Král si tak dává působivý šach: toto už tu přece jednou bylo. Povaha jeho námitek vede ke sporu, ve kterém se ocitá Král proti Královi, takže mat.

Jiří T. Král (a s ním kdokoli jiný) má právo odhlédnout od každého pozitivního jevu spojeného s minulým režimem (pokud ovšem nechce trvat na tom, že od ničeho neodhlíží, protože žádné takové pozitivum neexistovalo, a pak se hloupě hádat, že manželské půjčky nebo skutečnost, že Česko nebylo jednou z vedoucích zemí ve výrobě dětské pornografie, byly zločinem). Dokáže ale unést sílu takové abstrakce, totiž zobecnit ji? Jak poukazují na s. 47: *Jakmile připustíme, že celkový obraz doby lze vytvořit výlučně z negativních komponent, konsekventně pak můžeme vystavět stejně rezolutní odsudek demokracie a jejích zastánců, založený na mezinárodním obchodu s lidmi, dětské prostituci...* atd. Přemýšlet o této otázce nemusí jen nad vzpomínkami na Sandokana, podnětná bude i návštěva portálu ministerstva vnitra se seznamem nezvěstných dětí a otázkou, jak se žije v sexuálním otroctví kdesi v západním bordelu (jeden z hrůzných důsledků otevřené společnosti: Česko je tranzitní a de facto i zdrojovou a cílovou zemí mezinárodního obchodu s dětmi). Pokud autor založí jednu abstrakci s normativními aspekty na jiné úrovni než druhou a pak se pustí do srovnávání, dopouští se svévole v podobě dvojího měřítka: *odsuzuje jeden režim za neprominutelná selhání, v případě jiného před ní zavírá oči* (opět s. 47).

Co mi pak vlastně Král připisuje, když tvrdí: *On totiž komunismus podle Puskelyho nebyl zruďný systém, z něhož tyli lidé bez skupulí, ale tak nějak běžné uspořádání,*

v němž měl stejné chyby kulak i bolševik? Jde o komunismus jako sestavu idejí, nebo jako sestavu událostí a činů (stejná distinkce platí mimochodem i pro liberální demokracii)? Na jaké úrovni abstrakce (protože „komunismus“ je abstraktní termín) se pohybují? A kde vůbec – proboha! – Král došel k závěru, že to byl podle mě systém, ve kterém měl stejné chyby kulak i bolševik?! „Kulak“ i „bolševik“ jsou další silné abstrakce, třídivé konstanty, které stěží mohou suplovat miliony reálných postav, jež někdo naopak oštitkuje tímto epistemologickým derivátem a naváže na něj jednoduchá hodnotová znaménka. Dělal to komunisté, jen ta znaménka byla opačná. Dělalí to, jak je zjevné, i antikomunisté (Král není výjimkou). Dělalí to fašisté, dělala to církev, dělo se to v období renesance, je to odvěký lidský sklon. Dělalí to bohužel také spisovatelé, které za to kritizují. Společnost je pak chápána optikou abstraktních kategorií, které přehlíží bytostnou individualitu (jistě, protože v tom je smysl abstrakce), a v okamžiku, kdy se tyto kategorie stanou nositeli kategorických normativů (plusů a minusů), ospravedlňují jakékoli postupy těch, kteří reprezentují „plus“, vůči těm, kteří jsou „minus“ (od společenské ostrakizace až po pogromy a genocidy).

Pokud si Král myslí, že lidé, kteří se upřímně hlásí k demokracii a lidským právům, toho nejsou schopni, ať si přečte například výroky Madeleine Albrightové, která označila 600 000 iráckých dětí, jež zemřely v důsledku západního embarga na dovoz chloru k chlorování vody do Iráku, za přijatelnou oběť za „západní bezpečí“, nebo George Washingtona a Thomase Jeffersona o nutnosti „vyhladit“ (!) indiány. Uvedu ještě jiný příklad, ze kterého mi dodnes běhá mráz po zádech: v jednom článku z českého tisku (nevybavím si už zdroj) o sebevražděném útoku kdesi v Iráku byl chlapec, který odpálil výbušninu na svém těle, označen za „dvanáctiletého teroristu“. Jenže to bezohledně zmanipulované, možná i zastrašené

dítě bylo jen další obětí toho strašlivého činu, nikoli člověkem mravně zodpovědným za tento čin. Kde došlo k posunu, kterým se z dětské oběti, neschopné vzdorovat kategorické vůli dospělých (které dvanáctileté dítě to skutečně dokáže?), stává vrah a terorista? Došlo k němu v mentálním prostoru pisatele (a následně pak nekriticky recipujícího čtenáře). Abstraktní demonizace překryla individuální svěbytnost a specifické rysy situace souborem až příliš snadno zobecnitelných šablon, které vyvolávají kolektivní strach: terorista, fanatik, šílenec, nepřítel západní společnosti, nepřítel lidstva... Kam tento způsob uvažování vede? To je snad jasné.

Začíná Jiří Král chápat, o čem je má stat? Je o tom, že literatura jako určitý způsob vidění světa, který chce pozitivně ovlivňovat celou společnost, by neměla operovat s abstraktními kategoriemi, ale individuálními postavami se všemi jejich klady a záporů, s jedinci, kteří nejsou ořezáni ideologickými šablonami na černobílé typy. To neznamena, že v období komunismu neexistovali nebezpeční a zruďní jedinci. Existovali, tak jako existují v každém období a každém režimu, a bylo by fascinující psát o jejich motivech, selháních, traumatech a chápání reality. Nevím, jak Jiřímu Královi, ale mně by takové knihy prozradily o lidech (a tím pádem o tom, čemu se říká komunismus) daleko více (a daleko mrazivějším způsobem).

Mohl bych pokračovat dále: Králova nezvládnutá emocionální reakce na článek, který přesahuje jeho intelektuální horizont, takže se chová jako ideolog, který i v obyčejné literární statí vidí útok na celou demokracii, mi k tomu dává příležitosti více než dost. Ale proč plýtvat dalšími náboji na králíka, který se chytil do vlastní pastí, a teď je prostrřilý jako řešeto.

Martin Puskely

Autor (nar. 1976) je středoškolský pedagog a „amatérský literární teoretik“.

Kajínek, René

Film o Kajínkovi a dokument o Reném Plášilovi mají jedno společné, v jejich úvodních pasážích vystupuje borská věznice jako nehybný monument, monstrum, plac, golem nad přehradou České Údolí. Golem se svým šémem, kterým je kupole, střed vězeňského světa. Když filmový Kajínek prchá a herec se plazí po vlnitém plechu na střeše plechové kůlny na dvoře, vypadá to jako kulisa, ale je to skutečný a reálný přístřešek na dvoře, kterým jsem chodil tři roky v práci. Budova se tím stává sama hercem, stejně jako holubi, po kterých se na Borech od jisté doby už nestřílí. Kajínek seskakuje ze střechy, běží podél vězeňské zdi, načež se zpoza rohu vynoří strážný a srazí ho k zemi. To

věznice hraje samu sebe. Věznice, v jejímž středu je kupole jako čep, oddíly baráků k ní přilepených v půdorysu připomínají lopatky větrného mlýna, ostré hrany na maso a kosti.

Film o Kajínkovi je schematický, zvolená forma představuje žánr „hra na dokument“, který do kina láká kýženou diváckou skupinu, v tomto případě osamělé ženy po čtyřicítce. Autoři, podobně jako asi nejznámější tvůrce tohoto žánru Michael Moore, svému publiku ukazují svět jako podvod. Lidé v takových příbězích hledají příklad ještě většího zla a zklamání, než které potkalo je samotné, v tomto ohledu je příběh odsouzeného na doživotí studnicí prakticky nevyčerpatelnou.

trati

Kajínek je přitažlivý pro jakousi hlubší potřebu lidí vidět kajícíka, Dalibora, nespravedlivě odsouzeného. Jednoho za všechny, kteří mohou být v takové situaci. V tom má samozřejmě obecná představivost či intuice pravdu. Justice je podobně nedokonalá jako my sami. Jiné kultury se s její věčnou nedokonalostí vyrovnávaly smyšlenými postavami. Kajínek má do kajícíka extrémně daleko, v určitém smyslu je spíše patologickým náfukou, chlubilem, „pachatelem pouze dokonalých zločinů“, nikoliv těch zpackaných, jak o sobě rád prohlašuje. Přesto lidem tuhle potřebu příběh o něm plní. Možná bezpečně a zajištěně, namísto těch, kteří z věznic vycházejí.

Kajínek je přitažlivý pro jakousi hlubší potřebu lidí vidět kajícíka, Dalibora, nespravedlivě odsouzeného. Jednoho za všechny, kteří mohou být v takové situaci. V tom má samozřejmě obecná představivost či intuice pravdu. Justice je podobně nedokonalá jako my sami. Jiné kultury se s její věčnou nedokonalostí vyrovnávaly smyšlenými postavami. Kajínek má do kajícíka extrémně daleko, v určitém smyslu je spíše patologickým náfukou, chlubilem, „pachatelem pouze dokonalých zločinů“, nikoliv těch zpackaných, jak o sobě rád prohlašuje. Přesto lidem tuhle potřebu příběh o něm plní. Možná bezpečně a zajištěně, namísto těch, kteří z věznic vycházejí. Čím větší přesvědčení, že elity získaly svoji moc na úkor většiny poctivých „obyčejných lidí“, tím větší touha po Jánošíkovi, Robinu Hoodovi.

Ve filmu René vystupuje borská věznice v klidnější roli, kamera se pohybuje v interiérech, zde se nikam neprchá a chodby jsou celkem spořádané a uklizené. Čas Reného Plášila plyne volněji, byl odsou-

zen za krádež pistolí na vojenské střední škole, po amnestii se vrací domů, k mámě, do Budějovic, kde se nudí, pak něco otočí, dostane se zpátky za mříže, pak ještě několikrát. René není virtuálním Jánošíkem jako Kajínek, byť režisérka Helena Třeštíková svůj film do podobného klišé také v určitém smyslu zasazuje.

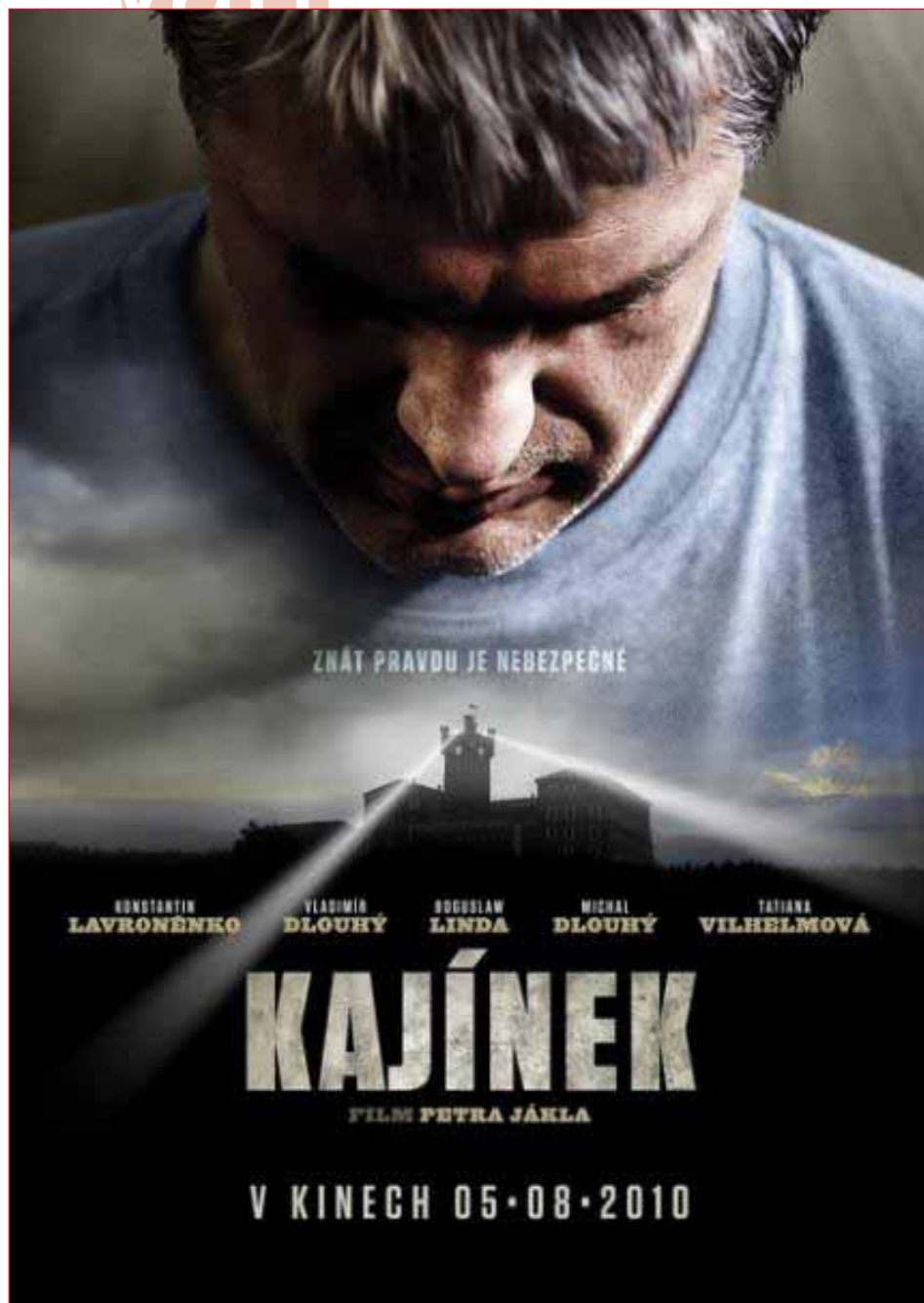
Dokument vznikl po dobu dvaceti let. Během těch roků přijde na přetřes ledacos pikantního. Například sympatie k režisérce vyjadřované v dopisech, potom vykradení jejího bytu. Vztah k milosrdné Slovence, která pak začne fetovat a fotit porno. Vztah k matce a její opuštní. Pokusy překonat osud, snahy postavit se na vlastní nohy, které ale podobnou tíhu nesnesou. René na začátku příliš nezastírá, že nechce pracovat, nemá zájem o „nalinkovaný“ život, aniž by jej dopředu poznal. Neklid ho vykořeňuje, vyvléká z běžného provozu a přivádí opakovaně do věznice. Tam z donucení žije v podstatě to, co se mu přičí žít venku, tam má jeho život okolnostmi vynucený pravidelný režim. Tam má posléze také prostor, aby vytvářel svoji literaturu, své paměti a pamflety. Venku chce žít svobodně,

Kořeny jeho postojů sahají do rodiny, jeho otec byl dvakrát rozvedený, René od něj odešel, když si našel třetí ženu, šel pak na vojenskou střední školu, na internát, aby byl dál od rodičů a samostatný. Aby si splnil své sny, bere ve škole dvě pistole a nějaké další věci, které chce prodat.

ale je vidět, že život na svobodě je pro něj raušem, předávkováním, náměšičností.

René během prvního trestu vyjadřuje názor, že ho věznice zklamala. Žádná výchova se tam neodehrává a „díky přístupu bachařů začal nenávidět společnost“. Trajektorie jeho života pak jako přes kopírák opisuje osudy řady dalších. Krátký pobyt na svobodě, pak druhý trest, opět do dvou let. Další krátký pobyt na svobodě, další krádeže a trest za vyšší škodu tentokrát šestiletý. Pak ještě dvě kratší období svobody a další tresty. Později říká, že ví, co nechce, ale neví, co chce. Jak se stane, že člověk chodí po takových cestách?

V sedmnácti letech je našťvaný na celý svět, není u něj vidět ani stín pokory. Nosí v sobě hořkost, nadávky a výčitky, které konají své dílo. Když se dostane do maléru, nemá sílu s tím nic udělat, jelikož je člověkem ve své podstatě pasivním, který nechce věci příliš měnit, spíše se pokouší to, co k němu přijde, využít ve svůj prospěch. Podstata problému zprvu není ani tak v nepřátelském vnějším světě jako v pocitu, možná v té době oprávněném, že se o něj mají ostatní více starat. Také v nedostatku víry, že něco v životě má smysl. Kořeny jeho postojů sahají do rodiny, jeho otec byl dvakrát rozvedený, René od něj odešel, když si našel třetí ženu, šel pak na vojenskou střední školu, na internát, aby byl dál od rodičů a samostatný. Aby si splnil své sny, bere ve škole dvě pistole a nějaké další věci, které chce prodat. První pobyt za mřížemi mu amnestie zkrátí o jedenáct měsíců a několik dní. Venku si neví rady. Dostane práci, ale když má jít na odpolední směnu, tak se pohádá s mistrem, kterému se snaží vysvětlit, že jeho matka má ten týden zrovna ranní a neměl by mu kdo uvařit oběd. Vedle toho rozprádá před kamerou úvahy o životě. Zatímco na svobodě po propuštění vypadá sklesle, ve věznici ožívá, chová se suverénně a je ve svém živlu. V podtónu zaznívá nepřítomnost otce, mužského vzoru. Tohle je za příběhem Reného aspoň z poloviny. Druhou

polovinou pak je, že záhy nachází zalíbení v životě, který je pohodlný, kde se k životním požitkům člověk dostane zkratkou. Kde stačí, aby bylo na cigá a pití. Dá se tedy říct, že člověku v jeho situaci vězení zprvu snad i vyhovuje. Podobá se internátu, možná kasárnám, kde má zajištěny všechny životní potřeby, kde má kamarády, kde se nemusí o nic starat a díky kameře tam má celkem výlučné postavení. Ve filmu se zdá, že na počátku jeho životní dráhy je jeden malér, který skončí nepodmíněným exemplárním trestem, a že měl snad jen smůlu. Celá věc je ale složitější. Režisérka sleduje Reného celých dvacet let, čeká, zda se jeho „odpor“ ke společnosti zlomí, ale zřejmě je to pořád krátká doba, protože k něčemu podobnému ani v náznaku nedojde. Místo toho dokumentuje efekt přizpůsobení se vězeňskému prostředí, tzv. prisonizaci. Už po druhém trestu je René prakticky vyloučen ze společnosti. Svůj nezájem o její normy dává najevo vězeňským tetováním. Zatímco ve vězení je z hlediska systému bezproblémový, venku selhává. Chce hrát s osudem, ale nemá v ruce žádnou kartu vyšší hodnoty, svět s ním mává, jak chce. Odtud možná čerpá řada podobně poznamenaných lidí pocit vlastní hodnoty. Nemají nic než pýchu na to, co přežili. Nic než svoji legendu – to je jedna z věcí, které tenhle film výstižně zachycuje. Možná je to také film o chybách v systému.

Pokud by nešlo o dokument, ale o fabulaci, museli bychom ocenit vpravdě heroický výkon obou stran. René by byl oscarově vzor-

ným představitelem role drobného zloděje a podvodníka, režisérka hrdinkou nekonečně dlouho nechápající.

Když se svého protagonisty ptá, zda by nemohl žít na svobodě s menším příjmem, je jí řečeno, že je potřeba vykourit tři krabičky denně, a to něco stojí. Ptá se, zda by Reného nebavilo udělat ten fór a místo krádeží dělat dobré skutky, aby slyšela, že o dobré skutky dneska stejně nikdo nestojí.

Romanticky založení v takovém příběhu mohou vidět gesto rebela nesmířeného se společností. Tento příběh však více připomíná pouť hada Urobora, zakousnutého do vlastního ocasu. Není to odpor ke společnosti, je to jakási perversní přitažlivost věznice, která Reného vede jeho životem. Po uvedení filmu a knížek si rád užije chvíle veřejné pozornosti a odlesk života mediálně známé postavy.

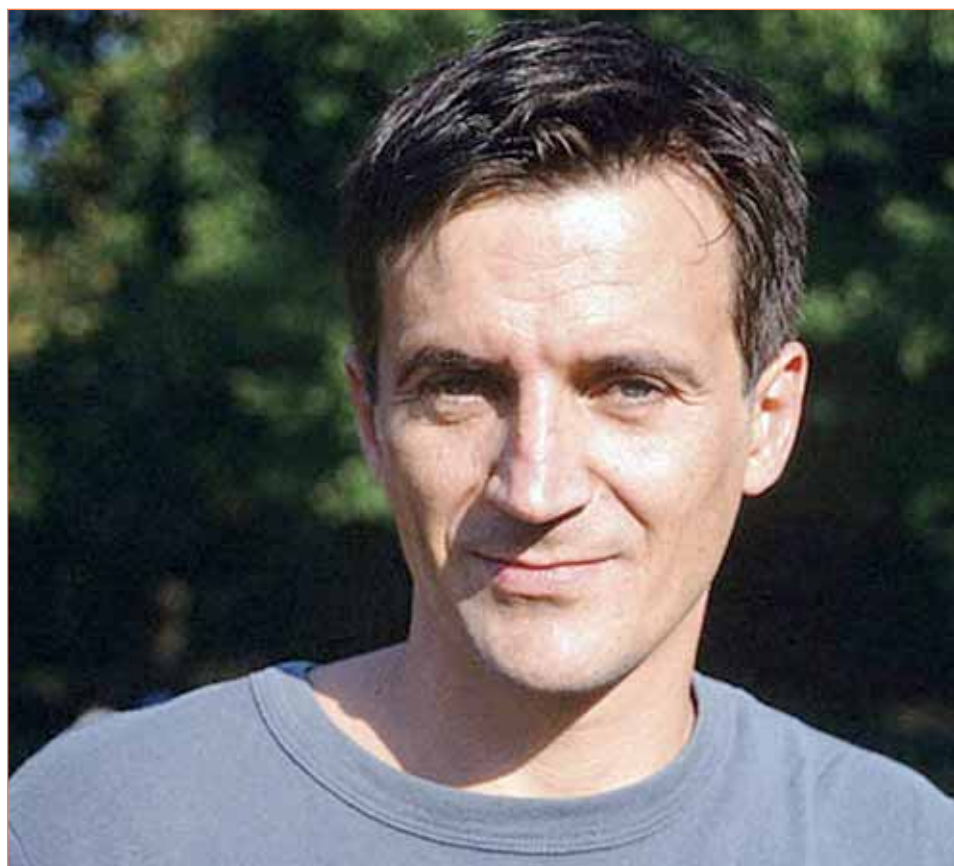
Časosběrný dokument je nemilosrdný ve chvílích, kdy vidíme, jak jeho protagonista jedná a jak přichází na smysl svých předchozích činů a význam svých rozhodnutí třeba až po několika letech. Víme, co říkal před půl hodinou, a přitom to ve skutečnosti bylo třeba před deseti lety.

Maně se zasteskne po světě, který dokázal držet dospělě „zkrátka“, aby se věnovali rodině, dětem. Po světě, který člověka od dětství zpravoval o počátcích a koncích lidského příběhu. Po světě, ve kterém panovala kultura založená na sdílení společných hodnot, které byly zaznamenány v posvátných textech tóry, bible nebo jiných. Určitě i v takovém světě by se objevil někdo jako René, je ale otázkou, zda by byl ve svém uvažování tak dezorientovaný a podobně nevědomý svých vlastních omylů.

Zdeněk Mitáček

**Když se svého protagonisty ptá,
zda by nemohl žít na svobodě
s menším příjmem, je jí řečeno, že
je potřeba vykourit tři krabičky
denně, a to něco stojí. Ptá se, zda
by Reného nebavilo udělat ten fór
a místo krádeží dělat dobré skutky,
aby slyšela, že o dobré skutky
dneska stejně nikdo nestojí.**

Christian Futscher:

Chorý
muž
z Vídně
a jiné
příběhy

Christian Futscher (1960, Feldkirch, Rakousko) studoval germanistiku a romanistiku na univerzitě v Salcburku.

Od roku 1987 žije ve Vídni, kde pracoval v různých profesích, mj. byl nájemcem vinárny ve čtvrti Josefstadt.

Píše prózu, básně, satirické rozhlasové hry a písně (které i zpívá).

Je oceňovaným autorem řady publikací, poslední významnou cenu

– Drážďanskou cenu lyriky – obdržel v roce 2008. Ukázka je z připravovaného překladu konceptuální sbírky Die Blumen des Blutes. Gedichte eines kranken Mannes aus Wien (Květy krve.

Básně chorého muže z Vídně, 2009), která vyjde koncem letošního roku v Nakladatelství Petr Štengl. Futscherovy básně v Dobré adrese už jednou vyšly – v prosincovém čísle roku 2008.

Květy krve. Básně chorého muže z Vídně

*ukázky
z připravované
sbírky*

‘Budiž velebeno umění kuchařské

Protože mě nechtěla políbit po francouzsku
Vyříznul jsem jí
Když už dávno nebyla při smyslech
Jazyk z pusy
A osmažil si jazyk na pánvi
S pepřem a solí
Na citrónu a rozmarýnu
Ucho jako oblohu
A když jsem se potom musel vyzvracet
Zvratky jsem ověnil květinami
Z tváře jí vyříznul ústa
A jejími ústy pak přednesl
Tuto báseň
Do pozůstalého ucha
Věřím
Že by se jí líbila

Schválností k radosti

Z čiré schválnosti
Jsem pánovi nastavil nohu
O níž zakopl
A natáhl se jak dlouhý tak široký
Musel jsem se smát
Načež pán ještě vleže
Vytáhl bouchačku
A našil mi pár kulek do hlavy ---
Od té doby žiju
S pár dírami v hlavě
Někdy mi v hlavě krásně
Zpívá meluzína

‘Hamburský punk

„Kytky v prdeli pekla“
se jmenovala punková kapela z Hamburku
její následovnice pak
„Nasráno“
a z téhle skupiny vznikly
kapely jako
„Jezevčíkova krev“ a „Babi Hans“
To je třeba vědět
Když chce člověk pochopit
Mou hamburskou instalaci
O níž ale teď
Vůbec nechci mluvit
Řeknu jen tolik:
Instalace se určitě nebude
Nikdy vystavovat
Ostatně je neprodejná

Řádný Rakušan

Plivat krev
Cenit zuby
Plivat krev

Správná odpověď na všechny otázky

Na všechny otázky
Odpovím v budoucnu
Jen následujícími slovy:
Roztavit
Povraždit
Rozsekat
Sežehnout
Pověsit
Rozčtvrtit
Ubít
Zmasakrovat
Zardousit
Oddělat
A tak dále
Člověk
Který nezabývá rád
Nebude dobrým člověkem

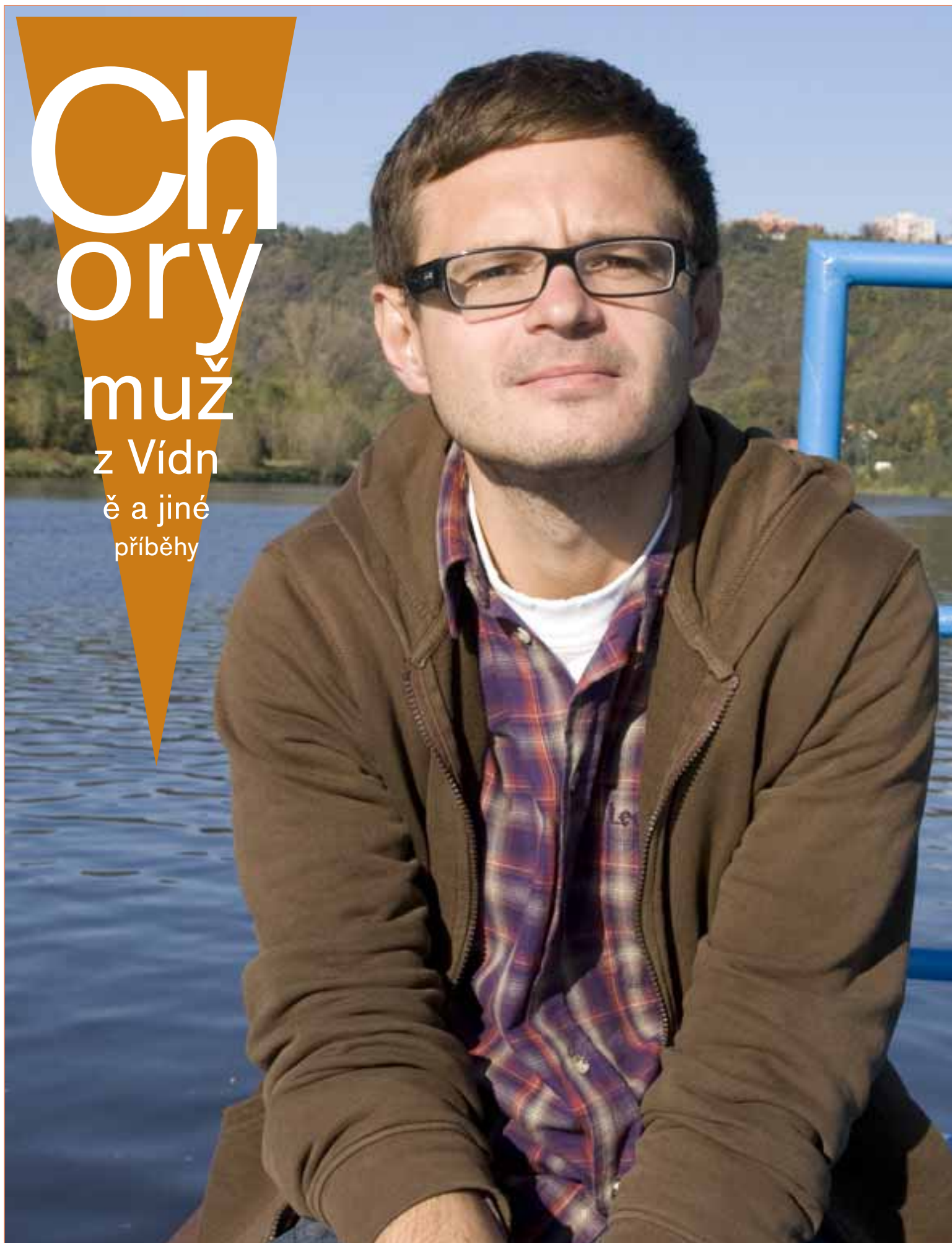
‘Báseň o kráse

Tak krásná byla
Až to bolelo
Se podívat
To už nebylo pěkné
Podívat se
To přímo bolelo
Tak krásná byla
Ale pak
Když z ní
Vytekla krev
Po pár dnech zčistajasna
Nebyla už krásná
A už ani krásně nevoněla
Díky krásnému počasí

Přeložil
Ondřej Buddeus

Chorý muž

z Vídně
a jiné
příběhy

David Zábranský:

Edita Farkaš (úryvek)

David Zábranský (1977) studoval právo a mediální vědy. V nevládních organizacích se zabýval problematikou lidských práv. Vydal knihy *Slabost pro každou jinou pláž* (Argo, 2006), která získala Magnesii Literu pro objev roku, *Šternův pokus milovat* (Argo, 2008) a v Nakladatelství Petr Štengl právě vydává třetí prózu s titulem *Kus umělce*. Ukázka pochází z autorova připravovaného rukopisu *Edita Farkaš*.

Pokud jde o jeho následky, musí říct, že skutečně pil. Přestal jsem se kontrolovat, řekl mi, kontroloval mne Ignacy. V měsících, které předcházely konci jeho manželství, po Ignacym opakoval životní styl. Opakoval jsem dokonce Ignacyho ženy, pokud žena byla dost dobrá pro Ignacyho, byla dost dobrá i pro mne, řekl mi. Dnes se sám sobě diví. Vzpomíná na poslední dny svého manželství a nepoznává se. Vidí, jak pije s ženou, která pije ještě víc než on, ještě víc než Ignacy. Ta žena by se mohla srovnávat pouze s muži, kteří pijí příliš, s ženami by se srovnávat nemohla vůbec, řekl mi. Od doby, kdy tuto ženu viděl naposledy, uběhlo mnoho let, ale ještě dnes často mívá takzvané déjà vu, vidí věci a situace, které viděl už kdysi. Sedí v restauraci, objednává si, jeho pohled sklouzne k jinému stolu. Na cizím stole jsou

Sedí a dívá se do
stolu. Když před
něj postaví jídlo,
odvrátí oči od stolu
a dívá se do zdi,
do dveří. Po
dvaceti minutách,
po půl hodině se
pohne. Začne
sunout ruku ke
krabičce cigaret.
Jako by se sunula
sama a já jen
bezmocně
přihlížím, řekl mi.
Když se ke
krabičce přiblíží na
patnáct dvacet
centimetrů, zvedne
prsty. Dál sune
ruku po stole, ale
dotýká se stolu
pouze zápěstím,
předloktím.

věci rozložené přesně tak, jak jsem je už kdysi viděl, řekl mi. Stačí drobnost, a rozběhne se dějá vu. Na stole je rozložen popelník, cigarety, sklenice bílého vína, ale dějá vu se nerozběhne, pokud ho do pohybu neuvede rozhodující detail, sklenice bílého vína přibližující se k ženským rtům, cigareta položená přes nápis na krabičce cigaret. Ve chvíli, kdy jsou věci na stole rozložené tak, jak je už kdysi viděl, a sklenice bílého vína přibližující se k ženským rtům, rozběhne se dějá vu, udělá se mi špatně, řekl mi. Pokud je to ještě možné, snaží se zrušit objednávku, pokud už to možné není, nechá si objednané jídlo donést, zaplatí za něj, ale ani se ho nedotkne. Dvacet minut, půl hodiny po proběhlém dějá vu si nezapaluje. Sedí a dívá se do stolu. Když před něj postaví jídlo, odvrátí oči od stolu a dívá se do zdi, do dveří. Po dvaceti minutách, po půl hodině se pohne. Začne sunout ruku ke krabičce cigaret. Jako by se sunula sama a já jen bezmocně přihlížím, řekl mi. Když se ke krabičce přiblíží na patnáct dvacet centimetrů, zvedne prsty. Dál sune ruku po stole, ale dotýká se stolu pouze zápěstím, předloktím. Nakonec zápěstím narazí do krabičky cigaret, prsty jsou už nad ní, předstírá, že prsty spadly. Ruka je na krabičce cigaret, řekl mi. Držím v ruce krabičku cigaret, řekl mi. Přitáhne ji ze středu stolu k sobě, otevře ji, podívá se do ní. Zjišťuje, kolik je v ní cigaret. Zavře ji. Otáčí ji mezi prsty. Otevře ji. Cigaretu nevyndává, doslova ji vyšťourává. Předstírá, že se nad krabičku a nad stůl musí naklonit celým tělem, předstírá, že zkoumá vnitřek krabičky, předstírá, že v ní něco vidí, předstírá, že musí spojit prsty do stopky, předstírá, že je se zájmem vkládá do krabičky, předstírá, že se o něco zarazily, předstírá, že je jeho povinností dostat z krabičky ven to, čeho se dotkly. Nikdy jsem z krabičky cigaret nevytáhl nic jiného než cigaretu, řekl mi. Položí cigaretu na stůl a dívá se na ni. V tu chvíli už ví, že se blíží rozhodnutí. Stane se, že cigaretu zničí. Rozlomí ji na dvě části. Mne poloviny cigarety mezi prsty a drolí tabák do popelníku. Stane se, že cigaretu vrátí do krabičky. Často se stává, že si cigaretu zapálí. Dřív nebo později si zapálím vždy, řekl mi. Kouří a myslí na ni. Kazily se jí zuby, řekl mi, alkoholem, cigaretami. Nebyla krásná, ře-

kl mi, po fyzické stránce se nemohla s mojí ženou srovnávat. Ale tehdy jsem ji se svojí ženou přece jen po fyzické stránce srovnávat musel, po duševní stránce jsem ji nemohl se svojí ženou srovnávat ani ve stavu, v jakém jsem tehdy byl. Po duševní stránce jakékoli srovnání nepřipadalo v úvahu, řekl mi. Překvapuje ho, že si už tehdy všiml, že jakékoli srovnání je vyloučeno po stránce duševní, ale nevšiml si, že jakékoli srovnání je vyloučeno také po stránce fyzické. O této ženě jsem si tehdy udělal celkově špatný obrázek, řekl mi. Tato žena v jeho životě prý hraje jen jednu roli, připomíná si ji pokaždé, když se mu zdá, že rozhodnutí, které už už činí, něčím připomíná rozhodnutí opustit kvůli této ženě svoji ženu. Tato žena je při jeho setkáních s jeho bývalou ženou konečným argumentem jeho bývalé ženy. Ve chvíli, kdy ji má žena vytáhne, můžu jen mlčet, řekl mi. Všechno, co o ní má žena říkat, je pravda, řekl mi. Když jeho žena začne o její fyzické stránce, souhlasí, ale začne mluvit o něčem jiném. Když žena mluví o její inteligenci, souhlasí, ale předstírá, že nesouhlasí. V tu chvíli prý opakuje to, co si myslel a říkal tehdy, ačkoli nyní už si to nemyslí. Útočí na svoji ženu, obviňuje ji. Vyčítá jí, že dělá povrchní, ukvapené závěry. Vzdělání poskytují nejen školy, řeknu jí. Ona se životem musela protloukat, řeknu jí. Pije, musí pít, řeknu jí. Znovu dělám ze své bývalé ženy idiota, řekl mi. Až na to, že nyní své ženě dává za pravdu, se nezměnilo nic. Rozejdeme se, řekl mi, moje žena zamyšleně odchází. Stává se, že ji nechá odejít. Stává se, že se obrátí a zavolá na ni. Zastaví, otočí se, vyhledá v davu lidí svoji ženu, zavolá její jméno, otočí se zpátky a jde domů. Přejde domů a telefonuje své ženě, ale nesežene ji. Zavěsí a sedí nad aparátem. Zapálí si a zkusí to znovu. Zkouším to už roky, řekl mi, už roky vím, co bych měl říct, ale nikdy to neřeknu. Sedím nad aparátem a u nohou mi sedíš ty, řekl mi. Zastavil se. Sklonil se. Přitiskl mne ke své noze. Přejel mi rukou po hřbetě.

Chorý
muž
z Vídně
a jiné
příběhy

Ondřej Buddeus: Klinická poetika

Ondřej Buddeus (1984) překládá z němčiny, norštiny a angličtiny (Ch. Futscher, J. Winkler, Th. Herzl, J. E. Vold, A. Mortensen, H. Ibsen, G. Wærness), působí jako redaktor časopisu *Psí víno* a editor (básnické sbírky J. Těsnohlídka, J. Zbořila). Studuje v doktorském stupni na skandinavistice FF UK. Publikoval časopisecky, jeho texty byly přeloženy do italštiny a němčiny. V prosinci tohoto roku mu vyjde debutová knížka rorýsy v nakladatelství Fra.

Návod na štěstí v Praze (Unio mystica)

Jdi do Stromovky a čekej do setmění, pak holýma rukama chytni králíka, který tu zdivočel. Pokřižuj se králíkem a třikrát plivni na zem. Králíka dej do pytle od jasmínové rýže. Najdi nejbližší metro. Jeď načerno a čelem obrácen ke dveřím, které se nezavírají ani neotvírají, a mezi stanicemi počítej do dvanácti, až se octneš na Můstku. Nasaď zlatý prsten a eskalátory vyjeď vkleče – nesmíš udělat jediný krok a každého, kdo proti tobě pojede dolů musíš tiše a konejšivě popsat králíkovi v pytli od jasmínové rýže. Potkáš-li revizora, nemáš šťastný den. Vyjdi až ke kořeni Václaváku square a se zrakem upřeným k soše počítej násobky tří až do 666. Až kolem tebe projdou tři černoši v reflexních vestách, neohlížej se nalevo ani napravo a vydej se do Zahrady Františkánů.

Při každém sedmém kroku poskoč na levé noze a vyslov hluboké óm. Postav se zpříma doprostřed zahrady tam, kde trávník tvoří písmeno G a v tom bodě se ukloň k západu, východu, severu a jihu. Po každé úkloně si odplivni a řekni krleš. Pak vypušt králíka. Půjde-li k západu, dosáhneš nedefinovaného velkého štěstí do 3 hodin, půjde-li k východu, budeš od 15.00 následujícího dne navždy finančně zajištěn v bance komerční. Půjde-li k jihu, najdeš romantickou lásku na celý život. Půjde-li však k severu, vyřkni tři přání a do týdne se ti splní jedno z nich. Nepůjde-li nikam, jsi miláčkem bohů, hoď králíka libovolným směrem – neb volba je tvá. Pokřižuj se, odříkej 111. súru z Koránu a vyslov do každé světové strany hluboké óm. Cestou domů nesmíš šlápnout na předěl dlažby či prasklinu chodníku – tím by bylo kouzlo zrušeno, pamatuj!

prázdná báseň

Tahle báseň
je PRÁZDNÁ jako

–dějiny
–čerstvá díra před prvním zasypaním

–zapalovač který nehoří
ani neškrtá

–libovolná část stínu
–jméno které se zapomnělo za 2 sekundy

–čas který zas nechal
někdo přes noc

zapnutý ale platit
ho budeš ty sám

poloprázdná báseň

Avšak toto pojetí je tak široké, že je teoreticky prázdné a analyticky nepoužitelné.

veskrze
čímž
ačkoli
z toho důvodu

v první řadě především

máme-li
nekriticky
zdánlivá

příkladným

Pokusíme-li se
vytrhnout trn z paty
minimální odchylka

poloplná báseň

Vozidlo ujede vzdálenost l
z místa A
do místa B
za čas t průměrnou rychlostí s

v malém a skončilo A
v malém b začíná B a léto
mezi nimi proužek asfaltu ve srovnání s Mléčnou dráhou relativně úzký
člověk je přesto spokojen ve srovnání s bílými trpaslíky

Muž XY vyměřuje obvod světa malým volantem
Žena XX si povídá klouzaje očima po křivkách svých a krajiny
Notebooku dítěte XY brzy dojde šťáva

Hrubý domácí produkt
má jemnou vůni potu
a příjemný povrch autosedačky

Co jsme mohli zapomenout doma?
Vypočítejte příklad.

plná báseň

Tahle báseň
je PLNÁ

začíná tady
x

x
(tady skončila)

1., 2., 3.

Za prvé
vždycky mu to bylo divné
že
na dovolené na mělčině se plave stejně jako na hloubce
před barákem na rantlu chodníku udrží rovnováhu stejně
jako na prkně nad hypotetickou propastí
(v dětství oblíbená hra)
a polyká čaj i víno nakonec stejným hltém
za druhé
ty povrchy, záhada, všude povrchy
nic víc než povrchy a kde se tu vzaly
a všechny ty jejich zaražené protiklady
na hrubém koberci hladká kůže
sklo zahřáté v noční tramvaji tváří
silueta v závěsech
řev terénní motorky v neděli na plný plyn
krásná holka, ale blbá na první pohled
sladké řeči v hořkých ksichtech
usměvavých politiků
či s úlevou stržený strup
za třetí
když ze zápraží chatky
pozoruje trávník vystavený vytrvalosti
sousedky, která z něj
víkend co víkend vytrhává
sedmikrásky
jednu po druhé
jako chlupy na zádech
a proč znovu vyrostou

Ch
orý
muž

z Vídně
a jiné
příběhy

Petr Čepek:

Souboj paniců

Petr Čepek (1960) vystudoval Právnickou fakultu UK v Praze. Od dětství hrál vrcholově stolní tenis a sportu zůstal věrný také po ukončení studií, když nastoupil jako právník do Českého svazu tělesné výchovy. Od roku 1993 se specializuje na obchodní právo. Napsal několik knih a scénářů, dosud ale nepublikoval.

Mad pozváním norských sparing-partnerů na letní tréninkový tábor řada členů Klubu nechápavě kroutila hlavou, neboť Norové ve stolním tenise vždy patřili do evropského suterénu. Pouze ti chápavější doma listovali v atlase a hledali přímořské město Kristiansand, které při budoucím recipročním zájezdu v roce 1976 navštíví.

Spolužáci David s Kamilem nekritizovali oddílový výbor za pozvání pingpongových neumětelů ani příliš neuvažovali o budoucím výletě do Skandinávie. Těmto patnáctiletým gymnazistům bohatě stačilo, že byli coby perspektivní klubové naděje vybráni na soustředění dospělých. Oba se těšili na týdenní trénink se staršími hráči i na možnost poprvé hrát proti cizincům. Přestože je později kvalita norských stolních tenistů dost zklamala, nepovažovali přítomnost zahraničních sportovců za zbytečnou, neboť skandinávská návštěva měla dvě jiné přednosti, které se jmenovaly Ulla a Kristina. Zatímco osmnáctiletá, sexem nabitá Ulla odrovnávala po nocích na ubytovně jednoho českého borce po druhém, poněkud

zdrženlivější a o dva roky mladší Kristina obrátila svou pozornost na benjamínky Davida s Kamilem. Pro dospělé účastníky kempu bylo zábavné sledovat nerozlučnou trojici mládežníků, ve které se Kamil s Davidem snažili strhnout dívčinu přízeň pouze na sebe. Jenomže krásná Kristina se zatím vůbec neměla k tomu, aby některému z nich konečně dala přednost. Oba stále intenzivněji pociťovali, že dívka od nich očekává vzájemný souboj, který by otázku její náklonnosti rozhodl. Druh zbraní pro tento duel si však ani jeden z nich neodvážil určit. Fyzicky výrazně slabší Kamil měl šanci pouze ve stolním tenise, který hrál mnohem déle a lépe než jeho sok. Toho si byl David dobře vědom, a proto raději čekal, zda se mu nenaskytne příležitost prokázat svou převahu na atletickém oválu nebo v plaveckém bazénu. Silné pouto několikaletého kamarádství Davidovi nedovolovalo Kamila pod nějakou záminkou jednoduše seřezat. Najednou však přišla sobota, předposlední den tréninkového tábora, a soupeření o krásnou Seveřanku dosud nebylo rozhodnuto. Pro dopoledne trenéři naplánovali

lehčí trénink se cvičnými zápasy a po obědě se mělo uskutečnit mezinárodní utkání pětičlenných družstev mužů. Tedy žádná atletika, žádný bazén. David si v duchu nadával, že měl přece jen Kamila alespoň symbolicky zmlátit, protože nyní mu hrozila pingpongová prohra. Úspěšně se Kamilovi v herně vyhýbal až do té doby, než si je oba zavolal trenér. Oznámil jim, že nechal v sestavě na mezistátní utkání volné místo pro jednoho z nich. Ať si teď spolu plácnou jeden maččík, a vítěz může odpoledne nastoupit. Kvalita, bojovnost a dramatičnost nominálního utkání přiměla většinu přítomných k předčasnému ukončení tréninku. Trenér potom ještě dlouho dával toto střetnutí za vzor, jak se má sportovec rvát o místo v sestavě. Nikdy se nedozvěděl, že pochybná čest hrát proti norským nešikům byla v tomto zápase motivací zcela druhořadou. Kamil měl sice jistější úder, ale po dopoledním tréninku už cítil celé tělo, zatímco Davidův rezervoár fyzických sil byl prakticky nevyčerpatelný. Přestože si body počítali sami, nedošlo mezi nimi k jedině hádce a sebenepatrnější líznutí míčku

Mazlil se s každým
kouskem dívčiny
kůže, které se
objevovalo stále
více. Potom již na
Kristině zůstal jen
zlatý řetízek a stále
ještě oblečený Kamil
si uvědomil, že mu
bude poprvé v životě
dovoleno vše, ale od
svých starších sester
dobře věděl, že se
zásunem nesmí
příliš pospíchat.
Jazykem zvědavě
zkoumal dívčin
rozkrok, líbal světlé
krátké ochlupení
i vše pod ním,
pomalu lízal
a dychtivě sál, až
uslyšel Norčino
roztoužené pozvání.

o hranu stolu jeden druhému přiznávali. Poblíž sedící Kristina objektivně tleskala každému zdařilému útoku. Mírnou převahu, kterou si Kamil vytvářel účinným servisem a topspinovými údery, eliminovaly rivalovy neuvěřitelně rychlé nohy, jež Davidovi umožňovaly ničit soupeře forhendovými projektily. Jedna z těchto nechyatelných střel našla svůj cíl v rohu Kamilovy části stolu také při Davidově mečbolu. Kamil se sklopenou hlavou podal u sítě zářícímu Davidovi ruku. Bylo rozhodnuto!

Po obědě přepadl Kamila splín a dlouho váhal, zda se má jít podívat na utkání s Norry. Ležel na posteli v ubytovně a listoval Hrabalovými Ostře sledovanými vlaky, které mu před prázdninami půjčil spolužák z gymnázia Seržant s tím, že je v ní popsána pikantní razítkovací scéna. Jenomže dnes nebylo páně Hubičkovo štemplování dámského pozadí pro Kamila zrovna tím nejideálnějším rozptýlením. Nakonec knihu sklapnul a přece jen vyrazil do herny, kde se utkání vyvíjelo zcela podle předpokladů. Češi vedli tři nula a na nejbližším stole právě David decimoval soupeřovu jedničku. Kamil klesl na lavičku a s přivřenýma očima si představoval, jak mohlo být všechno nádherné, kdyby dopoledne ten nominační zápas vyhrál. Najednou vedle sebe uslyšel kroky a usmívající Kristina mu oznámila, že David má výbornou formu. S tím Kamil musel souhlasit a potom Norce bezmyšlenkovitě odkýval, že je v herně děsné vedro a že by nebylo špatné zajít do nedaleké cukrárny na zmrzlinu. Všem anglickým větám celkem rozuměl, avšak význam té poslední mu došel, teprve když dívka zamířila k východu z herny. Rychle vstal a vyrazil za ní. Přitom zachytil Davidův vyčítavý pohled a rychlou gestikulací mu naznačil, že jde s Kristinou pouze na zmrzlinu a brzy budou nazpět. Jenomže procházka se poněkud protáhla. V cukrárně si Kristina vzpomněla, že musí jednomu spoluhráči přinést z ubytovny náplast na stržený puchýř v dlaní. Zatímco zcela nesoustředěný David kazil

v herně jeden snadný balon za druhým, odcházela Kristina s Kamilem k ubytovně. Oficiálně sdílela mladá Norka dvoulůžkový pokoj se sexbombou Ullou. Její temperamentní spolubydlící sice vlastní postel příliš nepoužívala, nicméně si z místnosti alespoň vytvořila malý kosmetický salon. Na stolku pod zrcadlem byla rozeseta spousta sprejů, šminek, rtěnek a olejíčků, které celý pokoj prosytily dráždivou vůní, jež Kamila doslova omámila. Náhle mu připadalo docela samozřejmé, že jej Kristina líbá a on její polibky opětuje, že spolu uléhají na postel. Mazlil se s každým kouskem dívčiny kůže, které se objevovalo stále více. Potom již na Kristině zůstal jen zlatý řetízek a stále ještě oblečený Kamil si uvědomil, že mu bude poprvé v životě dovoleno vše, ale od svých starších sester dobře věděl, že se zásunem nesmí příliš pospíchat. Jazykem zvědavě zkoumal dívčin rozkrok, líbal světlé krátké ochlupení i vše pod ním, pomalu lízal a dychtivě sál, až uslyšel Norčino roztoužené pozvání. Avšak právě v tento okamžik si vzpomněl na Davida a z jeho úst se vydralo sotva srozumitelné „sorry“. Pak lehce políbil ústa šokované Kristiny a s omluvným pokrčením ramen vycouval z místnosti. Na chodbě si připadal jako idiot, který nevyužil jedinečnou příležitost, ale současně jako nejférovější chlap, jenž umí nést všechny důsledky své porážky. Sebevědomě zamířil zpět do herny, kde spatřil Davida v rozhovoru s trenérem vytýkajícím kamarádovi údajnou trému z mezinárodní premiéry. Pouze trémou si trenér vysvětloval Davidův podprůměrný výkon, díky němuž Norové dosáhli dvou výher. David poslouchal, ale přesto několikrát uhnul zrakem směrem ke Kamilovi a v jeho očích se zračilo pouze pohrdání a nenávist. Teprve nyní si Kamil uvědomil, že vítězoslavným příchodem do herny Davidovi neúmyslně potvrdil jeho podezření. Až v této chvíli také pochopil, jak obtížné bude kamarádovi vše vysvětlit, takže raději zmizel do umývárny. Tam se však při pohledu do zrcadla

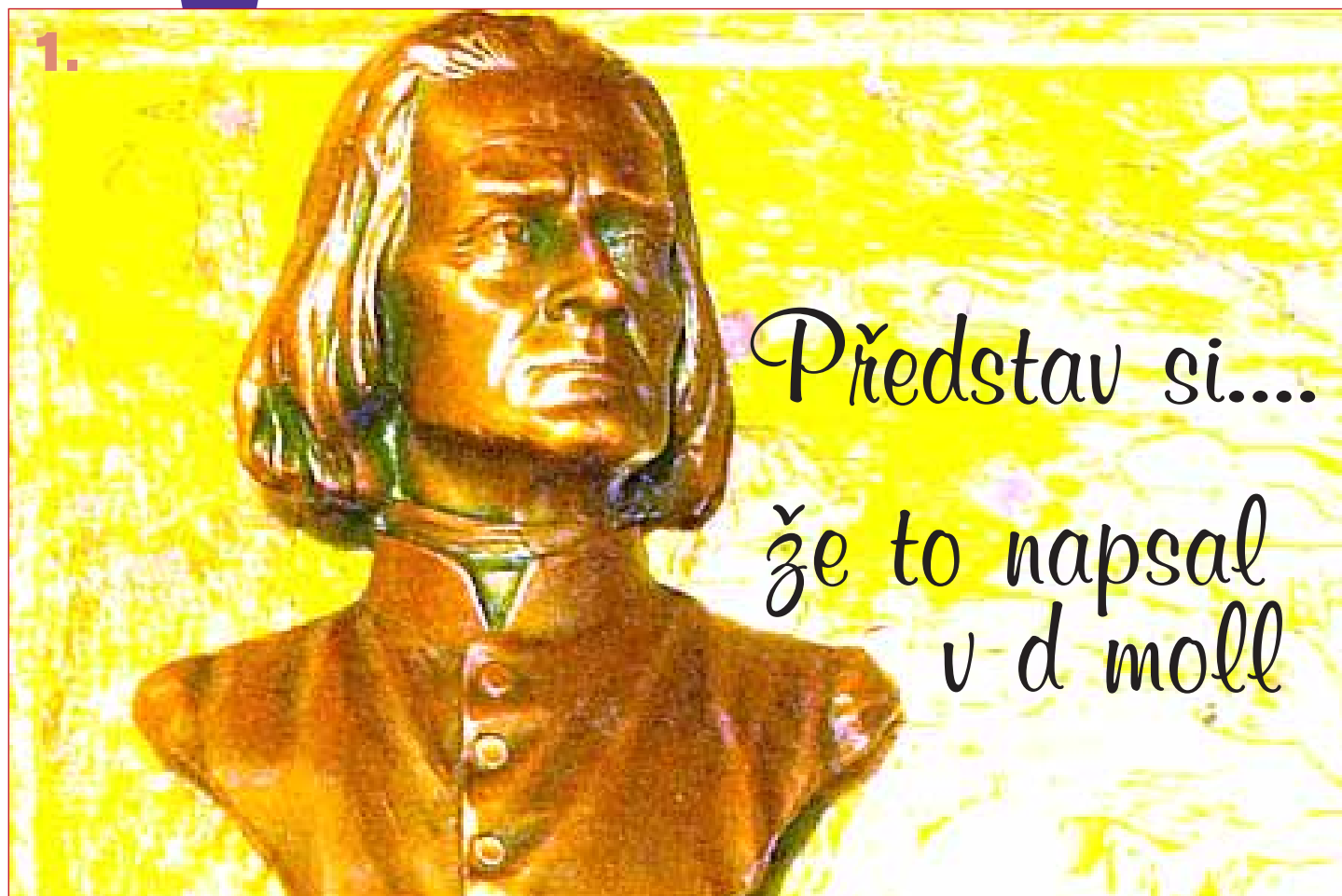
vydělil ještě víc, neboť rozcuchané vlasy, zmu-
chlané tričko a výmluvné červené flíčky na krku
podávaly nevyvratitelné svědectví.

Slavnostní závěrečná večeře probíhala v přátelském duchu. Cinkaly sklenky aperitivů, poháry s pivem nestačili číšníci téměř donášet, bouchlo i pár láhví šampaňského. Norové pili jako Dáni. Ve skvělé atmosféře si nikdo nevšímal prapodivného rozsazení nerozlučné trojice benjamínků. Kristina nenuceně popíjela vinný střík s Ullou, zatímco David se posadil mezi své dva dnešní norské přemožitele a zneužíval občas jejich vodku k vylepšení džusu. Kamil v roláku zamlkle seděl téměř na konci stolu, usrkával kofolu a bez většího zájmu poslouchal rozhovor starších hráčů Klubu o tom, jaká byla ta Ulla senzační. Ještě dlouho do noci pak panovalo v pokoji pražských benjamínků dusno k zalknutí. Jakékoliv vysvětlování David odmítal, a když ho Kamil posílal za Kristinou, odpovídal zhrzený kamarád furiantsky něco v tom smyslu, že ojetá elpíčka na svém gramofonu nepouští. Nedělní ráno pak zastihlo ubytovnu již poloprázdnou. Norové chtěli zpáteční cestu spojit s návštěvou Prahy, a proto se loučili již při nočním popíjení a před rozbřeskem vyrazili směrem k hlavnímu městu Československé socialistické republiky.

V průběhu nové sezony David s Kamilem chodili do téhož sportovního gymnázia, společně navštěvovali tréninky, hráli spolu čtyřhru a stejně jako dříve spali na turnajích v témž pokoji. Bavili se spolu o sportu, muzice, a dokonce i o děvčatech, avšak jedno dívčí jméno bylo z jejich rozhovorů předem vyloučeno. Kamil stále doufal, že se vše musí během připravovaného recipročního zájezdu do norského Kristiansandu napravit nebo alespoň nějak vysvětlit. Chvilé pravdy se kvapem blížila. Jenomže pro takřka bezplatný výlet do kapitalistické ciziny byli najednou David s Kamilem málo perspektivní, takže jejich místa v první a současně poslední klubové výpravě do Norska obětavě obsadili důležití známí funkcionářů Klubu. David s Kamilem nadále zůstávali kamarády, ale někam velmi hluboko se ukryla ta nádherná, loni ještě reálná naděje, že jejich kamarádství přeroste ve skutečné přátelství, které člověk uzavírá jen jednou za život. Zůstala bohužel ukryta navždy.

Kristina nenuceně popíjela vinný střík
s Ullou, zatímco David se posadil mezi
své dva dnešní norské přemožitele
a zneužíval občas jejich vodku
k vylepšení džusu. Kamil v roláku
zamlkle seděl téměř na konci stolu,
usrkával kofolu a bez většího zájmu
poslouchal rozhovor starších hráčů
Klubu o tom, jaká byla ta Ulla
senzační. Ještě dlouho do noci pak
panovalo v pokoji pražských
benjamínků dusno k zalknutí. Jakékoliv
vysvětlování David odmítal, a když ho
Kamil posílal za Kristinou, odpovídal
zhrzený kamarád furiantsky něco
v tom smyslu, že ojetá elpíčka na svém
gramofonu nepouští. Nedělní ráno pak
zastihlo ubytovnu již poloprázdnou.
Norové chtěli zpáteční cestu spojit
s návštěvou Prahy, a proto se loučili již
při nočním popíjení a před
rozbřeskem vyrazili směrem
k hlavnímu městu Československé
socialistické republiky.

Chla Wagner... v Piešťanech

2.

Chacháááá
Chacháááá
Chacháááá
Chacháááá

3.

Blbec

Text Š, obrázky T

Pětidenní komedie městská, Jedna věta, ...a to je blues

(tři minirecenze)

Pětidenní komedie městská

Václav Böhmsche patří k našim nejpozoruhodnějším autorům, a jak už to tradičně bývá u výjimečných osobností, širší veřejnosti je téměř neznámý. Kdo však z tehdejších současníků znal třeba Josefa Váchala? Pro Böhmscheho literární kariéru je důležité město,

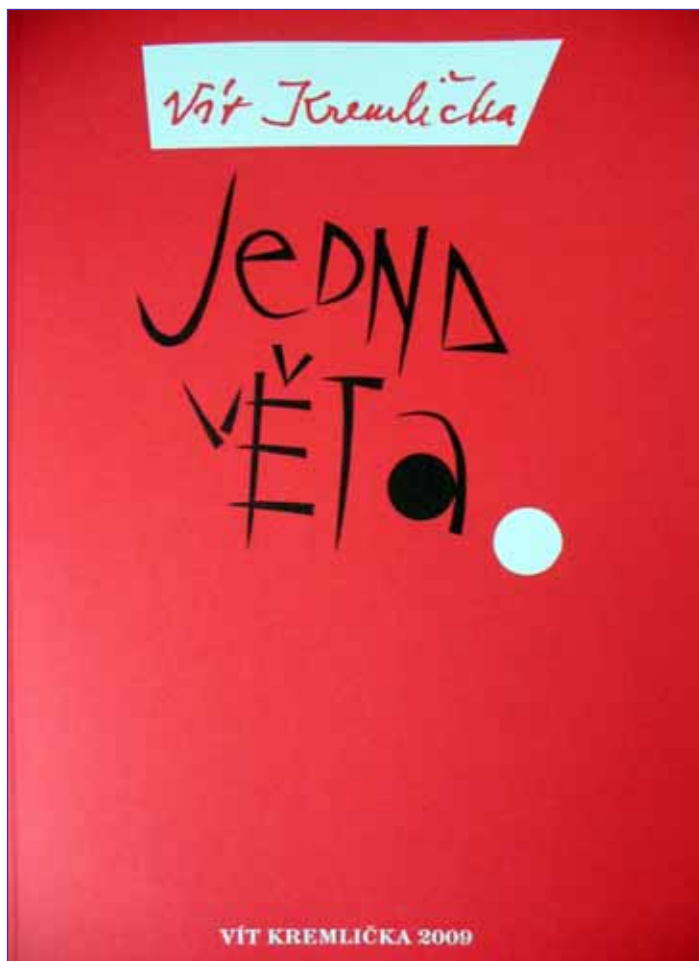
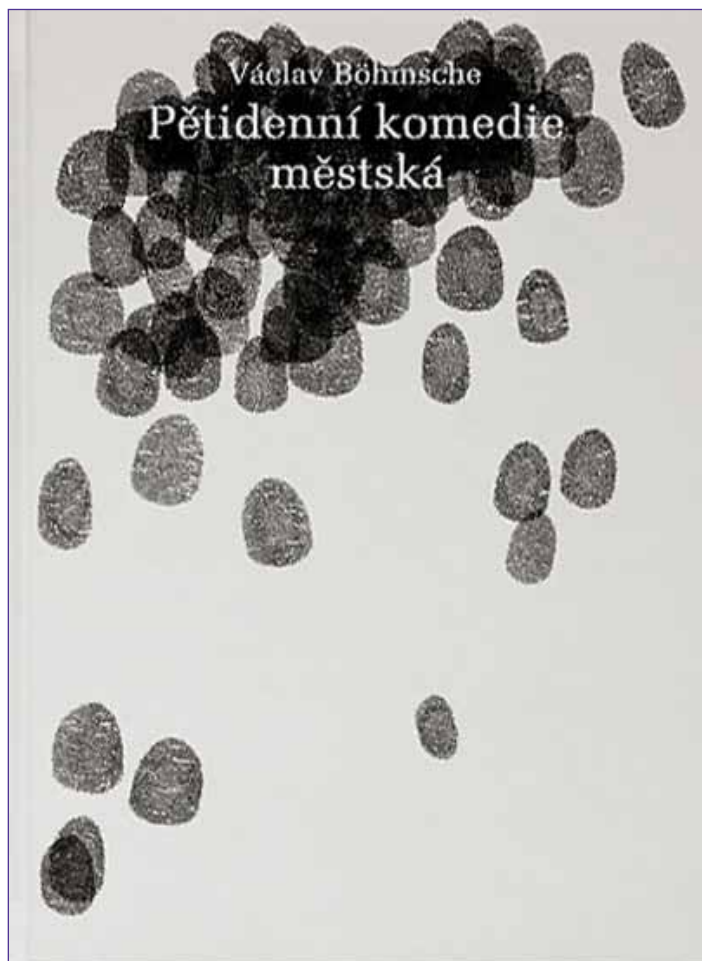
kde se 8. 6. 1973 narodil, a sice Příbram. V devadesátých letech minulého století byl zaměstnán v místní Knihovně Jana Drdy. Protože v přízemí této instituce byl maloofsetový tiskařský stroj, využil příležitosti a vytiskl na něm svou debutovou sbírku Nemocný a jiné básně (1996). Se sbírkou zašel do Literárních novin za redaktorem Ivanem Wernischem. Wernisch sbírku vzal a zašel s ní za básníkem Markem Staškem. Stašek zajel do Příbrami za ředitelem knihovny Václavem Chvalem. Všichni společně, tedy Böhmsche, Wernisch, Stašek a Chvál, zašli do hospody do Konviktu, a co spolu upekli, řádně ten večer zapili. Tak Böhmscheho přičiněním vznikla Edice současné české poezie a zanedlouho nato vyšel její první titul, Básně, třásně, rohypnul od Josefa Hiršala. V roce 2000 vydal Böhmsche, opět v Příbrami, drobnou prózu Dvůr a roku 2003 v brněnském nakladatelství Petrov novelu Předjaří. Potom se coby autor pustil do naprosto sebevražděného počínu – převyprávět pět dní na maloměstě z pohledu sto pěti mužů a žen! Jednotlivé postavy a děje se tu navzájem prolínají a všechno funguje jako naprosto dokonalý gigantický hodinový stroj u orloje. Česká literatura konečně dostala veledílo co do rozsahu srovnatelné s Proustovým Hledáním ztraceného času, jenomže v tom byl zároveň kámen úrazu – znáte někoho, kdo přečetl jedním dechem na posezení všech sedm dílů? Po marném hledání nakladatele Böhmsche svou Pětidenní komedie městskou, Jedna věta, ...a to je blues

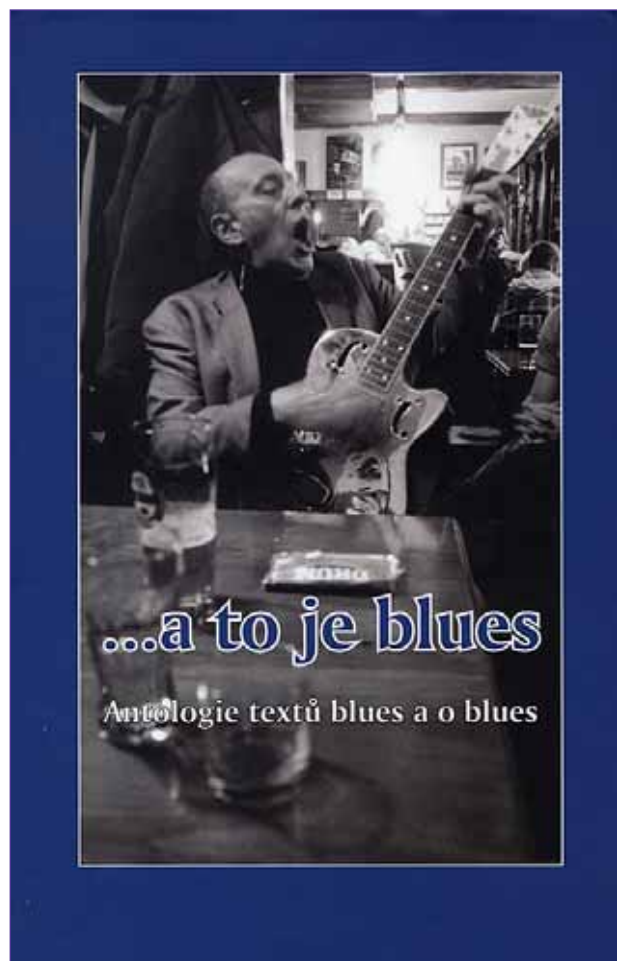
denní komedii městskou vydal vlastním nákladem, špalík o 512 stranách je k mání za výrobní cenu 435 Kč. Detailně se seznámit s celým projektem můžete na adrese <http://pkm.bohmsche.cz>. Výjimečné osobnosti prostě dělají výjimečné věci.

Jedna věta

Viktor Karlík dostal nápad oslovit spisovatele, aby každý den v průběhu jednoho roku zapsali jednu větu, a tak vznikl počin Jedna věta a v roce 2009 oslovila redakce Revolver Revue Víta Kremličku, ale právě proto, že je Kremlička básník, pečl na veškerou pravidelnost, pravidelný je klapot tkalcovského stavu, prozaici jsou dělníci, co spřádají plátno svých knih útek po útku, ne duše básníková, prvního ledna se rozepsal, jako by měl v merku román, kdežto v únoru a březnu jsou stránky prázdné a potom sem mrskně báseň na patnáct veršů, v czervenci je záznam dnešeg nádherný – v tůni štika přehryzla vlasec, nu, tak wokouni, u Roubalů pivečko, rozjímám a další den: dlouho pršelo, ulovení čtyři okouni, ale přišel o několik nástrah koupenných, začnu si vyrábět nástrahy vlastní, pročez se koukněte vedle na obrázek, jsou tam Kremličkou vlastnoručně zhotovené wobblery a jindy si začne hrát s řečí a bejvaly dvama lý gygan topytéko v é vzhledu fantazytzkkíčtvo rú a všude chodily v monté rkách – půso bení zvláš ňýho, couš ye co říct, pro stě žyvou cí fosyltzy kohn-

tynuální toutalyty, to je radost čist, a potom prásk a sedím v čekárně zprostředkovatelný práce – kolik lidí se bude žít mou nynější tísní, legrácky vyvážený existenciální mizérií, jak to u dobrý knížky má být, akorát si říkám: Vítku, ty lundráte, copak nevíš, co je jedna věta, tohle je jedna věta, tak zase někdy na rybách, ach.

Ondřej Bezr, Jiří Brdečka, Big Bill Broonzy, Michal Bystrov, Emil František Burian, Blind Gary Davis, Evžen Hábová, Ivan Hlas, Marek Hlavica, Václav Hrabě, Langston Hughes, Blind Lemon Jefferson, Tyehimba Jess, Robert Johnson, LeRoi Jones, Peter Jurkovič, Josef Kainar, Petr Kalandra, Svatopluk Karásek, Miroslav Kašpar, Jack Kerouac, Diane Kirsten-Martin, Al Kooper, Ondřej Konrád, Pavel Kopta, Inka Machulková, Blind Willie McTell, Vladimír Merta, Vladimír Mišík, Jiří Míža, Jaroslav Müller, Jan Nejedlý, Vítězslav Nezval, Jan Novák, Myron O'Higgins, Charley Patton, Kenneth Rexroth, Zdeněk Rytíř, Jan Spálený, Pepa Streichl, Jiří Suchý, Petr Šabach, Michal Šanda, Josef Škvorecký, Jakub Šofar, Pavel Šrut, Vlastimil Třešňák, Zbyněk Vlasák, Jiří Voskovec, Jan Werich, Tennessee Williams, L. Wood, Jan I. Wünsch...

...a to je blues

Michal Šanda

Zanedlouho tomu bude už třicet let, co Otto Hejnic vydal svou první sbírku povídek V pátek večer. Tehdy byl počítán mezi „mladé a nadějně“ autory, dnes už se může počítat mezi „mladodůchodce“ (roč. 1945), nicméně vitality má stále na rozdávání. Je to vidět i z jeho přístupu k psaní, kdy se trpělivě vracel a vrací k starším, místy hodně starým textům a vedle nových povídek neúnavně přetvářá literární hříčky mládí. A tak i v nové povídkové sbírce Zase zvednout hlavu najdeme texty datované různě – od roku letošního a minulého přes období nynějšího desetiletí až někam daleko k sedmdesátým létům. Proč i tak vzrálý autor potřebuje upozornit na to, že přinejmenším některé pasáže vznikaly už velmi dávno, pochopíme jak z nejrozumnějších dobových narážek, tak i z dějových oblouků mnohých povídek. Smutní hrdinové stárnou a autor je s tichou nostalgií a nadhledem provází zpravidla hodně dlouho, řadu měsíců a let. Hejnicovy povídky tedy větší

Zase zvedni hlavu, ale zed' už asi neprorazíš

nou nezahrnují jen „kouzlo prchavého okamžiku“, ale jsou založeny na vyprávění, které obsáhne pořádný kus lidského osudu. Co může hýbat osudem dospívajících a zejména pak třicátníků a o něco starších, kteří v povídkách vystupují nejčastěji, je nasnadě – láska a s ní spojené zmatky, setkání, rozchody, zoufalá snaha udržet si toho druhého, a když už to oprav-

du nejde, tak aspoň virtuálně, přes maily a esemesky...Oproti minulým autorovým knihám, zejména pak předchozí sbírce povídek O času a ohni, nyní už tolik nehraje roli konkrétní prostředí (dříve často uranové doly u Hamru i jinde) a ani povolání, které koneckonců mnohé postavy mění skoro rychleji než své partnery. To ovšem neznamená, že by mnozí neměli až přehnané ambice a sebevědomí, že by se nehnali za kariérou a penězi. Stejně tak jiné dvojice, tentokrát manželské, provází tragikomický stereotyp zlovyků, omylů, naschválů a únavy. A to vše bývá silnější než láska.

Napsat dobrou milostnou povídku je kumšt, každý autor se pohybuje nebezpečně blízko banalit (láska v tisíci podobách, ale nějak už všechny známe z těch Časů na lásku a Napsáno životem) i vyhrocených emocí a tragédií, které se možná skutečně staly, ale literatura je něco jiného než černá kronika. Hejnic takový literární tanec zvládá se ctí i houževnatostí, věří v sílu vyprávění, dokáže se vcítit jak do mužských, tak ženských postav, odlehčuje své povídky mixem shovívavosti a paradoxu. Kdysi jeho hrdinové dostávali s prominutím spíše přes hubu, dnes více kopačky, zvednout hlavu je ovšem nutné, ať už ryjeme hubou brázdu, nebo klopíme oči „jen“ studem a pláčem. Hlavou zed' ale neprorazíš, to zůstává.

Vladimír Piša

Otto Hejnic: Zase zvednout hlavu. Vydalo nakladatelství Bor, Liberec, 2010. Ilustrace Milan Janáček

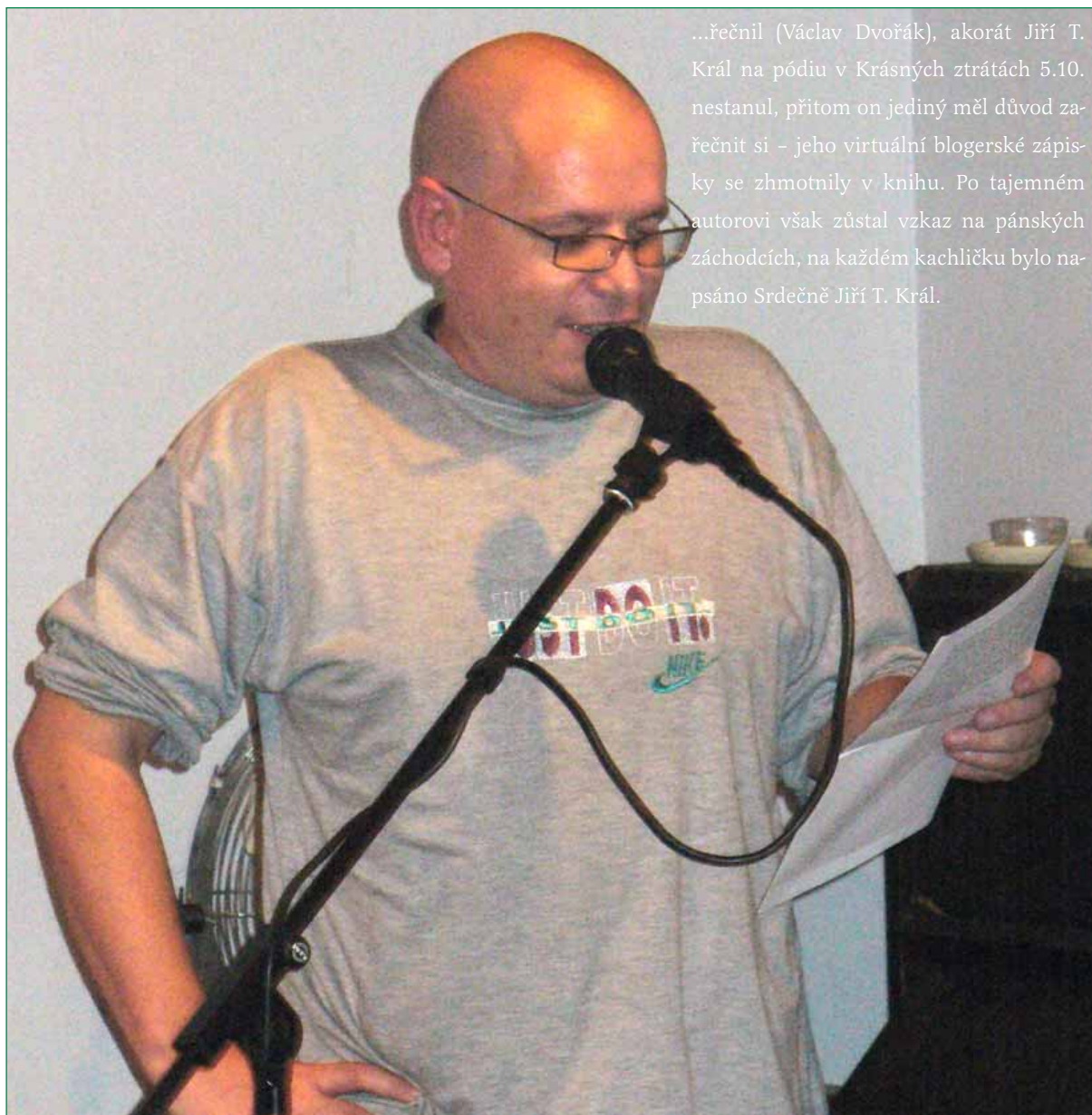
M alý ve lký muž

Řečnil (Petr Štengl)....

...řečnil (Jakub Šofar)...

...řečnil (Václav Dvořák), akorát Jiří T. Král na pódiu v Krásných ztrátách 5.10. nestanul, přitom on jediný měl důvod zařečnit si – jeho virtuální blogerské zápisky se zhmotnily v knihu. Po tajemném autorovi však zůstal vzkaz na pánských záchodech, na každém kachličku bylo napsáno Srdečně Jiří T. Král.

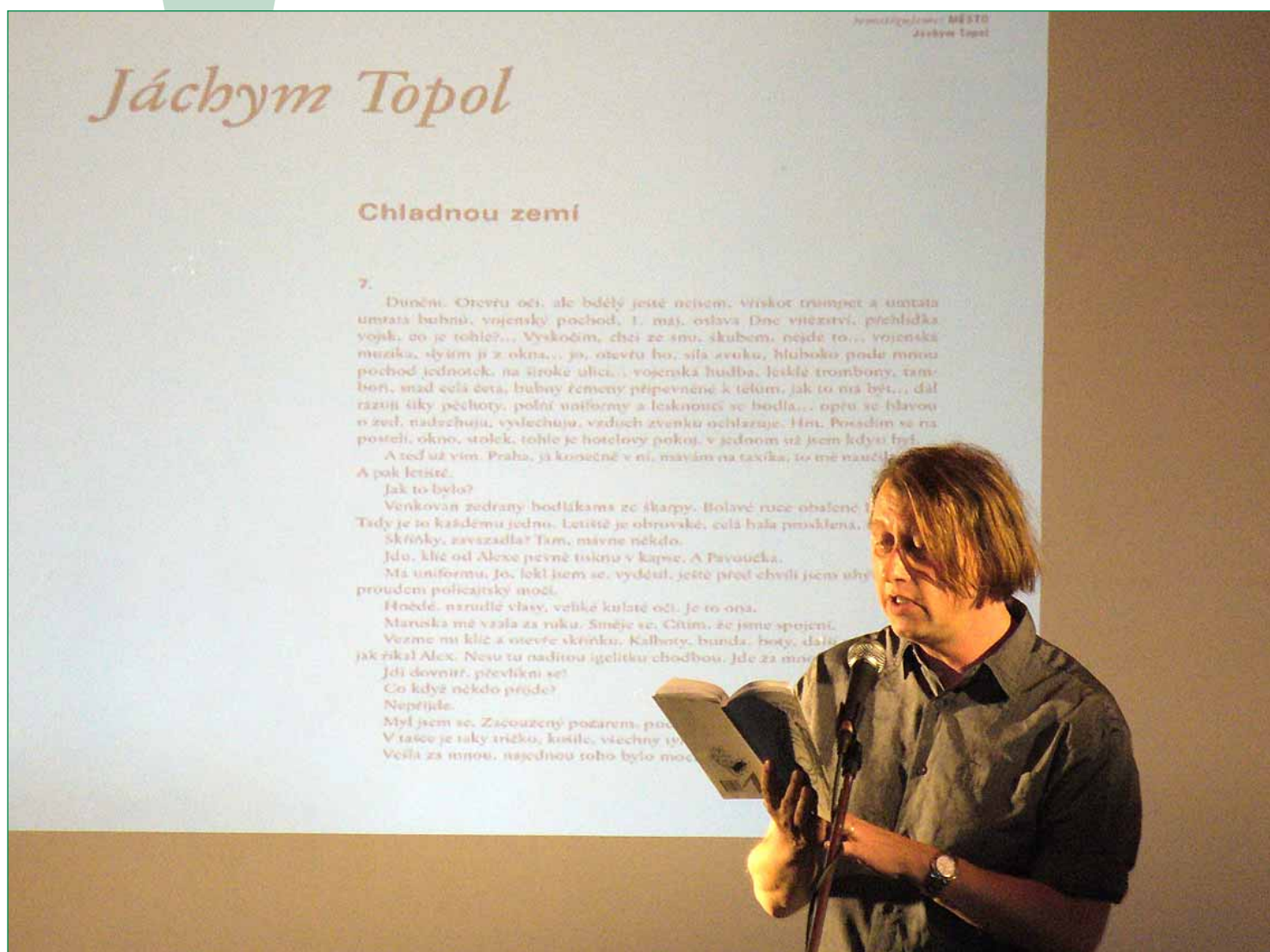
Obrázová kronika papá Razziho

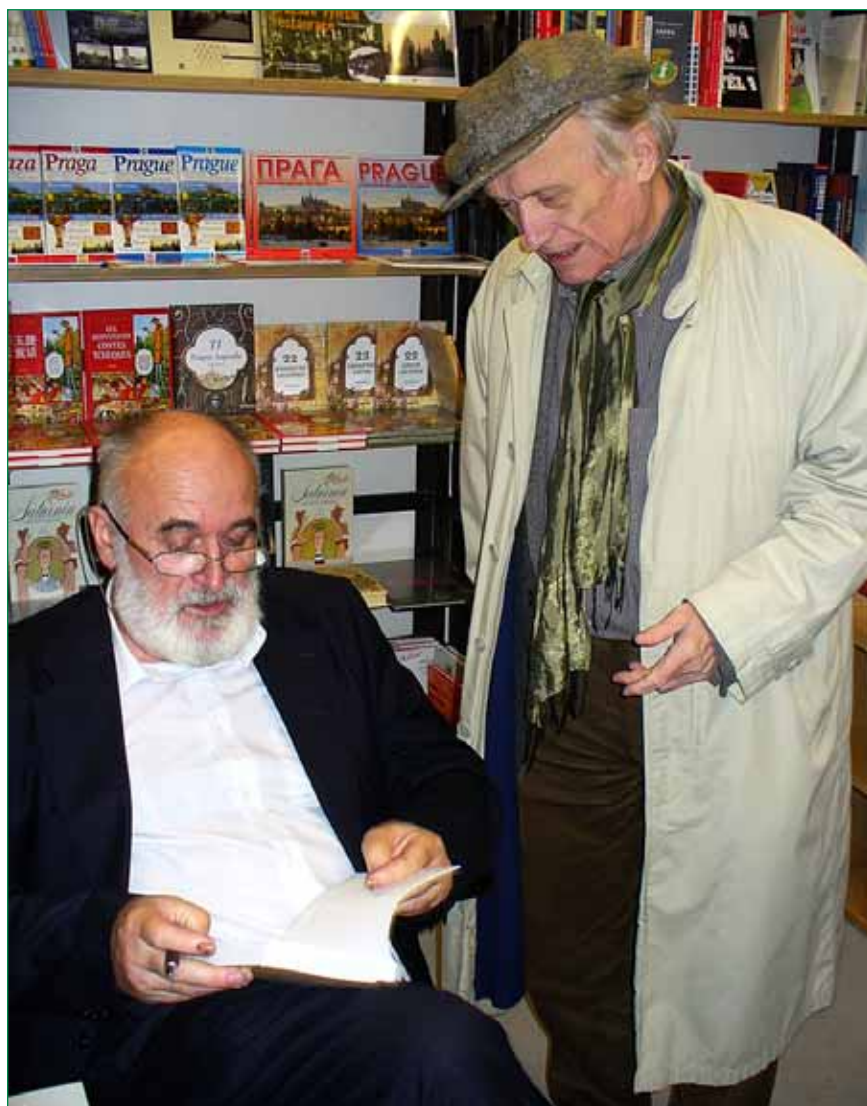

Obrázová kronika papá Razziho

M alý ve lký muž

Jáchymu Topolovi byla 5. 10. předána Cena Jaroslava Seiferta cena za román Chladnou zemí.

V knihkupectví Ostrov 6. 10. Jaroslav Kovanda vyřezal Gumový betlém. Na druhém snímku si staří mistři navzájem vyměňují podepsaná díla; básníku Petru Královi totiž vyšla nová sbírka. Pokřtil ji následující Den v Literární kavárně v Řetězové. (Vlevo)

M alý ve lký muž

Kazisvět Jaroslav Róna lije šampaňské na fungl nový román Jaroslava Pížíla. Div divoucí, že se ti dva spolu nepoprali, prostě Adrenalin. Stalo se 6. 10. v Černé labuti.

Obrázová kronika papá Razziho

Časopis Reflex uveřejnil 7. 10. noticku, že od ledna 2011 přestane vycházet komiks Zelený Raoul. Nahradí ho literárně-kritická polemika Zelená rukavice.

Smrt není umělec. Roman Franta je a v ArtPro Gallery uspořádal 7. 10. smrti na truc výstavu. Smuteční proslov pronesl pohřební zřízenec Dan Merta.

Galerii Vltavín zaplnil 12. 10. Nicotou a jinými věcmi malíř Patrik Hábl.

Lichožrouti se vrátili 13. 10. do Krásných ztrát. Při té příležitosti si zde otevřel poradnu koncesovaný odborník s certifikátem EU pro obor ponožkoznalectví, Pavel Šrut. Na snímku diskutuje o vynálezu Agáty Rachůnkové; ta přišla s originálním nápadem na výrobu ponožek pro batolata – pánské podkolenky prát na 90.° tak dlouho, dokud se nesmrsknou na požadovanou velikost...

Obrazová kronika papá Razziho

...respektive malost.

Básník Petr Štengl vyzbrojil se šavličkou na domnělý souboj s básníkem Karlem Hlaváčkem. Doraziv pozdě k ránu 25. 10. na Libeňský hřbitov seznal, že tento není místem duelu, nýbrž Hlaváčkovým trvalým bydlištěm. Přečetl tedy alespoň nahlas do hřbitovního ticha několik výhružných veršů.

Z antikvariátních banánovek

M
alý ve
lký
muž

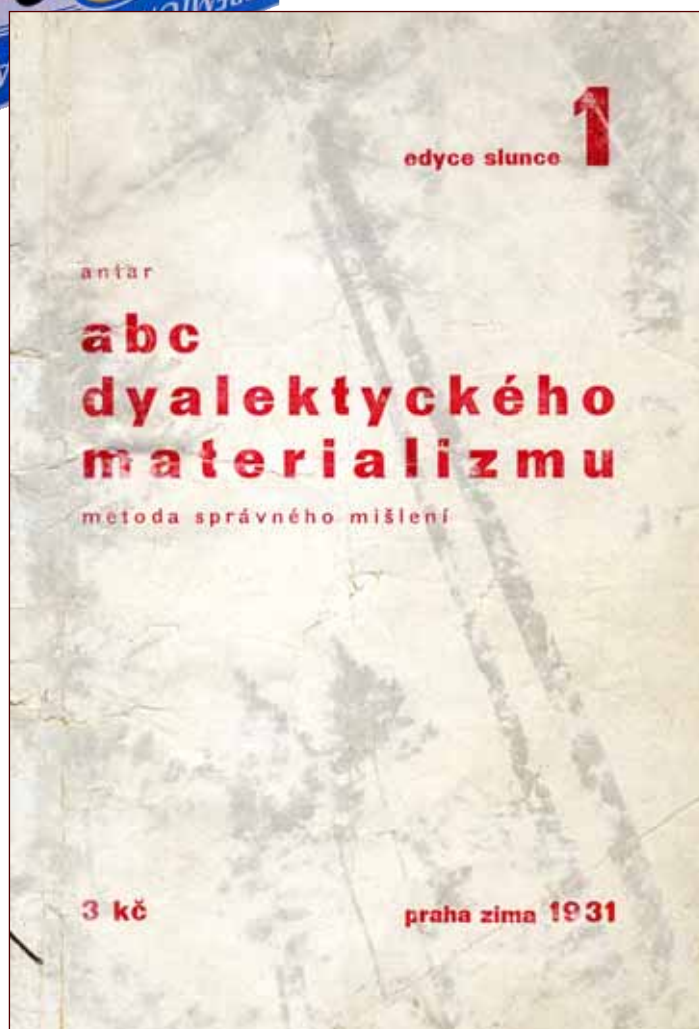
Antar, občanským
jménem MUDr.
Václav Čedík, se
narodil 12. 2. 1908
v Benešově.

Po maturitě
na tamním gymnáziu

vystudoval medicínu na lékařské
fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Za okupace pracoval v benešovské
nemocnici, zapojil se do

partyzánského hnutí, za což byl odveden na nucené práce. Po válce se
stal přednostou psychiatrické kliniky v Plzni (1948–1951), poté se
nakrátko vrátil na pražskou psychiatrickou kliniku a v roce 1953 byl
jmenován primářem Státního psychiatrického léčebného ústavu
v Havlíčkově Brodu. Zemřel 20. 1. 1955.

abc dyalektyckého materializmu

V mládí působil v revoluční organizaci ISAW (Internacionální asociace woodcrafterů – Junáci přírody a práce). Byl redaktorem jejího časopisu Slunce. V přidružené Edyci Slunce vyšlo roku 1931 i abc dyalektyckého materializmu.

O Václavu Čedíkovi jsem našel v Žurnálu Univerzity Palackého č. 7, 5. 11.2004, prapiškvornou zmínku: Nástup nových poměrů po únoru 1948 dovolil Jaromíru Hrbkovi pustit se do práce na svém dávném snu – a to na gravitační teorii. Společně se svým dlouholetým přítelem neurologem Václavem Čedíkem hodlal vtěsnat teorii gravitace do schémat dialektického materialismu. Ten byl pro Hrbka v otázkách dialektického materialismu nepřekonatelnou autoritou. V roce 1931 totiž Čedík sepsal brožuru abc dyalektyckého materializmu. Oba soudruzi poprvé prezentovali své fikce o gravitační teorii veřejně v březnu 1949. Samozvaní fyzikové se rozhodli dokázat svou svéráznou teorii experimentem. Finančně i politicky podpořeni tehdejším ministrem informací Václavem Kopeckým nechali zhotovit platinové koule, které v dubnu 1950 vrhali do dolu sv. Anny u Příbrami.

Pohyb platinových koulí byl proměřován, aby se – podle teorie soudruhů Čedíka a Hrbka – prokázaly vedle Newtonových přírůstků tíže i Hrbkem proklamované záporné indexy úbytku tíže. Vedle vlastních fyzikálních výzkumů se oba soudruzi aktivně zapojili do propagace pavlovovského učení i sovětských diskusí o biologických výzkumech Trofima Denisoviče Lysenka a Olgy Borisovny Lepešinské. Zdá se ale, že hyperaktivní politizující experimentátoři začali být trnem v oku některého vysokého stranického funkcionáře, a proto je vládnoucí strana „rozsadila“: Václav Čedík putoval na neurologickou kliniku do Prahy a Jaromír Hrbek se v roce 1951 ocitl na UP v Olomouci.

Každý čtenář této brožury

má právo abí mu bilo visvětleno vše, čemu v této brožuře nerozuměl, má právo, abí bili vivráceny jeho námitki. tato knížečka je pouze úvodem k vlasnímu velkému dílu, na kterém každý čtenář bude spolupracovníkem. dílem jím je jasná dyalektycko-materialistická životní prakse mladých lidí v čsr. použij i ty svého práva a napiš nám, o čem si přeješ podrobnější visvětlení, proti čemu máš námitki. každámu čtenáři, přiloží-li známku na odpověď, dostane se od autora této knížki dyalektycké a materialistické zodpovědění všech otázek. nepromarni této příležitosti k vibudování si jasného životního názoru. nechceme poslušné čtenáře, kteří jenom věří tomu, co se jim k věření předkládá. chceme čtenáře – spolupracovníky – autori. nestď se za své případné omili, neboť pravda se rodí z omilů!

vívvoj mišlení,

evoluce a revoluce

zákon o rvoluci a revoluci platí, jako všechny dyalektycké zákony, i o mišlení: mislím-li nějakou větu (tézi), viskitne se v zápětí její protiklad, věta, která jí odporuje (antitéze) a splinutím, viřešením těchto dvou vět je souhrnná věta)sintéze). tato sintéze představuje pak novou tézi, proti níž se staví nová antitéze a a výsledkem je nová sintéze na višším stupni. na př. tě napadne: moje osobnost je mi vším, společnost – kolektyv mě omezuje v mích přáních, brání mi, abich žil volně po svém. kolektyv mi překáží. jedinec vše – kolektyv nic. tvůj vlasní mozek nebo mozek někoho jiného namítne: kdybi nebilo kolektyvu neměl bis těchto šatů, nepožíval bis ohromných výhod civilizace, těžce po celí den bis sháněl potravu, žil bis nepohodlným životem. jedinec kolektyv z tebe udělal člověka. jedinec nic – celek vše. sintéze: kolektyv omezuje jedince a zároveň mu pomáhá. poněvadž prospěch z kolektyvu je větší, než škoda, má jedinec pomáhat kolektyvu. jedinec něčím i kolektyv něčím. chibný je naprostý individualizm (sobectví) žít jen pro sebe a chibný je napsostý kolektyvizm: žít jen pro druhé. správné je: každý dá podle svých možností a každý dostane podle svých potřeb (socializm). skvělím příkladem takové sintéze je sama dyalektyka.

jeden starí filizofický názor (monizm)tvrdí, že naprosto není rozporů, že ekzistuje pouze nedílná jednota. druhí starí filizofický názor (dualizmus) tvrdí, že ekzistují jen protiklady, rozpori a jejich boj, že není jednoty. dyalektyka je sintézou obou těchto protikladných názorů, tvrdí a dokazuje: ekzistuje i jednota i rozpori.

praktický monizm (jak jej známe z dějin): jen muž je člověkem, pánem, žena je věcí, domácím zvířetem, žena budiž poddána muži (bible).

praktický dualizmus: muž a žena jsou dva nesmiřitelné rozdíli, žena je zkázou muže, muž je neštěstím ženy, jsou to nepřátelé na život a na smrt. je hrozná propast pohlaví.

praktická dyalektika: muž je člověkem, i žena je člověkem. jsou si rovni, ač jsou rozdílní. jsou dvěma póly jednotného života. stačí jen dyalektycky sestoupit na dno propasti pohlaví, abichom poznali, že oba břehi propasti dnem spolu souvisí. co na povrchu je přísně odděleno, na dne splývá.

ostatní rozdíl mezi starým způsobem myšlení a dyalektikou viniknou zřetelně v dalších kapitolách. zde jsme chtěli pouze ukázat, že dyalektika není libovolným výmyslem, náhodným nápadem, nýbrž samozřejmou nutností ve vývoji myšlení.

chibné chápání vývoje.

pokračování evoluce a revoluce

nesprávné, nedyalektycké chápání vývoje vede ke dvěma chibným názorům, které naprosto odporují skutečnosti.

kapitalistovi patří výrobní prostředky a všechny výrobky, které jsou těmito prostředky od dělníků vyrobeny. dělníci dostávají od kapitalisty jen nejnútnejší životní prostředky, které jim umožňují dále pracovat. kapitalista dostává z výroby mnohem víc, než může spotřebovat. tím vzniká na jedné straně bída a na druhé přepich. z toho povstávají protiklady kapitalistického hospodářství: proletariát a buržoasie. podle dyalektyckých zákonů bude i kapitalismus zničen a vznikne vyšší forma výroby: socialismus (sssr). není možno, aby jak to mýslí reformismus, pozvolnými opravami se stal kapitalismus socialismem, aby sníž se stal vodou a zůstal při tom sněhem. kapitalismus musí být zničen, ale ne zničen tak, aby z něho nic nezůstalo. všechny vymoženosti kapitalismu, technika, kultura a p., zůstanou zachovány.

tak původní pracomunismus je tézí, vikořisťovatelská společnost je antytézí, nový socialismus syntézou. o tom podrobně vykládá historický materialismus a marxismus, jehož je dyalektycký materialismus metodou, způsobem nazírání.

Propagandistická reklama na konci knížky:

**kde je východisko
z labirintu duševního života,
z chaozu a mišlenkových zvrátů
mladého člověka?
hochy i dívky?**

kdo tuto cestu jasně ukazuje?

**kdo je ten, kdo má kamarádskou
ruku a srdce?**

z dusného a únavného ovzduší konečně vycházejí lidé čistí a se vzpruženou energií, kteří se nelekají obětí a budují dílo svého života. posílají vzkaz všem mladým, jimž je odporné dnešní paďourské živoření a kteří se vzpínají po novém radostnějším životě.

pojď s námi!

staň se i ty naším spolupracovníkem a propagátorem.

isav není jen organizací

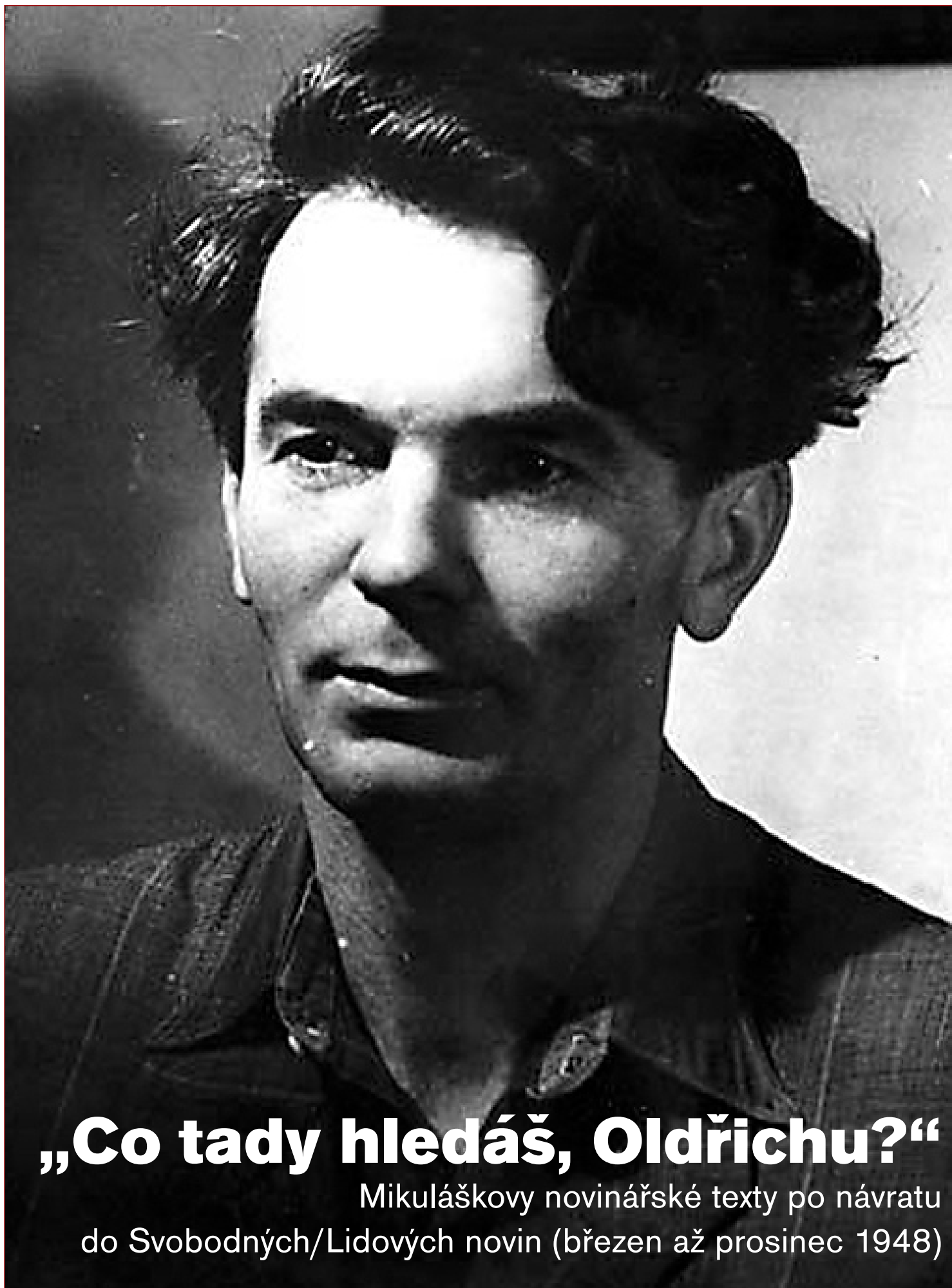
nýbrž hnutí nového života a jeho úkolem je pracovat pro mládež bez rozdílu národnosti, pohlaví, stáří, politického přesvědčení. je nepolitické v tom smyslu, že je nadstranické, bez organizačního propojení s některou politickou stranou, ale nikoliv třídně neutrální. hrdě hlásí se k poslání dělnické třídy a plnou vahou stojí na jeho straně. členem může být každý, kdo zaplatí roční příspěvek a předplatné na „slunce“ 20 Kč. isav je život nové proletářské směny.

**co hledáš ještě
v paďourských sporcích.**

vůbec nepředepisujeme maršrut. žijeme jak umíme. trampujeme. tvoříme. milujeme. bavíme se. studujeme, jak zlepšit život, a bojujeme spolu s proletariátem za nový, socialistický život.

připravil

mychal šanda

„Co tady hledáš, Oldřichu?“

Mikuláškovy novinářské texty po návratu
do Svobodných/Lidových novin (březen až prosinec 1948)

1.

Když mně bylo asi šest let, začal mi dědeček vykládat svoje příběhy z první světové války, jak si prostřelil ruku, aby nemusel zpátky na frontu. Pak k tomu přidal francouzskou revoluci (kterou vyčetl, jak jsem později zjistil, z třísvazkového vydání *Francouzská revoluce* od Stanislava K. Neumanna). Byl jsem v rodině za „historika“. Taky jsem přečetl cokoli, kde byla písmenka, a na základní škole i na gymnáziu jsem neměl s dějepisy problémy. Nicméně na přání rodičů jsem se přihlásil na Vysokou školu ekonomickou, fakultu národohospodářskou, obor politická ekonomie. Po třech semestrech jsem pochopil, že tudy cesta nevede, že slova jsou jiná než praxe, měl jsem problém představit si „výrobní síly“ a „výrobní stavy“. Když se k tomu ještě přidaly méně teoretické ekonomické obory, statistika či optimální plánování, přihlásil jsem se na tehdy ještě Filosofickou fakultu UK. Bylo mi jedno, co budu „studovat“, hlavně pryč ze Žižkova, z budovy, kde se zvonilo na hodiny jak na střední škole a kde člověk byl jen číslo z počítače.

Jenže po prvních hodinách historického prosemináře, kde se student seznamuje s historickou vědou, jsem vystřízlivěl ze všeho. Do té doby jsem se dětsky domníval, že historie se rovná to minulé. Za čtyři roky gymnaziálního vzdělávání ve vědách historických se ani jednou neozvalo: pozor, my si vybíráme úseky, které potřebujeme, to jsou jen taková okénka do akvária.

Historie se nerovná to, co se stalo. A pak na vysoké škole takové prozření! Od té doby jsem lajdal.

K tomuto zásadnímu zlomu se přidaly ještě další otázky: Může někdo něco objektivně, nestranně popsat? Je pozitivismus opravdu tou nejlepší cestou? Není lepší přistupovat k tématu s přirozenými emocemi, s tím, že to na začátku přiznám? Existuje vždy dost dokladů a pramenů k tomu, aby moje objektivnost byla opravdu objektivní?

Jak to, že některé úseky dějiny jsou víceméně zpracované, a jiné, nedávné, jsou děravé jako katr na písek? Takhle odvážně jsem se ptal na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let, neboť ještě nepřišla léta Kristova a s nimi očekávané zklidnění a, v mém případě, i optimistický skepticismus jako model přežití socialismu reálnějšího než socialismu jiného. (Při té příležitosti si vzpomínám na nedávný nesmyslný nápad nějakých eurošilenců, kteří navrhovali vydání jednotné učebnice historie pro EU. Ta by v tom případě mohla mít pouze jednu stránku a na ní větu: *Historie Evropy je slavná*. Na ničem jiném by se nemohli domluvit. Stačilo by si srovnat, jak popisují učebnice dějepisu rozpad Rakouska-Uherska v Německu, Polsku, Česku, Slovensku, Rakousku, Maďarsku, Rumunsku a Slovinsku. Každý text je jiný a každý je současně pravdivý.)

1.1

Je zajímavé, jak nikomu nevádí při srovnání historického vývoje USA a SSSR (v těch „negativních“ pasážích) absence sovětských pramenných materiálů. Diktatury je možno na jedné straně definovat přebujelým byrokratickým aparátem, který plánuje a shromažďuje miliony nepodstatných informací, jež se desetkrát dvacetkrát opakuje, na druhé straně o některých rozhodnutích neexistuje absolutně žádný dokument, neboť byla přijata jen tak mimochodem, v kruhu nejvyšších vládců země. Z pozitivistického vidění světa je potom každá diktatura mnohem demokratičtější než stát, v němž demokratický systém funguje. Nemám-li o něčem doklad, pak to neexistovalo, protože osobní vzpomínky pěšáků nejsou přece historickým pramenem. Něco na tom je, dvacet let od listopadu 1989 si už většina lidí třeba nepamatuje, co potřebovala při výjezdu do MLR nebo BLR za dokumenty. Natož abychom si pamatovali, jak fungovala personální (tehdy kádrová) prá-

Nicméně na přání rodičů jsem se přihlásil na Vysokou školu ekonomickou, fakultu národohospodářskou, obor politická ekonomie. Po třech semestrech jsem pochopil, že tudy cesta nevede, že slova jsou jiná než praxe, měl jsem problém představit si „výrobní síly“ a „výrobní stavy“. Když se k tomu ještě přidaly méně teoretické ekonomické obory, statistika či optimální plánování, přihlásil jsem se na tehdy ještě Filosofickou fakultu.

Výsledky voleb
1946 nikdy nikdo
nezpochybnil. Bez
dokumentace
z okresních výborů
KSČ jsou všechny
spekulace o jejich
„řádnosti“
zbytečné.
Nicméně,
komunitická
příprava na tyto
volby probíhala již
za války, kdy
vybrané kádry
procházely
ideologickým
školením
a praktickou
výukou
propagandy
a dezinformace
v sovětských
zařízeních.

ce, pokud se nás to osobně netýkalo. Ztráta paměti, vytěsňování toho špatného, je milosrdné nadání většiny lidí, jenže je to současně vstupenka do otroctví vyjevených pravd, na které mají někteří úřední glejt. Člověk by měl přirozeně všechno předkládané minimálně prohnat závitky své zkušenosti a znalosti. Důvěřovat znamená také prověřovat. Philip Roth má v románu *Duch odchází* (Mladá fronta, 2007) pěknou pasáž o zapomínání. Jeho alter ego, románový hrdina Nathan Zuckerman, starý, nemocný, ale „poučený“, vysvětluje těm, pro které je druhé Bushovo prezidentské vítězství koncem všech nadějí. Píše o úloze „senilního zapomínání“. Z tohoto pohledu se možná opravdu euroatlantická civilizace dostala do této fáze, která může být řešením. Otázkou je, zda je to počátek něčeho dalšího, nebo definitivní konec.

1.2

Jedním z období, o němž víme mnohé, ale v podstatě nevíme vůbec nic, jsou léta 1945–1948. Je zřejmé, že únor 1948 byl jen dokončením procesu, který byl nastartován ve válečných letech. Nezapomeňme, že i když česká vláda měla sídlo v Londýně, do osvobozené republiky se vrátila z východu.

Dvě dekády se pro založení demokratických základů ukázaly krátkým obdobím, to, co přišlo s německou okupací, válečnými útrapami a poválečným odhazením likvidace židovského národa, vytvořilo ideální podmínky pro poprávku po spravedlivějším systému, po proletářském ráji na zemi. Ne že by nebylo fungování sovětského systému za první republiky popsáno, část významných postů ve státní správě, stejné jako v médiích, byla obsazena legionáři se zkušeností a v zemi žila početná skupina ruských, ukrajinských a běloruských emigrantů. Ale idealistické obrázky jsou vždy propagandisticky úspěšnější než všednost každodenního života. Poslední možnost, jak poznat, že to, co přichází ze země Sovětů, bylo osvobození. Území, jež osvobodila Malinovského armáda (jižní a západní Morava), složená v prvním sledu z trestanců, zažila obrovský

šok z kontaktu s úplně jinou „kulturou“ a mnohé „obyčejné“ občany to bylo paradoxně první skutečné setkání s válkou. Málokdo však byl ochoten naslouchat katastrofickým předpovědím některých ruských důstojníků, kteří v sobě ještě „přenášeli“ zbytky carských vojenských tradic.

Výsledky voleb 1946 nikdy nikdo nezpochybnil. Bez dokumentace z okresních výborů KSČ jsou všechny spekulace o jejich „řádnosti“ zbytečné. Nicméně, komunitická příprava na tyto volby probíhala již za války, kdy vybrané kádry procházely ideologickým školením a praktickou výukou propagandy a dezinformace v sovětských zařízeních. Jedním z nejdůležitějších úkolů, stanovených pro první dny mírového života, byla kontrola nad vnitřem a informacemi. Úkol byl splněn na výtečnou.

Jestli něco bije do očí z hlediska historiografie či historické memoárové literatury, je absence „coming outu“ tehdejších užitečných idiotů. To není urážka, to je pouze expresivní označení (jehož otcem byl nejspíše V. I. Lenin) těch, kteří pracují pro dobrou věc, a netuší, že jsou jen „najmuti“ na splnění úkolu a pak mohou být klidně i likvidováni (a i při té likvidaci stále té dobré věci věří). Nedovolil bych si nikomu vyčítat, že se v těch letech stal užitečným idiotem, důvody jsou nezpochybnitelné. Vadí mi však jejich pozdější „vysvětlování“. Kolik je těch, kteří se přiznali k té „zamilovanosti“ bez rozumu? Pokud jim neotevřel oči dvacátý sjezd KSSS, pak už snad není co omlouvat. Pražské jaro bylo vlastně příležitostí se rehabilitovat, dokázat, že to mysleli dobře, že varianta „s lidskou tváří“ je možná. Jenže příjezd tanků Varšavské smlouvy byl další krutou porážkou. Je jedno, zda zůstali ve straně, nebo byli vyloučeni či vyškrtnuti, ale to, co udělat měli, tedy pokusit se popsat fungování technologie nadšení, kterému podlehl, neudělali. Nebo jen velice malá část z nich. A to platí jak pro „kulturní frontu“, tak pro většinu historiků.

Existuje-li minimální množství relevantních „neoficiálních“ dokladů z té doby, jsou jednotlivé postřehy, vzpomínky, zážitky velice důležité. Ale tahle generace odejde bez vysvětlení. A pak už to nedá nikdo dohromady. Sebelepší odborník není schopen tuhle etapu české historie zpracovat...

2.

Po obecném a značně emotivním úvodu (nebojme se emocí) je třeba se zaměřit na „slova“.

„Politická moc je totiž v rozhodující míře obsažena ve slovech. Slova jsou bojovým pokřikem, vyjadřují výroky a rozsudky, zákony a předpisy. Znaky moci jsou nejčastěji verbální. Je tomu tak proto, že politická doktrína častěji než realitu vyjadřuje základní očekávání a požadavky (expectations, demands). Patří k nim *credenda* – jevy, kterým adresáti politických komunikátů mají věřit, a *miranda* – jevy, kterými mají být nadšeni, které mají obdivovat a které si mají přát. Za *credenda* se označují dokumenty, které v jazyce politiky mají vést k volbě významných politických představitelů, a vedle toho i argumenty, které vedou ke zdůvodňování zákonů, programů a ekonomickými sociálních teroí. *Miranda* jsou emotivní symboly sentimentu a identifikace s politickou doktrínou – např. hymny, vlajky, obřady, heroické legendy, hesla, charakteristika politických vůdců aj.

Credenda a *miranda* společně vytvářejí *politický mýtus*.“ (Jaroslav Bartošek: *Jazyk současné české politiky*. Filozofická fakulta UP Olomouc, 1993; kurziva autora.)

Textů o slovech a politice je dost, ale všechny, které jsem našel, popisují situaci v některém období poslední třetiny 20. století. Pro českou jazykovou oblast je bez pochyby nejdůležitější kniha Petra Fildelia (Karla Palka) *Jazyk a moc* (Arkýř, 1983), která vyšla po roce 1989 rozšířena pod názvem *Řeč komunistické moci* (Triáda, 1998). Pokud mi nějaká práce, která by zkoumala „politický jazyk“ v období 1945–1948, zůstala utajena, omlouvám se případnému čtenáři, nicméně to není hlavním obsahem tohoto textu. Jako jakýsi obecný úvod k tematice by mohla fungovat četba výboru esejů George Orwella *Uvnitř velryby a jiné eseje* (Atlantis, 1997), především pak *Politika a ang-*

lický jazyk. I nedostatek kvalitní esejistiky v českém prostředí, který se však odvíjí od „nepěstování“ tohoto žánru na všech stupních školy, něco o naší situaci vypovídá.

2.1

Pokusit se mapovat roli „slova“ v denním tisku ve sledovaném období obecně, to je práce pro tým odborníků. Hledal jsem proto nějaký „výsek“ časový, osobní či místní, na kterém bych si ověřil výše uvedené emotivní a nehistorické (nevědecké) názory. Při probírání možných variant v „nižším patře“, tedy v oblasti kultury a politiky, jsem si uvědomil, že přestože různých studií není málo, tak zde chybí syntetická práce, jež by spojovala politický a kulturní pohled na proměnu či lépe řečeno „služebnost“ jazyka pro potřeby nastupující moci. Že existuje mnoho rozptýlených popisů, ale jakoby nikdo neměl odvahu zobecnit fakta do jasných formulací. Stojí za to si prostudovat např. knihy Alexeje Kusáka *Kultura a politika v Československu 1945–1956* (Torst, 1998) a Michala Bauera: *Souvislosti labyrintu. Kodifikace ideologicko-estetické normy v české literatuře 50. let 20. století, zvláště kapitoly Totalitárně-autokratický systém jako aktuální zkušenost* (Akropolis, 2009), z poslední doby práci Alessandra Catalany *Rudá záře nad literaturou. Česká literatura mezi socialismem a undergroundem (1945–1959)* (Host, 2008). A taky čítanku českého stalinismu v řeči vázané *Podivuhodní kouzelníci* Antonína Brouska (Rozmluvy, 2000). Pro mě asi nejdůležitější je několikastránková kapitola z knihy Františka Červinky *Česká kultura a okupace* (Torst, 2002) s názvem *O svobodě a odpovědnosti*: „Devátý květen 1945 ukončil hrůzu, strach a dlouhé bolestné čekání právě na tento den. S Leninovým receptem na přerůstání demokratické revoluce v revoluci socialistickou připravovali komunisté pod sovětským vedením akt uchvácení moci ve státě pod hávem ústavnosti a de-

mokratičnosti. Gottwald a Slánský přesvědčovali obyvatelstvo, že jejich strana zvolí jinou cestu k socialismu, než byla cesta sovětská. Tyto projevy byly dodatečně z jejich spisů vypuštěny, ale zůstaly svědectvím taktiky, která musela počítat s myšlením českého lidu. Likvidace buržoazie a odproletarizování proletariátu otevřely vrata k vyduť maloměstské morálky a zištnosti. Lid si pomalu začal zvykat na sugestivní a ve všech sdělovacích prostředcích opakované poučky, co se mu má líbit, co údajně vyjadřuje jeho zájmy a co má svým jménem odsuzovat.“

Daleko lakoničtěji to vyjádřil Jiří Šotola, o jehož názorech v té době není nutné pochybovat. Mluví o faktickém všemocném teroru jedné odpuzující estetiky spojené s vládou administrativních metod. „Úplně nová, téměř ze dne na den, kritéria.“ Na tom je zajímavé, že toto „ohlédnutí“ napsal v roce 1964 v anketě měsíčníku *Plamen* (jiní to nebyli schopni popsat ani o 40 let později). Doplněním Šotoly, ze druhé strany barikády, tedy o toho, kdo vábivým rájům nepodleh, je citace z knihy Karla Skalického *Kritika kultu osobnosti* (Rozmluvy, Londýn 1984): „Vždyť jen si vzpomeňme na ta pounorová léta oné exaltace, která si říkala revoluční. To nebyl chladný racionální přístup k řešení společenských problémů. To byla jakási quasi mystická exaltace.“ Skalického tenká knížka jakoby úplně zapadla. Není divu, jeho srovnání „komunistického obřadnictví“ s obřady katolické církve a vůbec provázanost těchto dvou fenoménů, se nechte dobře žádné straně barikády. Možná že zde bychom mohli nalézt jedno z možných vysvětlení té snadnosti a lehkosti „ztráty vědomí“. (Záchranou brzdu prostě někdo ukradl.)

2.2

Jak jinak doložit tvrzení, že získání informačního monopolu bylo pro KSČ důležitě-

ší než obsadit ekonomická ministerstva, než fakty. V říjnu 1948 se sešel novinářský sjezd, kde mohlo být již naplno vyhlášeno to, o čem se před únorem nemluvalo. Hlavním heslem sjezdu byla parola: *Učit se od lidu – učit lid*. To samo by stálo analýzu, jak takový nesmysl mohl fungovat. (Jakmile se někde objeví „lid“, tak je třeba zpozornět, protože vás někdo tahá za fusekli.) Knihu *I. sjezd československých novinářů 23. a 24. října 1948* (Svaz československých novinářů v Praze: Praha, 1948) si stojí za to i dnes přečíst. I kdyby jen proto, aby si člověk uvědomil, jakou proměnou prošla žurnalistická práce.

Úvodní sjezdový referát *Nové úkoly tisku* měl ministr informací a osvěty Václav Kopecký (strany 39–57).

„Nenávratně již mizí v minulosti ty poměry v oblasti tisku, jež odpovídaly třídnímu uspořádání kapitalistické společnosti a jež záležely v tom, že vydávání tisku bylo součástí kapitalistického výdělečného podnikání, že časopisy byly financovány bohatými kapitalistickými jedinci, rodinami nebo kapitalistickými koncerny, a že funkci tisku bylo hájiti kapitalistický řád, sloužiti vykořisťovatelským a utlačovatelským zájmům vládnoucí buržoasie a sloužiti těmto zájmům i vědomým klamáním, ohlupováním a demoralisováním širokých mas lidu. Tisk, tato velká vymoženost novodobé civilisace a kultury, zvrhl se v rukou kapitalistické třídy v nejúčinnější šíření tmy, v nástroj soustavného každodenního obelhávání, v prostředek masové narkotické otravy a v prostředek nejhynavějšího kupčení s veřejným míněním. A my víme, jak pokrytecké bylo poukazování na to, že v systému měšťácké demokracie, jímž se za prvé republiky honosila i čs. buržoasie, je zaručeno využití tiskové svobody i pracujícímu lidu, i dělnictvu. My víme, jakou přetvárkou bylo mluvení buržoasie o tiskové svobodě, když si vzpomeneme, že všechny prostředky tisku, tiskárny i papír, ovládala monopolně kapitalistická třída a že dělnické hnu-

tí a organizace pracujícího lidu mohly vydávat své skromné časopisy jen za cenu největší obětavosti, při čemž buržoasii zůstávala vždýcky ještě možnost represivními opatřeními, censurou, konfiskacemi a zastavováním listů zamezit dělnictvu a pracujícímu lidu využití tisku jako bojové zbraně.“

(...)

„Tisk je povolán sehráti prvořadou úlohu na naší cestě k socialismu. A tisk může sehráti tuto úlohu, tisk může sehráti velkou úlohu zvláště při politické, ideové a mravní převýchově našeho lidu v duchu socialistického, když bude v plném rozsahu a v celé své mimořádné kapacitě zapražen organizačně a plánovitě do služeb našeho budovatelského, socialistického úsilí.“

(...)

„Z toho, jak se nyní jeví nové poslání našeho tisku a nadto ještě specializované poslání tisku, z toho vyplývá jeden důležitý úkol. Dáti našemu tisku novou tvář. Mnohokrát jsme již jednali o tom, že náš tisk má většinou stále ještě ten vzhled, jaký měl starý tisk měšťácký, a že se u nás noviny dělají stále ještě podle typu západního tisku. Cítíme však nyní stále naléhavěji, že je nutno tento starý typ buržoasního tisku opustit a vzít si při přeměně tváře našeho tisku za vzor ten tisk, který se jako vzor jedině hodí pro naši zemi, vyvíjející se již k socialismu, a to je slavný a skvělý tisk sovětský. A že musíme i obsahově náš tisk měnit, předělati jeho úpravu a uplatnit nové způsoby novinářské práce, to nám zvlášť dotvrzuje několik skutečností. Po dvouletém hospodářském plánu jest pětiletý hospodářský plán již dílem, znamenajícím uskutečňování socialismu v naší zemi. Jest jasno, že do služeb tohoto díla se musí dáti plně náš tisk, veškeren náš tisk. Avšak když pohlédneme na dnešní uspořádání obsahu většiny časopisů, tak vidíme, že náš tisk není zařízen na to, aby po vzoru sovětského tisku vedl nepřetržitou kampaň pro pětiletku. Stále ještě je tomu tak, že pro nejrozličnější jiný denní obsah, pokládáný zřejmě za důležitější, se nenalézá

dostatek místa pro soustavné pojednávání o problémech budovatelských. Tvůrci obsahového programu velké části našich novin se stále ještě domnívají, že obsah nutno voliti podle zájmu čtenářů a zapomínají, že posláním tisku je zájem čtenářů o důležité otázky vyvolati a veřejné mínění vytvářeti. U čtenářů sovětského tisku by byl mnohdy také zájem o nejrozličnější věci, a kdyby se tím sovětský tisk řídil, skýtal by také obraz nejpřestřežší obsahové tříště. Avšak sovětský tisk se, jak známo, řídí významem otázek, jež má čtenářům předkládati. A tak vidíte, že třeba na celých dvou stránkách ‚Pravdy‘ moskevské, ale současně i na stránkách všech druhých sovětských denních listů jest otištěn státně důležitý článek. Sovětský tisk se nebojí ‚uniformity‘ vzhledu tisku, když jde o velké a vážné věci.“

(...)

„Ostatně, soudruzi a soudružky, pokud jde o obsah našich novin, nelze popřít, že nyní je největší zájem o zásadní články politické, ideologické, články hospodářské, články kulturní atd. A kdyby byly ty články sebedelší a zabíraly sebevíce prostoru, čtenáři je budou rádi číst a budou za ně vděční, poněvadž lidé nyní živelně dychtí po objasnění otázek, týkajících se přechodu do nové epochy, týkajících se zúčtování s minulostí, týkajících se zostřeného třídního boje a lidé si chtějí osvojit vskutku novou mentalitu, novou ideologii, i novou morálku. A to je druhá skutečnost, která si žádá, aby se změnila tvářnost našeho tisku a aby se náš tisk obsahově zařídil na to, pojednávat o zásadních otázkách, probírat vážné problémy a skýtat denně čtenářům poučení, poučení i vědeckou theoretickou formou. Tu se nám jeví ve svém velkém významu uvědomovací, výchovné poslání našeho tisku.“

(...)

„Musíme při tom položit důraz ještě na jednu otázku, důležitou pro změnu tváře našeho tisku, a to na otázku pečlivého vybavení kulturní rubriky ve všech časopisech. Je nepochybné, že na rozdíl od měš-

táckého starého tisku musí se náš tisk významovatí všeobecnou kulturností a musí se při svém výchovném poslání starati i o kulturní povznášení širokých mas lidu. Kulturně politické problémy a otázky umělecké tvorby nabudou nyní velkého významu a jestliže se projeví nutně i v oblasti kulturní a ideologické příznaky zostřeného třídního boje, provázajícího cestu k socialismu, pak se musí náš tisk připravit, aby i tu dával zásadními články správnou orientaci.“

A ještě si dovolím citovat jeden speciální „výkon“ Jana Drdy, tentokrát směřovaný ke kulturním stránkám a kulturním redakcím. Příspěvek nazvaný *Kulturní stránka v novinách* (s. 146–150).

(...)

„Říkáme otevřeně: Žádáme lidové umění, lidovou kulturu, a já myslím, že nejcitlivějším kompasem tohoto úsilí se mohou stát živé kulturní stránky novin. U nás umělci naříkají, že prý nemáme umění, protože nemáme kritiku, a že nemáme kritiku, protože nemáme kritické revue. Dnes nepotřebujeme kritické revue v té míře, v jaké potřebujeme, aby se otázky kultury a umění diskutovaly v denním tisku, kde se schází na jedné basi lidový čtenář, tvořivý umělec i kritik.“

Mluvil jsem o demokratisaci kultury a vědy. Mnozí si tento pojem demokratisace pletou. Zejména umělci a kritici, ať píšou do tlusté revue anebo do tenkých novin, myslí, že nové umění je nějakou demokratisací formy. To je nesmysl! Forma není něco apriorního. Není žádné štukatéřské nádobíčko. Neexistuje forma kromě formy. To je třeba si uvědomit. Nelze demokratisovat kulturu tím, jestliže se někdo bude snažit psát primitivněji a používat zatraceného přísloví: K lidu níž.

Běží především o nový obsah, o nový pocit života. Jen nový pocit života můžeme dát nové umění. Ti lidé dole, na závodech – škoda, že jste tu včera nebyli, když mluvil s. Simandl z čakovické Avie – mají už ten nový pocit života a to bylo slyšet v kaž-

dé větě jeho projevu. Běží o to, aby tento nový pocit života měla i kritika a aby ho měl i tvůrčí umělec.“

(...)

„Jaké má být nové umění? Jistý mladý básník, člen naší redakce, mi přišel s velkou radostí ukázat báseň nového typu. Když jsem se na to podíval, viděl jsem, že on vidí novou poesii v oslavě životní všednosti, v oslavě nudy. Ne, stokrát ne! My nepotřebujeme opěvávání životní všednosti, my si v té zdánlivé životní všednosti musíme najít nový pathos, novou slávu života. Já vím, že jste se ošivali, oprávněně jste se ošivali, když mnozí hlupáci, zejména J. A. Baťa, radili před válkou umělcům k optimismu. Oni viděli optimismus v opěvávání silných jedinců, v opěvávání kapitalistických drantů. Tenkrát se pokroková politika správně stavěla proti takovému podvodnému optimismu. A dnes přišel čas na nový optimismus, optimismus vnitřně zdůvodněný právě vítězstvím dělnické třídy, zdůvodněný uvolněním tvůrčích lidových sil. Vždyť to kolem sebe cítíte, kdo jen trochu vejde do průvanu života, jak život opravdu ze všech stran raší a dere se ven. A, soudruzi, optimismus není třeba hledat jen na veselých místech lidské existence. Máme nedávný slavný příklad lidí, kteří svůj optimismus vyjádřili na těch nejtruchlivějších místech. Julius Fučík vyjádřil životní optimismus i na prahu stínadel. Musíme také skoncovat s pocitem zemdlených duší. Musíme skoncovat s tím, že nám přijde takový brak, mravní brak na jevišti nebo do literatury a jen proto, že je to šikovně napsáno, naši kritici v novinách, naši kritici divadel a rozhlasových her nad tím padnou na zadek a říkají: Ono to sice není časové, ale je to umělecké! To není pravda. My s tímto pocitem zemdlených duší a mravního rozvratu, mravní beznadějnosti musíme skoncovat jednou provždy.“

(...)

„Dejte si s tím práci a vynuťte ten materiál od spisovatelů, a jestliže ho nebudete moci vynutit od současných spisovatelů, vy-

„Říkáme otevřeně:
Žádáme lidové umění,
lidovou kulturu, a já
myslím, že
nejcitlivějším
kompasem tohoto úsilí
se mohou stát živé
kulturní stránky novin.
U nás umělci naříkají,
že prý nemáme umění,
protože nemáme
kritiku, a že nemáme
kritiku, protože
nemáme kritické
revue. Dnes
nepotřebujeme
kritické revue v té míře,
v jaké potřebujeme,
aby se otázky kultury
a umění diskutovaly
v denním tisku, kde se
schází na jedné basi
lidový čtenář, tvořivý
umělec i kritik.“

dupejte ze země nové spisovatele! Až se nám podaří aktivisovat každou řádku v novinách, v kursivách, fejetonech, pak teprve budeme právi tomu mobilisačnímu rozkazu, kterým jsme voláni k zahájení kulturní ofensivy.“

Nezapomeňte na ty poslední věty. Pokud se nám nehodí současní spisovatelé, tak si „uděláme“ jiné. Jaké jsou praktické důsledky Drdových slov? V jednom vydání *Lidových novin*, které jsem četl kvůli Oldřichu Mikulášskovi, byla i zpráva o tom, že ostravský důl „Petr Bezruč“ splnil v den narozenin prezidenta Gottwalda dvouletku. Oznámili to také básník Petru Bezručovi. A ten horníkům napsal: *Ztekli jste ji útokem, – každý má pro vás jen díky – hledě v úžasu hlubokém – na statečné na horníky. Svatá prostoto! Bard Petr Bezruč, autor Slezských písní, rýmuje jak senilní stařec* (*Lidové noviny*, č. 281, 2. 12. 1948).

2.3

Shodou okolností jsem se ve stejné době, kdy jsem hledal literaturu k tématu, tedy zda je někde zpracována podřízenost slova komunistické moci, dostal k žurnalistické tvorbě Oldřicha Mikuláška a zároveň jsem četl vzpomínky Zdeňka Slouky *Jdi po skryté stopě. Lidské kroky politickou krajinou exilu* (Academia, 2009), ve kterých je několik odstavců Mikulášskovi věnováno.

Mikulášek je tak velký básník, že přestože napsal za dobu svého působení v novinách na 800 textů, jeho žurnalistická tvorba není nikde, ani obecně popsána. Například v *Lexikonu české literatury 3/I. M-O. Osobnosti, díla, instituce* (Academia, 2000), v hesle, jehož autorem byla značka jo (Jiří Opelík), je heslo „Oldřich Mikulášek“ na stranách 271–274. Jsou zde uvedena Mikulášskova redaktorská zaměstnání od r. 1933 do r. 1952, ale o žurnalistických kvalitách či výkonech není ani slovo. V básnickém výběru *Svlékání hadů* (editor Jan Skácel; Čes-

koslovenský spisovatel, 1963), oblíbené „čtvercovce“ z Klubu přátel poezie, často i s SP deskou, v krátkém curriculum vitae, pod nímž je Skácel podepsán, popisuje (alespoň) jeho novinářskou práci ve dvou větech: *Jako redaktor poznal dokonale všechny druhy novinářské roboty. Rád dělal sloupky, deničky, reportáže, soudní síň*. Při výčtu redakcí, v nich Mikulášek působil, na prvním místě uvádí *Rovnost*, což je ale doklad Mikuláškových novinářských výkonů nejslabších (viz dále).

Posuzovat to, proč se o Mikulášskovi-novi-náři píše jen informativně, aniž by se někdo hlouběji věnoval jeho novinářským výkonům více (když v jiných případech se rozebírá té-

měř cokoli napsaného, aniž by to mělo větší význam), zde nechci řešit. Existují samozřejmě stati v odborném tisku, jež se částečně dotýkají i Mikuláška, hesla v jiných slovnících i diplomové práce (Milan Uhde: *Básník života a smrti*, 1958; Romana Lysáková: *Žurnalistická tvorba Oldřicha Mikuláška v letech 1945–1948*; 2005). V roce 2010 vydává nakladatelství Pulchra výbor z Mikuláškovy žurnalistické tvorby: *Oldřich Mikulášek novinář*, obsahující cca 130 jeho článků, většina z nich však patří do jeho žurnalistické tvorby před rokem 1945. Přesto tvrdím, že Mikulášskova novinářská činnost je veřejnosti neznámá.

3.

Když jsem nedávno stěhoval knihovnu a přerovnával jsem po mnoha letech systém řazení knih, zjistil jsem, že kromě vybraných či sebraných spisů mám Odlřicha Mikuláška v jednotlivých knihách nejvíce zastoupeného ze všech poetů. Po prvním básnickém opojení Ginsbergem a Hrabětem, jsem druhou „periodu“ vyplnil Skácelem či Palivcem. Po Kristových letech nastoupil Holan s Mikuláškem či Divišem. Zda přijde ještě nějaká čtvrtá vlna, nevím, ale v této současné jsem spokojen. Uvádím to proto, že považuji Mikuláška za „svého“ a že se ocitl v roli průvodce po letech 1945–1948 z „oportunistického“ důvodu, že nejsem vůči němu již dopředu negativně vymezen jako k velké části jeho básnických druhů.

3.1

Slovníkové heslo:

Oldřich Mikulášek

* 26. 5. 1910, Přerov

† 13. 7. 1985, Brno

Vystudoval měšťanskou školu (1925) a dvouletou gremiální obchodní školu v Přerově, poté vystřídal řadu povolání (fakturant v továrně na cukrovinky, cihlářský dělník, písař, akvizitér, 1930–1933 litograf a leptač ve Zlíně). Také byl nějakou dobu nezaměstnaný. Řídil sportovní rubriku přerovského časopisu *Obzor* (1933–1937), poté odešel natrvalo do Brna, kde pracoval v redakci *Lidových novin* (do roku 1945). Po válce v deníku *Rovnost* (1945–1948), pak opět v *Lidových* (na čas *Svobodných*) *novinách* (1948–1952). Dále pracoval v brněnské redakci Československého rozhlasu (1952–1956) a v literárním měsíčníku *Host do domu* (1957–1964). Od roku 1965 pětiletá tvůrčí dovolená, v roce 1967 měl však

úraz s trvalými následky, od téhož roku v invalidním důchodu zdůvodňující ztížený pohyb. V první dekádě normalizace nemohl publikovat.

Básnické sbírky: *Černý bílý ano ne* (1931); *Marné milování* (1940); *Křídlovka* (1941); *Tráva se raduje* (1942); *Podle plotu* (1946); *Pulsy* (1947); *Horoucí zpěvy* (1953); *Divoké kačeny* (1955); *Krajem táhne prašivec* (1957); *Ortely a milosti* (1958); *První obrázky* (1959, část veršů přejatá ze sbírky *Divoké kačeny*); *Albatros* (1961); *Pohádka o brněnském krokodýlovi* (pro děti, 1962); *Svlékání hadů* (1963); *To královské* (1966); *Oblázek* (1966); *Šokovaná růže* (1969); *Agogh* (1980; resp. 1989); *Veliké černé ryby a dlouhý bílý chrt* (1981); *Žebro Adamovo* (1981); *Sólo pro dva dechy* (1983); *Čejčí pláč* (1984); *Druhé obrázky* (1986); *A trubky zlatý prach* (1990).

Kromě toho vyšlo v letech 1959–2010 cca 15 výborů a čtyřsvazkové souborné vydání *Oldřich Mikulášek: Verše* (1997–2000).

Používané zkratky a šifry v novinách: kim, Kim, mik, Mik., Miku, mk, Mk, ok, om, om., OM., O. M., omk.

3.2

V Lidových novinách začal Mikulášek pracovat od druhé poloviny roku 1937, přešel sem z přerovského deníku *Obzor* (již zde však působil již jako dopisovatel *Lidových novin*). Pracoval c. m. až do konce války, poslední dobu v archivu. Kromě neznamenatelných zpráv je Mikulášek podepsán pod cca 370 příspěvků.

Již 8. května 1945 se jeho první text objevuje v *Rovnosti*, v zemském tiskovém orgánu Komunistické strany Československa. Je pravděpodobné, že právoplatným zaměstnancem se stává až v roce 1946, nicméně již od podzimu 1945 vede kulturní rubriku. *Rovnost* otiskla cca 200 Mikuláškových textů. Na první pohled změněný styl, propagandistický důraz a apelativnost je

Po prvním básnickém opojení Ginsbergem a Hrabětem, jsem druhou „periodu“ vyplnil Skácelem či Palivcem. Po Kristových letech nastoupil Holan s Mikuláškem či Divišem. Zda přijde ještě nějaká čtvrtá vlna, nevím, ale v této současné jsem spokojen. Uvádím to proto, že považuji Mikuláška za „svého“ a že se ocitl v roli průvodce po letech 1945–1948 z „oportunistického“ důvodu, že nejsem vůči němu již dopředu negativně vymezen jako k velké části jeho básnických druhů.

Po tak dlouhém
odříkání bude asi stín
v nemilosti. Každý,
aspoň na začátku, se
bude snažit svést na
sebe co nejvíc sytého
jasu, už z obavy, což
kdyby se to zvrtno.
Opět uvidíme i ve
všední dny
o poledních
přestávkách v parcích
na lavičkách dívky
s vykroucenými
hlavami a s tvářemi
nastavenými v úhlu co
nejvýhodnějším, aby
se hnědá barva
v nejkrásnějších
odstínech mohla
dobře vetřít do kůže,
třeba i pod ni, jen aby
tam zůstala co
nejdéle.

v rozporu s předchozí novinářskou tvorbou. Být zaměstnancem stranických novin znamená samozřejmě „tlačit káru a lakovat na růžovo“, nicméně ten „pád“ je až příliš viditelný. Viz porovnání typických článků z obou médií:

Konečně

Ono se sice už koncem minulého týdne vyčasovalo, ale v předpovědích na počasí se skloňovalo dále, abychom tak s rozdváděností nad nebeským obratem využili hříčky při vzpomínce na sklony ke srážkám, kterými se hemžily po týdny zprávy státního ústavu meteorologického. Teprve teď, Petrem a Pavlem počínajíc, když už stálejší obloha překonala naši nedůvěru v trvalost vypukávajícího hezkého léta, lze mít za to, že blížící se červenec nahradí dovolencům to, co jejich předchůdcům červen odepřel, totiž slunce.

Konečně se rozplápolala a s nastřádanými silami útočí na prkna plováren, říční břehy, lesní úbočí a stráně, všude tam, kam se utíkají ve volné chvíli lidé, aby mu byli blíže. Po tak dlouhém odříkání bude asi stín v nemilosti. Každý, aspoň na začátku, se bude snažit svést na sebe co nejvíc sytého jasu, už z obavy, což kdyby se to zvrtno. Opět uvidíme i ve všední dny o poledních přestávkách v parcích na lavičkách dívky s vykroucenými hlavami a s tvářemi nastavenými v úhlu co nejvýhodnějším, aby se hnědá barva v nejkrásnějších odstínech mohla dobře vetřít do kůže, třeba i pod ni, jen aby tam zůstala co nejdéle.

Však také hemžící se ulice skýtaly dosud pohled jen na bledé tváře, že by se slavný indiánský náčelník zakoktal, chtěje všechny nazvat pravým jménem. Zavítal-li by však za pár dní, byl by mezi svými. Spotřeba slunka bude tedy veliká, jakož i přírodního ohně, který skýtá. Však on se do všech vejde – duše jsou otevřeny. Mk

[Lidové noviny, č. 323, 30. 6. 1939, s. 5.]

Výtvarné umění a lid

Výtvarnická sekce Krajské odborové rady v Brně ve spolupráci se Spolkem výtvarných umělců Aleš uspořádá začátkem příštího roku řadu kursů kreslení, grafiky, malby i modelování. V minulých dnech se proto sešli zájemci o tyto kursy k předběžné poradě s výtvarníky. Počet dělníků a zaměstnanců ze závodů, kteří se do těchto kursů zapsali, nejlépe dosvědčuje nejen zájem nejširších vrstev o výtvarné umění, ale také jejich touhu po sebevzdělání a výchově k chápání uměleckého díla. Kursy naučí dělníky rozeznávat skutečný obraz od kýče a vytříbí jejich vkus, který se budou snažit pozvedávat i u svých soudruhů v dílnách, jak je k tomu konečně přímo nabádali zástupci Krajské odborové rady.

Tento chvály hodný počín zasvěcovat laiky do tajů uměleckého projevu má však i jiné, docela praktické důsledky pro účastníky kursů. Je přece dosti řemesel a povolání, která se více nebo méně dotýkají výtvarného umění: ctižádostivého sazeče jistě zajímá grafika, v jiných oborech se uplatňuje zručnost kreslířská nebo smysl pro modelaci. Výtvarné umění dnes už nežije mimo ostatní práci, můžeme říci přímo – mimo výrobu, která naopak namnoze počítá se spoluprací výtvarníků. Bude-li řemeslník sám vychován k výtvarnému cítění, může mu to jen prospět.

Malíři a sochaři v Brně se chápou svého nového úkolu s chutí, protože vědí, že výchovou ke vkusu získávají jen nové ctitele svého umění, ctitele a časem i spotřebitele. Jen jedna věc nás trochu mrzela – kursovné 200 Kčs. I když je to snad pouze režijní poplatek, nemohlo by se počítat s nějakým příspěvkem od ÚRO? Peníze se už obracejí dvakrát v rukou, než se vydají a bylo by škoda na cestě tak slibně započat, kdyby pro těch pár korun nemohli někteří dělníci kursy navštěvovat. Od Krajské odborové rady i od výtvarníků je to služba

lidu a měla by se jako taková chápat do důsledků. O. M.

[Rovnost, 8. 12. 1947, s. 3.]

Od konce března 1948 začíná Mikulášek zase psát do *Lidových* (tehdy *Svobodných novin*). Pěkné vysvětlení proměny názvu najdeme u Slouky:

„Vytrhl jsem jsem z bloku asi třicet hustě popsaných stránek a přisunul je ke Golombkovi. Namátkově se podíval na dvě tři stránky a nechal papíry ležet.

„Lidovky už nebudou vycházet?“ řekl, vycítil můj úlek a hned pokračoval – „budou se jmenovat jinak. Zastavte se tady zítra pře devátou.“

Příštího dne jsem se stal redaktorem Svobodných novin, novin, které ještě nebyly [poznámka 31: Všechny noviny a časopisy, které vycházely za protektorátu, musely po osvobození změnit jméno. Z *Lidových* novin se staly Svobodné noviny, místo Přítomnosti byl Dnešek. V prvních poválečných týdnech udělovala povolení k vydávání novin jen dočasná sovětská správa. V Brně tak začala vycházet nejdříve komunistická Rovnost, ostatní deníky dostávaly povolení k tisku až mnohem později, aby se Rovnost mohla uchytit.]. A nedlouho poté jsem objevil Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity a stal jsem se také hned studentem prvního, krátkého letního semestru.“ (strany 164–165)

Jedním z vysvětlení, proč se Mikulášek vrátil do *Svobodných/Lidových* novin (což by nemuselo být v rozporu se Sloukovým tvrzením o „ideologickém dozoru“; na žádost Drdovu), by mohla být změna vydavatele. Od 27. února se vydavatelem *Svobodných novin* stal Syndikát českých spisovatelů (předtím to bylo *Sdružení kulturních organizací*), odtud také podtitul *List syndikátu českých spisovatelů*. Mikulášek byl v té době už dávno na „spisovatelské straně“ a každodenní ideologická práce ho v té době již nejspíše ubíjela. To samozřejmě neznamená, že nepsal tak, jak

se na budovatele lepšího příštího patří. Ale klima v profesním tisku je úplně jiné než v tisku stranickém. *Lidové noviny* se pak vrátily ke svému názvu 9. 5. 1948 a vycházely do roku 1952 (zanikly v únoru, jejich administraci, předplatitele atd. pak převzaly obnovené *Literární noviny*). Mikulášek vydržel v *Lidových novinách* až do jejich konce, pak nastoupil do literárně-dramatické redakce Československého rozhlasu. V poválečných *Lidových novinách* bylo uveřejněno cca 80 Mikuláškových textů.

3.3

V již citovaných vzpomínkách Zdeňka Slouky mě zaujalo několik míst, spojených s Mikuláškem. Proto jsem se rozhodl nepublikovat zde veškerou Mikuláškovu novinářskou tvorbu v období 1945–1948, ale právě jen tu od návratu do *Svobodných/Lidových* novin po konec roku 1945.

Zdeněk Slouka:

„Stýkal jsem se tehdy s Oldřichem Mikuláškem [poznámka 46: Oldřich Mikulášek byl členem komunistické strany od 30. let, kdy pracoval v baťovském Zlíně, ale myslím, že členství v KSČ na něm utvořilo jen jakýsi povrchový a během doby zvykový nános – Oldřich byl především volný duch a velký básník. Během protektorátu poskytly *Lidové noviny* Mikuláškově jakýsi úkryt ve svém archivu, po válce Mikulášek vedl kulturní rubriku komunistické Rovnosti, po únoru 1948 přešel do Svobodných novin, po jejich zániku byl v literární redakci brněnského rozhlasu, později v redakci měsíčníku *Host do domu*, v normalizačních letech byl umlčen a roku 1971 vystoupil z KSČ. Oldřich Mikulášek zemřel, částečně následkem dvou dřívějších těžkých úrazů, 13. července 1985], který se občas zastavoval na kus řeči v redakci Svobodných novin, ve svém dřívějším i pozdějším pracovišti, a jeho prostřednictvím s Josefem Kainarem. Oba byli v té době re-

daktory brněnské Rovnosti, oba komunisté, ale o tom při našich setkáních, většinou v brněnských vinárnách nikdy nepadlo ani slovo, řeč byla hlavně o literatuře a o poezii především a Mikulášek ani Kainar do toho partajnictví nijak nevnikali. Kainar občas vytáhl list papíru a přečetl nám pár svých nových veršů, zpěvných a obrazných, ale odmítal něco o nich říct. Zdálo se mi někdy později, snad na přelomu let 1947–1948, že do jeho poezie začínají vstupovat politicky ideologické prvky, ale měl jsem pocit, že pro Kainara jsou druhotné, že si s nimi jen pohrává a zkouší, jak přežijí v jeho někdy až synkopickém verši.

Komunisté Mikulášek a Kainar nijak nevybočovali ze svobodomyšlného kruhu, který mě jaksí automaticky obklopoval a určoval mou optimistickou perspektivu dalšího vývoje. Ostatně to byl Mikulášek, který mě seznámil s Ivanem Blatným, a těžko si představit větší kontrast v tehdejší politickém myšlení Mikuláška a Blatného – a větší souznění básnických vizí.

Byl to ovšem právě takovýto okruh lidí slušných a svobodomyšlných, který mi zkresloval perspektivu. Veden svou minulostí a svým okolím, a jistě také svým mládím, v letech 1945–1947 jsem odmítal – nebo jsem byl neschopen – vidět budoucnost jinak než v jasných barvách. Moje dezorientace, která mi nedovolovala rozpoznat politickou realitu v širším národním a mezinárodním kontextu, byla více než zřejmá během voleb v květnu 1946.“ (strany 208–209)

(...)

„Někdy snad kolem března 1948 jsem přišel ke své redakční místnosti a našel obě křídla dveří dokořán otevřená. Dva muži s popruhy kolem krků a ramen vlekli dovnitř stejně velký a těžký psací stůl jako můj. U dveří přešlapovala paní Trkanová – „Pan šéfredaktor to nařídil, že už vám o tom řekl, máte největší místnost, pane redaktore...“

Zapadnout by ale
určitě neměla
Sloukova poznámka
o Mikuláškově snaze
dostat na svobodu
Jaroslava Kuchaře,
který pracoval
v *Lidových novinách*
a jemuž se
nepodařilo přejít
hranice a byl
internován v táboře
nucených prací.
Podobně
o Mikuláškově
charakteru svědčí jím
iniciovaný pokus
o obhajobu Josefa
Škvoreckého v roce
1959 (kauza kolem
prvního vydání
Zbabělců). Viz
Bauerovy *Souvislosti*
labyrintu.

Nevzpomínal jsem si, že by mi Vojmír Šimonek o něčem řekl. Muži postavili stůl k jedné stěně a krátce potom vstoupil do místnosti Oldřich Mikulášek. První komunista v brněnské redakci Svobodných novin kromě nově nasazeného šéfredaktore Šimonka. Oldřicha jsem měl osobně docela rád, znali jsme se dobře, ale tohle mě otrávil a neubráníl jsem se jízlivosti. Zaznamenal jsem to už před lety v jednom novinovém článku:

„Co tady hledáš, Oldřichu,“ povídám, „zrovna u mě, to abys mě ideologicky přemodeloval a taky trochu hlídal?“

Mozek i duch poety se rychle prolínaly a pak vyšla píseň hodná básníka.

„Hovno,“ pravil. A tak jsme se znovu skamarádili. [poznámka 58: „Vyhýbejme se literátům“. *Literární noviny*, č. 15, 14. dubna 1999.]

A Oldřich dodržel své slovo až do 13. prosince 1948, a někdy to pro něj jistě nemuselo být snadné.“ (strana 229)

(...)

„Někdy koncem listopadu jsme večer po ostravském vydání seděli kolem konferenčního stolku v kulturní redakci, pan Pekař už nachystal mariášové karty a navařil čerstvou kávu, Oldřich Mikulášek si přinesl červené víno, ale na mariáš ten večer nedošlo. Turek už odešel domů. Mluvit o něm začal Mikulášek.

„S tím Turkem to jde špatně.“

„No jo,“ povídá Dresler, je to tvůj soudruh, Oldřichu, tak nám ho po soudružsku vysvětlí...“

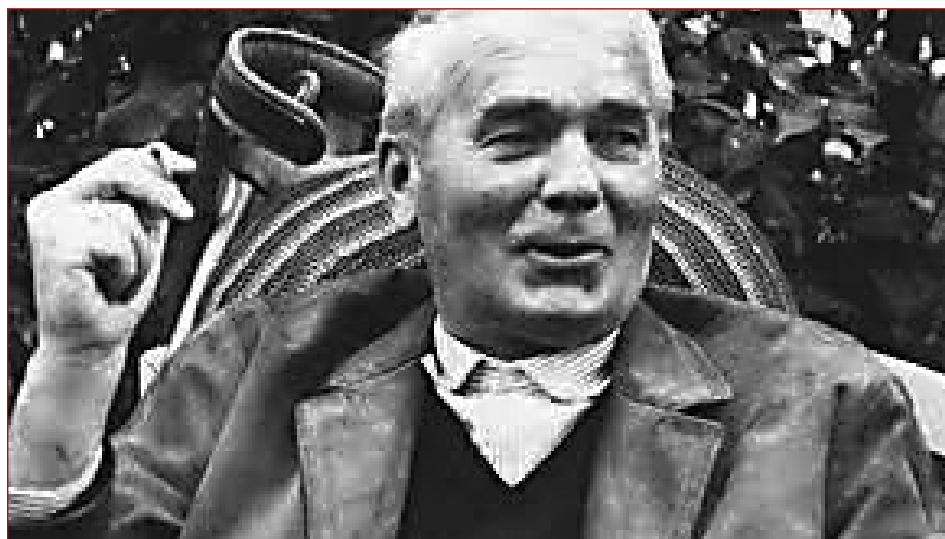
„Ale kušuj,“ pravil básník, „vůl je vůl, soudruh nesoudruh. Kromě toho není novinář, takže sem nepatří.“

Od Mikuláška to bylo ostré. Mluvil jsme o Turkovi skoro hodinu a dost zbytečně, protože mezi námi panovala shoda, že o Josefa Turka nikdo nestojí. (...)

(strana 233)

Ještě než se dostaneme k Mikuláškovým textům, je třeba opravit Slouku v jeho tvrzení o Mikuláškově členství v KSČ (je to jen důkaz, jak člověk zapomíná, či jak odvozuje z určitých náznaků; současně je to důkaz pro moje tvrzení, jak nám chybějí jednotlivá subjektivní osobní svědectví, jak nemáme co komparovat). Mikulášek vstoupil do KSČ až v roce 1945, o čem svědčí text jeho dopisu z roku 1970, ve kterém oznamuje vystoupení z KSČ.

Zapadnout by ale určitě neměla Sloukova poznámka o Mikuláškově snaze dostat na svobodu Jaroslava Kuchaře, který pracoval v *Lidových novinách* a jemuž se nepodařilo přejít hranice a byl internován v táboře nucených prací. Podobně o Mikuláškově charakteru svědčí jím iniciovaný pokus o obhajobu Josefa Škvoreckého v roce 1959 (kauza kolem prvního vydání *Zbabělců*). Viz Bauerovy *Souvislosti labyrintu*.

4.

Ještě jednou si přečtěme Sloukům „pocit“.

„Zdalo se mi někdy později, snad na přelomu let 1947–1948, že do jeho poezie začínají vstupovat politicky ideologické prvky, ale měl jsem pocit, že pro Kainara jsou druhotné, že si s nimi jen pohrává a zkouší, jak přežijí v jeho někdy až synkopickém verši.“

Pozorně čtěme následující texty (dva ze *Svobodných novin*, sedmá z *Lidových novin*) z období března až konec roku 1948 a snažme se, přestože je to dnes pro nás velice těžké, rozhodnout, zda ideologické prvky jsou opravdu až druhotné.

4.1

Svobodné noviny**Značka „pí se loučí“**

Oldřich Mikulášek

„Jsem hluchý a němý“ – s těmito slovy míjel ještě před několika dny nově jmenovaný československý velvyslanec František Píšek neohlášené návštěvníky mezi zasedáním rady zemského Národního výboru v Brně, zasvěcováním svého nástupce do úřadu a ostatními nekonečnými povinnostmi, jimiž se snaží celkem se zdarem uměřit funkce předsedy ZNV svého vykonavatele. A přece tato věta je nejvyslovenější nepravda, řečená jím samým o sobě. Vždyť jinak by se byl sotva tak honem po příchodu z Prahy do Brna v roce dvaatřicátém seznámil s vězením na Cejlu. Dnes se to bude zdát mnohým k smíchu, že toho půl roku vyfasoval za tábor lidu na Zelném trhu, kde mluvil k výročí říjnové revoluce, i o tom, že svět je zralý pro obecnou revoluci, a o ztroskotání intervenčních pokusů zlomit sílu Sovětského svazu. O tři roky později, v pětatřicátém, byla zase jinak postižena jeho žena, paní Ni-

na, příšedší tenkrát ještě nezávisle na Františku Píškovi do Brna s E. F. Burianem a Honzlem dělat pověstné Studio. Dovolila si totiž sbírat podpisy proti střílení do dělníků – to už hrála u Národního divadla – a tato troufalost ji vyhodila s prken. Oj, svoboděno...

Lze se však přesto právem domnívat, že kdyby Františka i Ninu Píškovy zavírali a vyhazovali v jednom kuse, přilnuli by stejně jako ostatní „čížkové“ Mahen, Arne Novák, Čestmír Jeřábek – k Moravě zase tak silně a ne nadarmo by se o nich říkalo, že jsou moravanštější než Moravané sami. Kdo ví, v čem tkví toto už skoro pravidlo, jisto jen je, že zemička Morava a její lid si podmaňují příchozí a neradi je vydávají. Ostatně i to vězení bylo na něco dobré. Ani ono nedovedlo přerušit „audienční tradici“ v Píškově životě. Jako politický tajemník s ní musil počítat, s oním nepřetržitým přílivem skutečného lidu do sekretariátu, později jako redaktor, ať už Dělnické či Moravské rovnosti nebo Lidových novin anebo opět jako šéfredaktor dnešní Rovnosti po převratové, stále přicházel do styku s lidmi ze všech vrstev obyvatelstva, a mnohaleté zkušenosti, plynoucí z takového živoucího kontaktu s dělníky, kulturními činiteli i veřejnými pracovníky a za války pak s odbojníky, ho přímo předurčovaly k odpovědným úkolům pozdějším. Tenkrát na Cejlu (který mi tak houževnatě utíká pod perem) se tedy „audienční tradice“ nepřetrhla. Profesor Kroha se tam střídal na návštěvách s Vítězslavem Nezvallem, universitní profesori s dělníky a vězeňský dozorce si už tak zvykl na rušný provoz, že volával zapomenuté: „Sakra, Franto, už tu zas máš někoho.“

A teprve dodatečně si uvědomoval, když se vzpomatoval z omračení celebritami, že by mohl uvádět hosty úřednějším stylem.

Říká se, že kdo se dá na politiku, je ztracen, kdo na novinaření, je jím požrán, a kdo na umění, že mu propadne. Franti-

šek Píšek udělal pro své zničení všechno a přece dýchá zhluboka, třebaže si někdy docela lidsky vzdechne. Když zrovna netajemničil nebo nezasoboval Lidovky značkami -pí- a -mas-, aby informoval čtenářskou obec o všem, co se dělo v Sovětském svazu pozoruhodného, sedával v tichu nad milovanými svazky Stanislavského, Furmanova, Čapygina, Avdějenka, Erenburga, Lermontova a přetlumočoval oddaně díla těchto ruských spisovatelů do češtiny. Kupodivu dovedl zharmonisovat svou činnost politickou, novinářskou a kulturní, zaváděn hereckým povoláním své ženy k divadlu, stejně jako našel v svém srdci dost místa pro malíře a jejich obrázky. Touto neochabující šíří zájmů se přirozeně formoval v typ kulturně politického člověka, v typ tak žádoucí zejména ve veřejném životě, protože nese s sebou znaky sladovatele.

Podivně se zaokrouhlují lidské osudy. Paní Nina, jejíž křestní jméno se stalo v brněnském kulturním životě pojmem, přišla do Brna s E. F. Burianem. Deset let po svém vyhazovu z Národního divadla byla do něho v pětatřicátém roce uvedena tímž E. F. Burianem. A osudy se zaokrouhlují neuvěřitelně dál. František Píšek začal v jednadvacátém roce pracovat v tiskovém oddělení zplnomocněného sovětského zastupitelství, pozdějšího sovětského velvyslanectví v Praze, a zahajoval tedy životní turu drahou diplomatickou. Nyní jako by se k ní vracel, jako by ji dovršoval přes velkou, pestrou a bouřlivou přestávku celého čtvrtstoletí. A navíc ještě: málokdo ví, že i jeho žena začala podobně jako úřednice ministerstva zahraničních věcí a pak na československém vyslanectví v Pešti.

Loučíme se tedy s Františkem Píškem. Svobodné noviny zvláště jako se svým dlouholetým spolupracovníkem, ať už se skrýval za uvedenými značkami nebo za jménem Václava Koláře za války, ale neloučíme se natrvalo. Je totiž důvodné podezření, že

CELÝ NÁROD STOJÍ NEOCHVĚJNĚ ZA ODKRÁZEM KVĚTNOVÉ REVOLUCE

SVĚTOVÉ VÁLKY

PÁTEK 7. KVĚTNA 1948

LIST SYNDIKÁTU ČESKÝCH SPISOVATELŮ

ROČ. 4. (56.) ČÍS. 107. ZA Kčs 1.50

Proč zvítězila
sovětská armáda

Plukovník Nikolaj Nikiforov

Moderní válka je velmi komplikovaným společenskohistorickým jevem, který má široký vliv na všechny stránky života bojujících národů.

Výsledky války závisí na spolupůsobení mnoha faktorů, mezi nimiž podstatnou úlohu hraje pevnost zbraní, morálka armády, množství a kvalita vojsk, stav vyzbroje a organizátorské schopnosti velitelů. Jen tehdy, budeme-li pečlivě zkoumat a striktně hodnotit vliv každého z těchto faktorů, určíme jeho výhodu v konkrétním případě, můžeme dojít k spolehlivým závěrům. Jinak správné poznání příčin správné rozhodnutí a neupadnutí do dobrodružství.

Veskerý celek vedení, politického k tomu ucelení se stal v těchto dnech komplikovanou vojenskou vědou, která je specifickou částí vědy o životě a společnosti.

Na bitevních polích moderní války se utíkalo nejen od fyzické, ale i duchovní, zbraň, ale i bojových ideologií a jejich vojenských doktrín, které jsou podrobně tvrdým zkoumáním v obnoveném chůzi.

Velká vlastenecká válka přesvědčivě ukázala, že zvítězit může jen armáda, opírající se o pokrokovou vojenskou vědu. Takovou vědu je sovětská vojenská věda. Vědla do sebe nejlépe stáčí zkušenosti boje ruského lidu za nezávislosti. Generalissim Josif Stalin pozvali do Velké vlastenecké války sovětskou vojenskou vědu na nepoklonitelnou výši. Nejennějším přínosem do současné strategie byla Stalinem vypracovaná povinnost o statečných faktorech, rozhodnutí činnosti vojsk, o aktivní obraně a o zákeřných ofenzivách a protiofenzivách, o spolupráci a vzájemném vlivu různých druhů zbraní, o úloze vojsk, má tanků a letectva v moderní válce, o dělostřelci, jakžto o nejmohutnější zbraň, kterou velení Stalin, byly vynikajícími příklady sovětského vojenského umění. Sovětská armáda, řídicí se stalinovskou vojenskou vědou, ukázala ve druhé světové válce: umění bránit se, organizovat a provádět protiofenzivní s rozhodným cílem (bitva o Moskvu, Stalingrad a o orléanský-kurský oblouk) — umění obkličovat a zničit nepřítele (Stalingrad, Korsun — Severskovenkovi, Kiskin — Jassy, Minsk, východní Prusko atd.) — umění porazit protivníkovy fronty, být byla jakkoliv spolehlivá — umění využívat výhodu a organizovat spolupráci vojsk — umění pronásledovat a dobýt nepřítele a jeho území.

Rozhodující sílu dodává sovětské stalinové vědy ta základní doktrína, že není doktrína, oddělená od života lidu a státu, nýbrž bezprostřední prameny z marxisticko-leninského učení o válce a armádě a je součástí učení o vývoji společnosti.

Druhá světová válka zároveň odhalila neudržitelnost německé vojenské teorie, reálné ve své podstatě a dobrodružné svými úmysly. Za války nebylo dokázáno německo-fašistickým strategií ani jedno ustanovení tak zvané klasické vojenské teorie. Při velkou převahu na počátku války a s ní související značné taktické úspěchy, nedostala německo-fašistická vojska za války se Sovětským svazem ani jednoho strategického úspěchu.

Je obecně známo, že němečtí vojenští ideologové jak v první tak i ve druhé světové válce se vychloubali teorií bleskové války a budovali na této teorii svou strategii. Tato teorie je poněkud modernizované vydání analogické teorie německého vojenského filozofa z první poloviny XIX. století Clausewitz, která byla reálná a zastaralá již v období napoleonských válek.

Generalissim Stalin napak poukazuje, že moderní srážky velmocí nemohou být krátkodobé, protože dokonce armády, poražené na bitevním poli, se rychle obnovují, výzbroj je vyměňována novou, dodávají se zbroje, které pracují nepřetržitě k uspokojení vlastních potřeb. Ztracení příchod kolony v důsledku dvou až tří prohraných bitev, ale jen když jsou zcela vycerpány všechny zdroje lidské i průmyslové, nebo když v národě zmizí vůle k boji, při čemž druhá bývá obvykle těsně spjata s první.

Němečtí vojenští ideologové sázeli na nenadřadit vojenského útoku jako na jeden z rozhodujících faktorů úspěchu. Sovětská vojenská věda charakterizuje neočekávanost vojenského útoku jako přechodný faktor, který poskytuje útočníkovi jen dočasnou převahu a není to rozhodnoucí výsledek zbrojené srážky velmocí. Konečný výsledek jak neočekávaného vojenského útoku fašistického Německa na Sovětský svaz, právě tak jako neočekávaného japonského útoku na Pearl Harbour, potvrzuje správnost názoru sovětské vojenské vědy v této otázce a pohybný charakter názoru německých a japonských militaristů.

Němečtí i „volní teoretikové kapitalistických států“ v období mezi dvěma světovými

Volební kampaň zahájena

Ministr dr. Čepička: Volby dcvrši únorové vítězství

P. Praha 6. května

Předsednictvo ústředního akčního výboru Národní fronty schválilo ve středu za předsednictví náměstka předsedy vlády Antonína Zápotockého návrh kandidátní listiny Národní fronty, jak jej přednesl předseda politické komise a místopředseda ÚAV-NF dr. Alexej Čepička přednesl zprávu o přípravě voleb. Zhodnotil diskusi o ústavě, která prokázala velké vzestup politické vyspělosti našeho lidu. Přípomínky, které byly ve velkém počtu doručeny po přeběženém zpracování ústavního výboru sněmovny, byly vesměs vysokou úrovní. Také společnosti 1. máje byly vhodným začátkem kladné volební kampaně. Letošní 1. máj soustředil na manifestaci dvojnásobný počet účastníků než loňské oslavy všech politických stran dohromady. Závěrem schválilo předsednictvo, aby Národní fronta vydala pro volání k nastiňavajícím volbám a aby také kandidátní strana stejně jako kandidátní senátorská organizace vydala ještě vlastní proklamaci.

Velký sál pražského Lucerny byl ve středu k večeru obsazen funkcí všech politických stran a celonárodních organizací Národní fronty, když na podium s č. vlnkou, obrazy presidenta dr. Edvarda Beneše a místopředsedy předsedy Klementa Gottvalda, na heslo: „Kdo má republiku, táhne bude pro ni hlasovat“, vystoupili ministři dr. Čepička, Zdeněk Fierlinger, dr. Neuman a Petr, náměstek primátora posl. Kromáček a členové předsednictva ústředního akčního výboru Národní fronty, aby se zúčastnili schůze krajského akčního výboru, zahajující letošní volební kampaň. Na schůzi promluvil všichni přítomní ministři.

Ministr dr. Čepička pravil: Akčním výborům Národní fronty připadá významná úloha: připravovat volby tak, aby byly důstojným vyjádřením únorových událostí. Budeme pracovat správně, uvědomíme-li si rozdíl mezi volbami v první republice a volbami letosními. V době, kdy v našem státě vládla hrstka mocných průmyslníků, bankéřů a statkářů, hrály volby v životě našeho státu doležitou roli. Tehdy tato hrstka pomoci volce, o nichž tvrdila, že jsou svobodné a demokratické, upevňovala svou nadvládu nad zdevotovanou pracující lidu. Tehdy náš člověk volil nevědomky svého nepřítele jenom proto, že ona hrstka dovědla vytvořit předpoklady, aby v okamžiku, kdy lid vložil do osudů volební lístek, nerozoznává, kde je jeho pravé místo a naopak vytvářela předpoklady, aby volič volil svého nepřítele. Ona hrstka toho dosáhla, že se lid, který měl v rukou věc, čeho člověk potřeboval k životu. Svažovala ho od kolebký výchovy v rodině, výchovy ve škole, zprávovala jej tiskem, rozhlásem a veřejným míněním. Tvrdila, že každý může žít dobře, bude-li si hlídat jenom sama sebe, nebude-li se starat o společné věci. Dovědla myšlenkou izolace hnát do takových důsledků, že nakonec vlastně rozbila národ do množství spolků, organizací a politických stran, které vytvářely přehradu nedorozumění pověr a představy nejen mezi jednotlivými vrstvami občanstva, ale také mezi jednotlivými příslušníky těchto vrstev navzájem.

Jenom ta nejpokrokovější část našeho pracujícího lidu se vymanila z tohoto otroctví kapitalistické ideologie a odmítla dávat hlas těm stranám, které měly být vědkou pro pracujícího člověka. Podle toho také vypadal volební soubor. Politické strany byly zájemně rozmístěny tak, aby měly pracujícího člověka. Hromadily hmotné prostředky, aby mohly právě před volbami zdeptat své odpáře a potit pokrokové jedince a skupiny a také pokrokovou stranu, proti níž byl vlastně tehdy boj zaměřen: komunistickou stranu Československa. Dnes nemáme zapotřebí připravovat takto volby a ucházet se tímto způsobem o přízeň voličů. Dnes víme v lidové demokratické republice lid a jenom nepatrná část továrníků a velkostatkářů, kteří přišli o své majetky, by nás byla ochotna tvrdit, že naše volby ne-

válkami silně přeplnili význam dvou nových zbraní — letectva a tanků a podceňovali význam starých zbraní, především dělostřelctva a pěchoty. Neměli kruté doplatit na podceňování úlohy dělostřelctva v moderní válce a na to, že nepochopili, že sovětské dělostřelctvo bude moci úspěšně bojovat proti jehlu tankovým sborům. Naproti tomu stalinová škola vojenského umění, opírající se o dialektický materialismus, vždy správně hodnotila každý druh zbraní a jeho úlohu v moderních bitevách. Tak na příklad správně stalinové zhodnocení významu spolupráce zbraní a role dělostřelctva v současné válce bylo jedním z podstatných faktorů úspěchu naší sovětské armády a zvláště jejích úspěšných akcí proti německým tankovým sborům.

Otázka správného zhodnocení toho nebo je-

budou svobodné. To je nejennější a nejvážnější poznání, proč se pracující člověk dívá na naše volby jinak: ví, že dnes politika vlády prospívá pracujícímu člověku. Myšlenka jednoty je nejdůležitějším činitelem v našem životě, kterému vědíme za úspěchy, jichž jsme dosáhli a za úspěchy, kterým ještě upevnit a prohloubit. Právě na tomto poli mají akční výbory široké pole působnosti. Nebylo by správně domnívat se, že naše jednoty je už dosti silná a že ji nejlépe zlepší. Naopak mohou se k ní přihlásit ještě další členové české a slovenské rodiny. Uvažme, že jen necelá polovina voličů je organizována v politických stranách. Tato otázka souvisí také s politickým uvědoměním. Kdo zná život vlastního národa i život národů v celém světě, kdo si je vědom nejen minulosti, ale dovede také vidět vývoj příštího osudu svého národa, ví o čem je a usiluje o získání dalších stoupenců. Jednota naše cest k socialismu ještě zrychlí. Posilání akčních výborů musí proto být zaměřeno právě k těmto cílům. Je třeba jít za těmi, kteří srdce se ještě nedotklo únorové vítězství a dát jim možnost, aby se přihlásili k myšlenkám jednoty. Je třeba jít za těmi, kteří ještě váhají.

Existují ještě skupiny jedinců, kteří dnešní režim mají v ústí. Těm je třeba věnovat zvýšenou pozornost a umět je pro věc republiky získat. Třetí částí — zbytky reakce — musíme vyhlásit boj. Není vyloučeno, že se ten zbytek za pomoci světové reakce bude snažit před volbami zmást část voličů, aby odevzdala prázdno lístky. A právě úkolem akčních výborů Národní fronty je snížit procento blběných lístků na minimum. Nebylo by správně se domnívat, že odpadne-li souperi mezi stranami, které známe ze starých voleb, spadne nám vítězství Národní fronty do klína. Jde o to, abychom vystupovali úsilí, abychom po 30. květnu měli ještě větší klid a ještě větší pohodu v našem životě. Mysleme si jednotu, jak se nám tu dříve jeví, je důležitá, že se o velkou politickou proměnu našich občanů. Tato velká proměna tvoří postupně nový typ člověka, vstoupí ke své vlastní osobitosti charakteru a proto není hanba, jak se to někdy děje, projevit se otevřeně jako občanský stoupence lidové demokratické tabory vyznávající socialistické myšlenky. Jsme hrdí na to, že Češi a Slovinci v tomto směru ukazují cestu i ostatnímu pracujícímu lidu v naší zemi.

Ministr přemyslu Fierlinger uvedl, že únorové události jsou logickým důsledkem vývoje vnitropolitických poměrů u nás a ve světě vůbec; posledních padesát let — a všechny války v tomto období — není nic jiného, než hřídel cest ze staré krize, způsobené kapitalistickým řádem. Jen jednotná dělnická hnutí po první světové válce zabránila nastolení socialismu v mnoha státech. Kapitalistický západ si přál ve druhé světové válce porážku Sovětského svazu a v případě jeho vítězství takové oslabení, aby nemohl být významným hospodářským partnerem. Hrázi proti němu měla být konfederace československo-polská, kterou podepsal v Londýně právě v okamžiku, kdy celý svět čekal pád Moskvy, zástupce ministra zahraničí dr. Ripky. To vlastně znamenalo zradu smlouvy se Sovětským svazem, podepsané několik měsíců předtím. Po druhé světové válce jsme se brzy ocitli na rozcestí. Jedna cesta ukazovala mír, druhá válku. Mír jediné pracující třídy jsme se rozhodli letos v únoru pro mír.

Ministr pošt dr. Neuman pravil, že již v Buchenwalde bylo velmi jasno, že k jednotě národa musí jednou dojít. V zahraniční politice nám musí být jasné, že půjdeme se Sovětským svazem a všemi slovanskými státy. Musíme vymýtít bílé lístky, neboť znamenají bezplatnou jízdenku pro nacistické vlády. Ministr dopravy Petr vyzval milo jiné, že za celých třicet let jsme se nesetkali s takovým pochopením pro náboženskou svobodu všech vyznání jako u dnešní vlády. Po té stránce může každý náboženský citlivý člověk hlasovat radostně pro Národní frontu.

něho bojového prostředku se znovu stává aktuální v naší době, kdy podněcovatelé války připravují třetí světový požár, přikládají právě tak jako hitlerovci, přehnaný význam některým novým bojovým prostředkům: mají za to, že o úspěchu moderních srážek rozhodne atomová puma nebo trysové letadlo. Je jasné, že ani atomová puma ani trysové letadlo samy o sobě nemohou být rozhodujícími faktory při dosažení úspěchu v moderní válce a mohou jen zaujmout své místo mezi ostatními faktory, o kterých jsme již hovořili.

Sovětská vojenská věda se nepřetržitě vyvíjí. Je si vědoma každého nového technického úspěchu, kráčí neustále vpřed, hledá odvědné do budoucnosti a je v rukou sovětských vojevůdců nástrojem ohromné, nepřemýšlelné síly.

Jak je to s ženami

Oldřich Mikulášek

Potkal jsem někdy prodávanou přítelkyni zaměstnanou u kancelář a ta prohlásila, že by se chtěla stát letuškou. Pěťadvět žen mají podřízené nápoje, řekl jsem jí na to, proč ne a krapně odeslat. Město, v němž přebývám, je ústředí, takže jsem se v záplati střetl s jinou prodávanou, zaměstnanou čistě v manželství. Na tom by nebylo nic zvláštního, kdyby mi rovněž přišlo nepřehledné, že by ráda pracovala, jen ne v kanceláři, to že je taková otrava jako u sporku. Nejpr-

dějí by si koupila křesadlo stávu a tkala. Právě jsem několik málo přátelův věd o výhledu podnikání život a o tom, jestli si nestačí už star manželství, a natřel si to svou cestou. Ale toho dne mi bylo užro- lo losem rozmlouvat s ženami, bašičmi po zaměstnání: s ženami vesměs prodávánými a tedy tak říkajíc zaměstnánými. Konec a podíval jsem se na své křesadlo, vzruší jsem na úřad ochrany práce, abych si zjistil, jak se to vlastně s těmi ženami má.

Fakt je, že i když pořadí je mezi ženami největší papírka po místech v kanceláři, a šlovala a v obchodě, že se říká stále více zájmů o zaměstnání, dosud většinou vyhrazené mužům, což je jedna z četných obětí v té věci. Mužovo-zaměstnatel, na šesti leti si soukromí, a z předstupu o nepovolenosti žen v některých oborech, ne- možná rovněž mužského věku, odmítají nannozu brát dívky do učení a jinak záhodny potřebují spíše už hotové odborníky. Za- du mohou učení průlom národní podniky a ně- které se už i chopily maticit. Ty na pří- klád jedna firma na Pražsku, která to chce zkusit a desít až natáčet elektromechaniku. I tak jsou některé ženy na instalatorky, na knihačky, zlatníky, čističky, hodinářky, strojní zámečnické, jenom mechaniky, tra- diomechaniky, automechaniky, ba i mláďat, ať a řemeslníci. To jsou zatím případy ojedi- nělé a volbou náhodné. Jedno děvče se už korděkou prostě pota, aby si mohla otevřít posádku žirnost s bratrem, který je zatím v tvárně topánkami.

Obtížná uplatněním žen v mužských zaměst- náních jsou nepochybně. O těch předstávkách ani nehojně, považuje je za zjevy přechodné. Ale na příklad úřad ochrany práce musí zatím dbát především o muže, jejich pracovní schopnost v barmůru na války sni- žování a křesadlo, vyřizování žen z jejich práce. I to by byla konečně malič- kost, protože problém sám je závažný, má-li se řešit na široké základně se zřením na budoucnost. Existuje už zákon o národní mobilizaci pracovní síly, jím se vyhrazuje ženám přednost před muži. Chybí však dosud k němu provádění kritérií a pro- chybí, to si uvědomí každý, kdo už, jak se do nedávna těžko prosvětovaly v Národní

VZPOMÍNKA

Georges Fourast

Když jsem byl čaraprem, my k těm chodivám ve čtvrtek na oběd: ore ji ani zdál neměl rád pro lupus, který ji zřítal nos. Mně tyhle obědy jsou zásluhy slady los! Po skvělé polévce, Matenka, sluzka její, přinesla skopovou s brambůrkou na oleji klasicky smaženou: bílou! co říkat víc! Kostí jsme házeli Aise, jedné z paic. Nač jsem se ale třás klóbasá byla čít; já roznal jak kdys Larmatine o Elvite buclatou slatinu na mise bez osůka a koulel v blaženosti očima svých ruká a teta říkála: „Tak jex, ty klóbasá!“ Požehnej tebe má! i klóbasám, o Pane!

Přel. V. Holan

ROZHOVORY

O KOSMICKÉM KALENDÁŘI

Karel Mílek

Měl tatíček, měl tři syny, všichni chodili do gymnasia. Jeho vlastní maturitní tabul již byla valně zaslá a učební látka se od těch dob valice změnila. Nejméně kluk se už dělejší Evropské lid- stvo bylo v roce 999 zachyceno náboženským šílenstvím. Lidé se zbavovali majetku a daro- valy jej chudým, protože s tisícem rokem křes- tianského letopočtu očekávali soudný den a ko- nec světa.

— Tati, to byla ale pobáznost, co? — Ze rozdělávali svni majetek bližním? Vždyt je přece přikázáno už v Písmě. — Ale ty pohubuj! Za světský majetek, kte- rý s koncem světa beztrati ztratí jakoukoliv cenu,

bude jezdit na Moravu na dovolenou. Nač by si jinak zakoupil ještě teď na tři roky do-
předu lístek rybářský i lístek honební?

[Svobodné noviny, č. 101, 29. 4. 1948,
s. 1-2.]

Jak je to s ženami

Oldřich Mikulášek

Potkal jsem onehdy provdanou přítelkyni zaměstnanou v kanceláři a ta prohlásila, že by se chtěla stát letuškou. Poněvadž ženy mají podivné nálady, řekl jsem jí na to, proč ne a kvapně odešel. Město, v němž přebývám, je útulné, takže jsem se v zápětí střetl s jinou známou, zaměstnanou čistě v manželství. Na tom by nebylo nic zvláštního, kdyby mi rovněž přísežně neprohlásila, že by ráda pracovala, jen ne v kanceláři, to že je taková otrava, jako u sporáku. Nejraději by si koupila tkalcovský stav a tkala. Prohodil jsem několik málo přesvědčivých vět o výhodách podomáckého života a o tom, jestli jí nestačí už stav manželský, a natíral si to svou cestou. Ale toho dne mi bylo určeno losem rozmlouvat s ženami, bažícími po zaměstnání; s ženami vesměs provdanými a tedy tak říkajíc zajištěnými. Neboť i další žena, s níž se znám zběžně dobrých deset let, co jsme se vzali, přemýšlela, má-li se stát sociální pracovnící, jemnou mechanikou nebo správkyní dětských jeslí. Úkaz to jistě na vědecké pojednání o prácečnosti žen nedostačující, nicméně na pováženou. Abych podepřel své klíčící podezření, vrazil jsem na úřad ochrany práce, abych si zjistil, jak se to vlastně s těmi ženami má.

Fakt je, že i když je pořád mezi ženami největší poptávka po místech v kanceláři, u švadlen a v obchodech, že se jich stále více zajímá o zaměstnání, dosud většinou vyhrazená mužům, což je jedna z četných obtíží v té věci. Mužové-zaměstnavatelé, našťásti jen ti soukromí, ať z předsudku o nepoužitelnosti žen v některých oborech nebo tušíce soumrak mužského věku, odmítají namnoze brát dívky do učení a jinak závo-

dy potřebují spíše už hotové odborníky. Tady mohou učinit průlom národní podniky a některé se už i chopily iniciativy. Tak například jedna firma na Brněnsku, která to chce zkusit s desíti až patnácti elektromechanickými. I tak jdou ovšem ženy na instalérky, na knihačky, zlatnice, chemičky, hodinářky, strojní zámečnictví, jemnou mechaniku, radiomechaniku, automechaniku, ba i mlynářství a řeznictví. To jsou zatím případy ojedinělé a volbou náhodné. Jedno děvče se učí kovářkou prostě proto, aby si mohla otevřít později živnost s bratrem, který je zatím v továrně topenářem.

Obtíže s uplatněním žen v mužských zaměstnáních jsou několikéré. O těch předsudcích ani nehovořím, považuje je za zjevy přechodné. Ale na příklad úřady ochrany práce musí zatím dbát především o muže, jejichž pracovní schopnost byla vinou války snížena a kteří automaticky vytlačují ženy z lehčích prací. I to by byla konečně maličkost, protože problém sám je zásadní, má-li se řešit na široké základně se zřením na budoucnost. Existuje už zákon o národní mobilisaci pracovních sil, jímž se vyhrazuje ženám přednostně řada oborů. Chybí však dosud k němu prováděcí nařízení a proč chybí, to si uvědomí každý, kdo ví, jak se do nedávna těžko prosazovaly v Národní frontě ty nejsamozřejmější požadavky. Další nedostatek tkví, podle soudu některých lidí, zabývajících se zaměstnaneckou otázkou žen, ve školách, kde se stále odděluje vyučování chlapců a děvčat, na škodu děvčat, která nemají příležitost ověřit si své schopnosti rukodělné, získat takto minimální průpravu a konečně i odvahu ucházet se o zaměstnání odlehlejší představám o pracovních možnostech žen. S tím úzce souvisí i výchova rodičů, kteří se často hrozí pomyslením, že by jejich dcerka mohla stát u soustruhu, i když ji to baví zřejmě víc než učit se modiství.

Průkopnicemi v touze po bohatším výběru povolání u žen jsou ty, které to už zkusily z dřívější nutnosti a potom speciálně že-

ny provdané. Pohnutky jsou různé. Buď si chtějí přivydělat, nebo mají ctižádostivost se uplatnit a ukázat svou rovnocennost s muži i nezávislost na nich, nebo pociťují nechuť k izolované práci v domácnosti. Je i dosti těch, které ze zdravého nadšení chtějí přiložit ruku k dílu všude tam, kde je toho zrovna nejvíce potřebí. Toho je konečně dokladem rostoucí účast žen na brigádách. Jeden nepochybný rys vystupuje stále jasněji u všech přemýšlivých žen do popředí. Totiž snaha osvobodit se z jakékoli finanční závislosti a tedy osvobodit se vůbec, od pocitu méněcennosti i služebního poměru, prosadit se a individualisovat se k ženské svébytnosti z jakési podvědomé vzpoury proti pašovství mužů. Neplatí to u všech žen, ale žert to taky není.

Jeden z nejstěžejnějších problémů při zaměstnávání žen – myslím těch vdaných – je problém společenský. Dokud není vydáno prováděcí nařízení ke zmíněnému zákonu o národní mobilisaci pracovních sil, podniky samy se těžko odhodlávají k soustavnější organizaci, která by řešila, jak provdané ženy začlenit do pracovního procesu. Tyto ženy se zajímají vesměs o zaměstnání polodenní. A to není jednoduchá věc, protože by příliv zaměstnankyň tohoto druhu musil být trvalý, aby se vyplatilo zařídit šichty. K tomu přistupují úkoly další, týkající se eventuálního dojíždění, ubytování a konečně domácností těchto žen, začasť matek. Ve Zlíně se už o takové širší řešení pokoušejí stavbou domů, kde se počítá se společnou kuchyní, s prádelnou se stálými silami a s jeslemi pro děti tak, aby normální práce v domácnosti se přenesly s jedinců na instituce. Nikdo z mužů nemůže přece očekávat, že si provdané ženy přiberou zaměstnání navíc k úloze hospodyně. I tak jim zbude ještě dost a dost povinností, a kdyby se jim na bedrech ponechalo beze zbytku dvojí zaměstnání, buď by se udřely, rozvedly nebo ztratily radost ze života. Nelze si zastírat, že při neoddiskutovatelném faktu o skutečném úsilí žen pracovat a vy-

Ten krajíc je jen
nezbytnou podmínkou
k úkojům jiným, které
nenazveme
vznešenými, i když jde
o kulturu, protože hlad
po ní, hlad stále
rostoucí a zasahující
v kruzích stále širších
nejzazší okraje
lidského společenství,
pouze dokládá
přirozenou touhu
člověka i toho
posledního po
osobnostní celistvosti,
po tom, aby obsáhl
život v jeho mohutném
objemu, nebo prostě
řečeno, dokládá tento
kulturní hlad puzení
každého jedince po
jakémisi polidštění
vlastního života.

dělávat (jen v Brně je stále v evidenci 1300–1400 žen reflektujících na polodenní zaměstnání) by nastal také strach z dětí a přirozeně pokles populace.

Otázek se zaměstnáváním žen v oborech, vyhrazených dosud mužům, je celý komplex, navzájem spolu úzce souvisí a úkolem tohoto sloupku nemůže být jejich vyřešení. Byly mnohokrát nadhozeny a neuškodí, budou-li se nadhazovat častěji. Dnes máme u nás už ministryni a poslankyně a dostaly-li se české ženy tak vysoko, bohdá si vydobudou i právo na práci v oborech jiných. Je to jejich záležitost a mužové jim pomohou, protože obratných rukou není nikdy dost, zvláště v malém národě.

[Svobodné noviny, č. 107, 7. 5. 1948, s. 1–2.]

4.2

Lidové noviny

Kulturní parlament

V budoucnosti a to velmi blízké se už český člověk nebude chtít spokojit s namazaným krajícem, třebas i hodně na tlusto. Ten krajíc je jen nezbytnou podmínkou k úkojům jiným, které nenazveme vznešenými, i když jde o kulturu, protože hlad po ní, hlad stále rostoucí a zasahující v kruzích stále širších nejzazší okraje lidského společenství, pouze dokládá přirozenou touhu člověka i toho posledního po osobnostní celistvosti, po tom, aby obsáhl život v jeho mohutném objemu, nebo prostě řečeno, dokládá tento kulturní hlad puzení každého jedince po jakémisi polidštění vlastního života.

Minulá doba, dokonce i nedávno minulá, nedbala o to, aby nejvyšší kulturní statky byly na dosah všech a pro všechny. Vytvářela čínskou zeď mezi „vznešeným“ uměním a těmi, kdo je nejvíce potřebovali, ne snad jako sladké přilepšení osudu, nýbrž jako chléb, nemluvic o kulturních vymoženostech v nejobecnějším slova smyslu.

S přeměnami hospodářskými a politickými se u nás neoddělitelně řeší problémy kulturní. Včera se o tom znova mohlo přesvědčit Brno, kde byla na stadiu konference kulturních pracovníků celého kraje. Nesešel se intimní kroužek odborníků, byl to spíše jakýsi kulturní parlament, ve kterém byly zastoupeny všechny složky občanstva. Skutečně neobvyklý pohled na řady lidí nejrozumnějšího rozvrstvení, od studentů po staré dělníky, od osvětářů po zemědělce, od vojáků po profesory, od básníků, divadelníků, malířů a muzikantů po politiky, mužové, ženy, jediný krásný, generačně pestrý celek v jasné shodě o tom, že jak tady všichni jsou, nejen cítí nutnost posvětit kulturou obecný život kolektiva, ale že už na všech úsecích svého působení pracují pro uskutečnění tohoto úkolu. A tato vnitřní jednota jako živé jádro budiž v budoucnu nejmocnější výztuha jednoty národní a politické. Mik

[Lidové noviny, č. 120, 23. 5. 1948, s. 10.]

Romantika budoucnosti

Oldřich Mikulášek

Kdopak by mohl soutěžit s Jackem Londorem, který byl ve svých sedmnácti letech ústřicovým pirátem a koupil si loď i se ženou, v málo dalších letech obeplul po světových mořích zeměkouli s velrybáři, působil jako válečný zpravodaj ve válce burské a ruskojaponské, plavil se amatérsky do Austrálie, protrampoval americký západ na rychlících, byl při velkém shonu v Klondyke a převážel na Yukonu přes přeje zlatokopy v lodi, sroubené vlastníma rukama, dvakrát se oženil, revolucionoval jako jeden z prvních socialistů Ameriku a stačil napsat tolik románů, že vydělal milion dolarů, jež ani neviděl, jak mu plynuly pod rukama – kdopak? Není to ani tak dávno a přece se zdá nenávratná doba, kdy mohl člověk toho zažít tolik, že by to normálně stačilo hned na několik pestrých životopisů. Nesmí se ovšem zapomínat, že to byl London, že

zkrátka záleží hodně na jedinci samotném; i když v každém chlapci dříme touha po romantice a dobrodružství, ne všichni budou kráčet s odvahou bratří Berousků po polednicích a rovnoběžkách jako po laně, aniž se zřítíli kamsi do prázdna, kde je nečeká záchranná síť. A potom, kdo chce něco svést, nesmí dlouho prodlévat u pouhého úmyslu, nýbrž se musí umět otočit všude, kam ho osud postaví. Týž London dělal topiče v elektrárně, dřel v prádelně, prodával noviny, honil pro změnu piráty sám a bil se tak často, že ho bylo kumšt vidět s celými předními zuby.

Minulá válka „poromantičtěla“ život některých mladých lidí hořkým způsobem a krutou zkušeností, „poromantičtěla“ potud, že je vhodili přes palubu a nechala je sebou cloumat, jak dovedli. Ti, kteří z toho všeho vyvázli, nevyvázli bez užitku. Chyběli jim něco, tedy snad jen sedm přísavných bradavek k systematizovaným místům, ba dokonce jakýsi odpor k vysezeným zásluhám, protože se cítí dost silní chopit se jakéhokoli zaměstnání. Mám na mysli ty zdravé, přímočaré lidi, kteří jsou podivným způsobem vědoucí; kteří tuší v proměnlivosti mladého života jeho omlazující moc. Nechci tady tvrdit, že spása je v nezakotvenosti, otázka je jiná – v čem zakotvit? Každá loď má kotvu, samozřejmě, ale jejím hlavním úkolem je plout.

Znám mládence, kteří dovedou být v jedné osobě minéry, betonáři, soustružníky a přitom píšou básně, znám jiné, kteří se vyznají v kinooperaterství, v navijení motorů a živí se šoférstvím, a jiné, kteří umějí jezdit s nákladními vlaky, asfaltovat silnici, lámat kámen a pracují v kožedělném průmyslu. Školáci se obvykle nemohou rozhodnout pro žádné určité povolání, začnou jako mědikovci a skončí jako holiči. To proto, že průměrný člověk má slušné nadání pro povolání několik a že nakonec záleží spíše na tom, co ho skutečně zajímá a baví natolik, že je to pro něho každodenní dobrodružství a nevyčerpatelná zásobnice ra-

dosti z práce, z konání a z tvoření. Jak proto nevídat brigádnické výpravy, jak je nechválit také z té druhé stránky, totiž proto, že poskytují příležitost k osvědčení fortelnosti, k nahlédnutí do nejrůznějších dílen, rukou a k široké výběravosti, i když je, pravda, vymezena jistou mírou odbornosti. Jen, prosím, nahlédněte do kartiček s výčtem odpracovaných hodin, zjeví se vám přeprstrá střída oborů, ve kterých si brigádníci alespoň omočili, ať jsou to doly, lesy, slévárny, bouračky, stavby tratí nebo domů, povrchové práce nebo cokoli jiného. Ty starší ročníky tyhle brigády neporomantičtí, ale rozhodně zkreslují. Ty mladé učí všemu: solidárnosti, ukázněnosti, soutěživosti i rozletu, poněvadž všechno se jim může jednou hodit, každá lopata hlíny se jednou může zúročit a ještě jim jim narostou svaly. Možná se stanou také zpravodaji, i když, doufejme, že už nikdy válečnými jako London, a možná se budou plavit na československých lodích kotvících ve štětínském přístavu. Kdo ví, nač jim bude dobrá tvrdá zkušenost nejen se šroubky, ale také s lidmi, s kolektivem, protože bez lidí se člověk neobejde.

Oni ho naučí míře. Zkus se nafouknout mezi stovkami soudruhů v práci! Vždycky se najde aspoň jeden špendlík, po kterém splaskneš. Stejně však získáš respekt a sebevědomí, pěkně ověřené a nenadnesené pod stálou a přirozenou kontrolou ostatních; prostě, míru své osobnosti, dostřel svých možností, akční radius své individuální a všem prospěšné síly. To je romantika budoucnosti.

[Lidové noviny, č. 130, 4. 6. 1948, s. 1–2.]

Rojení těchto dnů

Letos se dovolené hodně přesunuly z obvyklého července a srpna na červen a začátek července, třebaže nepanuje tak zvaný letní znoj. A také nejsou dovolené v těchto dnech ve své většině zacíleny do hor, nýbrž do Pra-

hy a skoro se člověk stydí připomínat, proč. Slávu všesokolského sletu si málokdo chce nechat ujít: ti, kdo už byli jejím svědkem, vůbec ne, a ti druzí, kdož slyší vzdechy při vzpomínkách na nejúžasnější krasotělné divadlo, jsou strháváni zvědavostí a chtějí být rovněž při tom, aspoň letos. Je to podivné dojímavé. Lidé se touží dívat na lidi, jakýsi pud rojení zachvátil český rod a všechno, co má kola, točí se směrem ku Praze a tam na Strahov. Neubrání se člověk dojmům, že se zmocnilo lidu obecného neovladatelné hnutí narazit na sebe zblízka ve svém imponujícím množství, zachumelit se v úžasném vzruchu statisíců a ochutnávat vědomí vlastní síly v pocitu jedné rodné hromady. Onen nadcházející okamžik národního setkání se rodí v šumu příprav a úsměvných hovorů, vzrůstá s odjezdem každého vlaku, hřmějícího spontánními pozdravy mladých kup z otevřených vagonů a vrcholí na ulicích Prahy při průvodech, aby se dovršil ve splnutí téměř extatickém na stadionu. Tam sváží teprve rytmické pohyby jako prapůvodní lidské zaklinadlo československou rodinu a lad paží, nohou, těl i barev vyvolá v živoucí projev dřímající harmonii krve s krví až do varu. V tomto varu, v tomto ohni se kalí naše ocel. Mik

[Lidové noviny, č. 156, 4. 7. 1948, s. 4.]

Žhavá mobilisace

Přeslavný červenče. Už tvým pouhým jménem se zažehuje kůže do ruměnce, vzduch do chvějivého plápolu a sláma do zlatova jako by hodlala každou píšlou stébla vyzpívat slunci v odměnu chválu za dokonání díla zemského. Přeslavný červenče, letošního roku ses zachoval zvlášť rafinovaně. Chladný, chmurný jako odmítaný milenec, uhořel najednou plnou, nastřádanou silou a šírá pole po českých a slovenských krajinách začala valem plavět. A ta barva, smísená s dusnou vůní praskavého zrna, vyzývala k pospěchu. Poplach začal Žitným ostrovem a než se noviny stačily pochlubit fanfárami

o prvních žních, už byly ve žhavé horečce Polabí, Haná, jižní Čechy a potom se přidal každý kout a kouteček u lesa, takže teď nezbyvá vůbec času na rozkočování. Ptejte se lidí, kam jdou na dovolenou, a odpovědí vám: „na žně“. A je to odpověď tak prostá jako na otázku: „Co budete jíst?“ „Chleba.“ Není to jen sladký pocit podílnictví na sklizni – dnes, kdy se už vžily pohotovostní brigády a staly se samozřejmostí, druží se k tomuto pocitu i pocit společné odpovědnosti za zdar žní. Syčení vousatých žit, ovsů a ječmenů zní pobízivě v uších a každá bodavá ovsina se proměňuje v ostruhu, jež pobádá občany k chvatu. Je to jakási červencová, žhavá mobilisace národních sil. Příležitost, o které se opět sejdou všichni lidé bez rozdílu – tak jak jsme to v těchto dnech četli o brigádě ministerstva zahraničních věcí: ministerský rada vedle zřízence, úředník vedle dělníka, ženy, muži, mládenci a děvčata, všichni v uniformě potu, slunce a pohybu jako jediný sval, mocný a silný, zahánějící pouhým škubnutím nebo rozmachem kosy mouchy pochyb o jednotě města a venkovu. Buď tedy zdrav, přeslavný červenče, buď dvakrát zdrav, protože víme, že ani svým pekelným vedrem neporobíš lidi, nezlomíš je, nýbrž jen podnítlíš k boji o chléb a o život. Mik

[Lidové noviny, č. 170, 23. 7. 1948, s. 4.]

Křest jiřin

Železničáři odjakživa slynni krasocitem a přímo dojmá, s jakou péčí a láskou si zpestřují technickou šed' svého prostředí. Visuté květináče a rozkošné zahrádky na hlavních nádražích a pak ona poetická květinová zákoutí u každé strážní budky vzbudí vždycky v cestujících takový milý pocit. Komu by pak neutkvěly z cestování v paměti slunečnice, které jako by svým květenstvím docela slohově signalizovaly: „Pozor, pohlédni na mne!“ Je to sice zastavení jen vteřinové, ale dotkne se to srdce. Jaký tedy div, že za železným plotem nád-

raží v Brně se mohl pochlubit svými druhy jiřin jeden moravský pěstitel. My však, kteří jsme z Palackého třídy mohli zhlédnout v nastávajícím podzimu jiřiny už jen chřadnoucí, jsme užasli spíše než nad pestrostí květů nad pestrostí jmen, jimiž zahrádkář jiřiny obmyslel. Poslyšte si jen námatkový výčet: Jiřina Festival mládeže, jiřina generál Eliáš, Budoucnost Slovanů, Elegie, Javoříčko, Šahrazád, Bergův mistrovský kousek, Fenomen, Hašlerova písnička, Stoletá, Česká Skalice, Kašpar Zdeněk Kaplíř ze Sulevic, The bandit, Úsměv mládí, Partyzán, Viktorka, Zdar spojencům, Pius XI., V nový život, Gretche Heine a Zdar X. sletu. Doufám, že jste si už povšimli té zvláštnosti. Byla jednou taková vlna módy pokřtít novorozeňata po květinách, a k dosavadním Růženkám a Jiřinkám přibyla sem tam osamělá Pomněnka, Pampeliška nebo Konvalinka. Rozhodně pikantnější by bylo, kdyby vypěstované druhy jiřin vešly v běžnou botanickou paměť a zamilovaný mládenec by požádal o deset „Partyzánek“ nebo „Sletek“, aniž měl na mysli cigarety, nebo dívka zase o Bergův mistrovský kousek, případně o kytici Kašparů (Zdeňků Kaplířů ze Sulevic), masově červených a tedy vysoce výživných. A to ani nehodlám zabíhat do krajností, jak by se asi tvářil každý nedůvěřivě k tvrzení hezkého mládence (sic), že si koupí Šahrazádu za tři ká nebo k tvrzení statečného mládence (sic), že zaslápl potmě tři The bandity. Ale to jen tak, abyste se zasmáli, kdyby vás jiřina „Úsměv mládí“, růžová a štrapatá jako všechny jiřiny a všechno mládí, nepřiměla k úsměvu sama. Mik

[Lidové noviny, č. 227, 28. 9. 1948, s. 4.]

Haló po třetí a naposledy

O otázku, jak telefonovat, se zajímala čtenářská obec Lidových novin zřejmě velmi živě a poskytneme tudíž rádi ještě do třetice

místo dalším hlasům. Pan F. X. S. z Brna píše, že se vždycky táže „haló, kdo volá, prosím“, je-li volán k telefonu a volající se sám nepředstaví. Dovolává se s dobrou pamětí trefných poznámek Jana Masaryka o tomto tématu před rokem na těchže stránkách Lidových novin. Přijde-li do bytu či obchodu a chce-li o něčem jednat s majitelem, jako slušný člověk se vždycky představí. Totéž je v telefonu. Proč by měl volaný jednat s anonymem. Primář MUDr. O. K. ze Svitav připomíná zase, že u telefonu bývá vždy člověk a že tudíž podle něho nestačí ohlásit jen „zde nemocnice“, nýbrž dodat ještě například, „vrátný Sláma“. Redakce by si dovolila poznamenat k celé drobné diskusi toto: Je-li volán větší podnik s ústřednou, je zbytečná přenice, protože pro úsporu času vždycky ihned muž nebo slečna v ústředně hlásí, o jaký úřad, závod nebo instituci běží, a nejsou zvědaví, kdo volá, nýbrž se spíše zajímají, s kým mají volajícího spojit. A pak už je slušností se představit, stejně jako když voláme soukromého účastníka přímo bez prostřednictví domácí centrály, ať už se i při tom pár vteřin ztratí. Stojí za to je obětovat, protože se takto každý vyhne zbytečnému dohadování o tom, kdo má první prozradit do černé mušličky své inkognito. Nakonec děkujeme čtenářům, ať už měli na vše názor jakýkoli, že osvětlili otázky telefonování z různých stran, a věříme, že lidé se napříště shodnou v této maličkosti, aby se mohli shodnout v názorech na problémy daleko palčivější a zásadnější. Mik

[Lidové noviny, č. 229, 30. 9. 1948, s. 4.]

Prosba ke kaštanům

I vůně oranžovníků se omrzí, i slunce den co den pražící do melounů, i zelenavé ratolesti, neboť člověk je tvor proměnlivý. Nám v mírném zeměpásu nastrojila příroda naštěstí čtvero stříd v počasí, takže k ní možno zalnout vždycky s novým údivem. Po teletivém létě zkonejšuje nasycené smysly la-

hodný podzim, abychom mohli zase s jinými pocity dýchat vzduch s příchutí trochu drsnou jako vinný mošt s čerstvým řízem, brouzdat se spadlým listím nebo spočinout okouzleným pohledem na jeho pestré mozaice v lese a na stráních vinohradů. Občas Źukne kařtan poutníka do hlavy, protože příroda ráda Źertuje, ale ne zas tak cílevědomě, aby zaťukala na některou hlavu včas a rozsvítla v ní. Na to jsem si pomyslel za krátkého odpočinku, opřen bradou o toporo lopaty, kterou jsem odhazoval na brigádě zeminu. Nedíval jsem se tu neděli na šípky ani na jeřabiny, na černý bez ani na pámelník, na duběanky ani na Źaludy. Je však asi jakýsi zákon, Źe když se člověk nedívá, je sám okukován. Zatímco jsme se snaŹili všelijak přispěť k úpravě sportovního stadionu, civěli totiž na nás jako na cizokrajná zvířata tíŹ mládenci, kteří tak rádi fandí sportu, a v jejich tvářích se obráŹelo nepokrytě pobavení, Źe se najdou tací bláŹni, co jenom tak pro nic za nic – podle nich – harcují s kolečky a potí se, jako by to měli zaplateno. Ostatně i mezi brigádníky samými se našli jedinci – nepochybně ti, co šli na brigádu jen „aby měli pokoj“ – velice se podivující kolegům brigádníkům a brigádníci, kteří brigádili, ačkoli už měli dávno odpracováno 33 hodin; a nadto si ukládali jakýsi dobrovolný úkol ve výkonu samém, aby nejenom strávili na brigádě určitý počet hodin, ale aby to bylo také vidět na výsledku. Neuvědomili si ti zvlouni ani někteří novobrigádníci, Źe jít dobrovolně vypomoci je něco víc než pouhá stranická povinnost, Źe ta ochota k účasti na budování mimo vlastní obor působnosti prýští z pocitu širšího, než je kolona v účetní knize. Nechejme cizince, nechť se oni diví, Źe u nás chodí lidé v neděli pracovat bez nároku na odměnu, my se divme jim, Źe se diví. A nakonec: pro ty, kteří pořád nechápou, Źe se něco u nás stalo, prosím milé kařtánky, ať je jemně Źuknou. Mik

[Lidové noviny, č. 240, 13. 10. 1948, s. 3.]

Ó rohlíčky, ó magnabony!

Je takové úsloví, tuším anglické, Źe každý snědený brambor je vidět na bocích. Možná Źe proto se nám mužským, labužníkům po výtce, zdají Źenské boky tak chutné, i když nejsou zrovna Źlutomasé. Ó rohlíčky, ó magnabony! Člověku se zdá neuvěřitelné, Źe brambory k nám byly dovezeny teprve po objevení Ameriky a diví se, jak mohl chudý lid bez nich Źít. Dnes už si to dovedeme jen těžko představit, poněvadž lidstvo narostlo mnohonásobně a zemáky se staly nutně druhým chlebem, chlebem tím vzácnějším, Źe umění kuchařské z nich dovedlo vyloudit královské pokrmy na stero způsobů. Kdo by nemiloval „pomfritky“, bramborový salát, placky nebo knedlíky, kterými by se dalo podle jednoho zlomyslného filosofa na Čechy střílet z kanonu? Ovšem sklizeň bramborů není jen poezie ohníčků, dýmající natě a kobzolí z horkého popela, je to hlavně závod s časem. Brambory se musí pytlovat, krechtovat, rozváŹet, sloŹit, dodat do obchodů, vyzvednout, uloŹit do sklepa a pak teprve přicháŹejí do hrnců na sporák a do Źaludku, aby nejprve oblaŹily dutinu ústní a posléze zalichotily lačné útrobě. Není dobře, uváŹne-li tempo tohoto nezměnitelného postupu zemského jablka; každý ze spotřebitelů má totiž vliv na plynulost tohoto hospodářského toku. Nedávno mohli lidé číst v novinách, Źe je potřeba brigádníků, kteří by se postarali urychleně o vykládání zemáků z vagonů. Brigády byly ruče organizovány, ale zásoby hroŹí vršit se zase ve skladech obchodníků. Poněvadž je těchto plodů země dost, nikdo nespěchá a myslí si, co Źe by se páral s jejich opatrováním, můŹe-li si je vyzvednout později, ačkoli výzvy k spotřebitelům stíhaly jedna druhou. Nezbývá než poprosit závodní kuchyně, restaurace a velké hotely, aby zabydlely své sklepy milými „vykutálenými brachy“ a hospodyně, aby prospěly s kabelami k svému kupci. Poněvadž jsem my muži v jádře galantní, i když ústava zaručuje Źenám rov-

noprávnost ve vzpírání manŹelských břemen, ať uloŹí odnos bramborů svým pánum. Neboť náklad by jim mohl vytáhnout obě něŹné ruce až ke kolenům, a to by byla, rád uznávám, příliš krutá daň i pokrmu nejkrálovštějšímu. Mik

[Lidové noviny, č. 241, 14. 10. 1948, s. 4.]

Nezapomeňte na pošťáky

Pořty byly odevŹdy naši pýchou. Ale to zní příliš neosobně. Musíme si říci přímo „pořťáci“, abychom za tím úředním pojmem cítili ty sympatické lidi v neustálém kalupu, jako by se už narodili na drátkách. Nelze na ně nevzpomenout bez dojetí, navrátíme-li se v duchu do dob okupace, kdy na jejich pohotovosti závisela zásobovací svěpomoc českého lidu, a kdybychom chtěli dramatizovat, řekli bychom, Źe jsou milí všichni, dokonce i s těmi pověštnými pořťáckými koňmi v Brně, kteří šátrají svými měkkými hubami po kapsách chodců. Pořťáci se postarali i po převratě v rekordní rychlosti o obnovu rozvrácené pořťovní dopravy, ale nespokojují se úředně vymeŹenými úkoly. Když nyní poznali, Źe na přechodu do dvouletky do pětiletky zápasí naše výroba s nedostatkem barevných kovů, který ohroŹuje zdárný postup v budování telefonní sítě, zorganizovali sběr těchto kovů pod heslem „V pětiletce do každé obce telefon“. Jsme už navyklí od pořťáků stále něco dostávat, ať jsou to pozdravy psané nebo zabalené a převázané motouzem: pro změnu teď očekávájí, Źe jim jejich přátelé – a ten denní styk učinil z doručovatelů a listonošů naše přátele, byť jen „letmé“ – nachystají všeliké, na pohled nepotřebné zbytky mědi, mosazi, cínu, olova, zinku a hliníku, které zachrání státu devizi a pomohou pořťovní správě splnit pětiletku. Nebyli by to ovšem pořťáci, aby hned nenabízeli něco za něco. Sami budou rovněŹ sice podněcováni ve své horlivosti vnitřní soutěŹi mezi listonoši a doručovateli (soutěŹ na neŹúspěšnějšího doručo-

Ačkoli se zatím sešli
jen výtvarníci
a spisovatelé, snaží se
iniciátoři schůzky
semknout v pracovní
družbě i pokrokové
umělce jiných odvětví
a ve vzájemné shodě
najít schůdnou cestu
k nejširšímu
obecenstvu,
k pracujícímu lidu, bez
jehož živé účasti by
bylo každé umění
předem pohřbené.
Chtějí k němu mluvit
svou řečí, svými znaky,
aniž by mu místo
opravdových kulturních
hodnot podávali jen
jejich lehko stravitelný,
ale málo výživný
a spíše uspávající
odvar.

vatele, nejúspěšnější poštovní úřad a nejúspěšnější okrsek, jednak v obvodu jednotlivých ředitelství, jednak u celého podniku, bude dotována první cenou 3000 Kčs, sedmi druhými cenami po 1000 Kčs a stopadesáti cenami třetími pro jednotlivce), ale nejúspěšnější dárce odmění zase aršíky a obálkami s nalepenými známkami, kterých je nachystáno na sto tisíc. Soutěž se rozjela naprurdo a sběr skončí 27. října v poledne, aby v předvečer státního svátku k 30. výročí československé samostatnosti dokumentoval svým výsledkem pohotovost pošty a občanů i jejich souručenství v budovatelském úsilí. Nenechávajte tedy odejít svého pošťáka s prázdnou. Donese vám za to hezkou pohlednici. Mik

[Lidové noviny, č. 247, 21. 10. 1948, s. 4.]

Pracovní sblížení českých a slovenských umělců

Čeští a slovenští umělci, z nichž jmenujme aspoň malíře a spisovatele Gudernu, Foltýna, Petrovana, Kroupu, Matala, Babraje, Kainara, Skácela, Hudečka, Mikuláška, Zivra, J. V. Svobodu, Lacinu a Janečka, sešli se v sobotu v Brně, aby z podnětu Slováků porokovali o společném postupu při plnění úkolů na prahu pětiletky. Měl je k tomu pocit částečné izolovanosti, dané spíše poměry zeměpisnými než ideovými, i potřeba vytknout si na společné základně podíl v budovatelském úsilí, ve kterém kultura nemůže zůstat stranou. Ačkoli se zatím sešli jen výtvarníci a spisovatelé, snaží se iniciátoři schůzky semknout v pracovní družbě i pokrokové umělce jiných odvětví a ve vzájemné shodě najít schůdnou cestu k nejširšímu obecenstvu, k pracujícímu lidu, bez jehož živé účasti by bylo každé umění předem pohřbené. Chtějí k němu mluvit svou řečí, svými znaky, aniž by mu místo opravdových kulturních hodnot podávali jen jejich lehko stravitelný, ale málo výživný a spíše uspávající odvar. Podobně jako veškeren lid

se proboují k chápání socialismu, i umělci zápasí se svou problematikou tvárou a jde o to, aby jejich díla byla chápána jako často dvojí boj: jednak na vnitřní frontě budování umělecké osobnosti samé, jednak na frontě společné všem. Za první úkol si stanovili kulturní pracovníci uspořádat výstavu, jež bude pravděpodobně instalována nejdříve v Bratislavě a postupně přenesena do měst českých zemí. K výstavě bude vydán katalog, který bude obsahem výtvarným a literárním informovat veřejnost o cílech sdružujících se umělců, k nimž se připojují zásadním souhlasem také Halas, Holan, Hrubín, Fabry, Žáry, Kotalík, Kotík, Gross, Pilař, Sklenář, Chmel, Uher, Hložník, Dubay, Zmeták, Smetana, Tatarka, Sivko, Seidl, Grossmann a Kolář. Kromě toho budou tito kulturní pracovníci pořádat přednášky a diskusní večery s obecnstvem. Mik

[Lidové noviny, č. 267, 16. 11. 1948, s. 4.]

Šedá litina není šedá

Když jsem jel ve čtvrtek dopoledne v Brně devítkou přes Františkov, ptáci nezpívali, protože se to na listopad nesluší. Ale jako na objednávku klesala k zemi opona podzimní mlhy a odkrývala pohledu z návršíčka utěšené divadlo. Dole pod svahem se v slunečným oparu chocholily střechy kouřem z komínů, nahoře promodrávala obloha, jako by z této zhojené nebeské rány snímala neviditelná ruka gázu. Krom toho jsem zahlédl tlustého pošťáka s brašnou ještě tlustší, smál se jako král, povykoval na řidiče naší tramvaje a vlál mu pláštěm, což je dobré, velmi dobré. Kdekdo ve voze se totiž musel chtít nechtě usmát taky, i kdyby to mělo být jen jízvičkou úst. Jeden mládenec přišel dokonce do takové nálady, že si začal hvízdát, a jiný vstal, aby postoupil místo starší paní.

Co bych vám to zapíral, jel jsem do „šeré“ továrny, do Gottwaldových závodů na Olomoucké, abych se tam poptal, co a jak

robí a podnikají v Gottwaldově Týdnu vzorné práce zrovna oni, kteří mají na štítě toto slavné jméno. Ti ohaří, jak říká můj kamarád, si jistě vymyslí něco zvláštního. Tak tedy jsem jel do továrny a proto jsem se lačně rozkochával pleněrem, volnou prostorem s jejími náležitostmi, abych nabral šíře do prsou. Samozřejmě, mou touhou bylo mluvit přímo s ředitelem Holubcem, oním novým typem kapitána průmyslového podniku, ve kterém vyrostl jako dělník a ošoupal si lokty ne od kancelářského stolu, nýbrž od mašinek a od přátelské strkanice se soudruhy, když s nimi vcházel denně a společně branou do závodu. Nebyl jsem předem ohlášen a dostal jsem se do předsíně a teď nevím, jestli jsem měl smůlu, štěstí, nebo oboje. Posuďte sami. Proudili tam dělníci v montérkách a skoro jsem se styděl, že tam jaksi překážím, třebaže služebně. A když se potom soudruh Holubec kolem mne mihl s omluvou, že je objednan do rozhlasu, bylo mu stejně vidět na obličej, že má spíše kdy pro to, co má být uděláno, než pro to, co má být napsáno. Mohu se na něho zlobit? To raději na rozhlas, že mi ho přetáhl. Byl jsem maličko zklamán, ale patron novinářů mě odškodnil. Nemůže se nám, lidem toho druhu, nic milejšího přihodit, než přijít rovnou k události. Ke mně událost přišla sama. Po dvou nohou vedoucího slévárny šedé litiny v závodě Brno, Olomoucká, soudruha Adámka, jenž přišel docela neslavnostně ohlásit, že jeho lidé splnili dvouletý plán ve výrobě šedé litiny i v odlitcích.

To je toho. 18. listopadu, když každé malé československé dítě ví, že dvouletka měla být splněna 28. října, řekl by někdo, leč... Dovolte takovou nesloupkovou vsuvku. Slévárna šedé litiny a odlitků byla nucena dodávat odlitky nejen vlastnímu závodu, ale také Královopolské (sestře První brněnské, s níž tvoří právě Gottwaldovy závody), Zbrojovce a Českomoravské Kolben-Daněk, ať už na stroje obrábějící dřevo, na traktory nebo motory – a to se zdál úkol nad její síly. Původně stanovený plán vyjadřoval sice ka-

pacitu slévárny, ale k čertu s takovou kapacitou, když by nestačila uspokojit ostatní hladové podniky. Byl tedy plán prostě zdvojnásoben, aby byl splněn, musela se zdvojnásobit kapacita. Loni v červnu začali tedy proměňovat garáže v přístavbu slévárny a gottwaldovci ji opatřili jeřábovými drahami, vlastním jeřábem i formovacími stroji, což byl, přesně řečeno, ještě nadplán nadplánu. A vidíte, podařil se zázrak se šedou litinou a stálo za to jej posunout na 18. listopad. To ani nemluvíme o odlitcích z kovů barevných, aby se někomu nezdálo naše líčení šedé.

Mám vypočítávat, že vyčerpali v Gottwaldových závodech desatero k Týdnu vzorné práce, ať jde o snížení absence a zmetků, o zvýšení výrobnosti a počtu zlepšovacích návrhů, nebo o přesnou docházku a rozšiřování úderek až po Gottwaldovu směnu pro celý podnik, stanovenou na jednadva-
cátého? Přec jsem vám říkal, že jsou to ohaři. Uchystali si tohoto památného týdne novinku. Jsou to takzvané pohotovostní brigády o desíti lidech a zatím jich bylo sestaveno pět. Soudruzi, kteří se do nich přihlásili, se uvázali dobrovolně, že závod je může kdykoliv mimo normální pracovní dobu zavolat při jakékoli náhlé potřebě, kdyby například nastala porucha v provozu, kdyby se naskytla naléhavá montáž nebo správka, prostě vůbec pro jakýkoliv zásah, aby byl chod podniku nerušený. Nikdo se na nic nevymluví a zavazuje se, že po dobu pěti let z pohotovostní brigády nevystoupí, leda by ho vyřadila nemoc nebo úraz. Tyto brigády se budou rozhojňovat, budou navzájem mezi sebou soutěžit a hodnotit se nebude podle počtu hodin, nýbrž podle množství a jakosti vykonané práce. Je to úkol železný pro železné lidi se železnou kázní. Pro gottwaldovce. Budou pro ně vypsány také čtyři tituly, jež udělí závod prvně k 28. říjnu. Nejvyšší bude titul nositele ceny Gottwaldových závodů a dále tituly čestný dělník Gottwaldových závodů, první úderník a vzorný pracovník.

Šedá litina není šedá. To mi napadá, když se při svém výkladu usmívá vedoucí propagačního oddělení soudruh Dymáček, který má nejméně 34 zubů. Jestli se neusmíval inž. Svoboda, to proto, že ho zuby bolely. Na rozloučenou jsem vyslovil přání poohlédnout se jednou trochu důkladněji po závodech a poznat práci zblízka. To neznáte gottwaldovce. Hned jsem dostal nabídku i pro ostatní novináře, že by jim neškodilo týden čtrnáct dní pobýt přímo mezi dělníky, aby poznali jejich mentalitu a smýšlení, což je možné jedině přímým denním stykem s nimi v prostředí, ve kterém žijí. Proto má přece takový úspěch dělník-ředitel Holubec. A dělník-redaktor, to nezní taky špatně. Mik

[Lidové noviny, č. 271, 20. 11. 1948, s. 1.]

Kouzelný sloupek

Oldřich Mikulášek

Cylindr, frak, běloskvoucí motýlek jen ulétnout, a stejně panenský květ v klopě, krátká pláštěnka libě podšitá (po svém nositeli) a za jejím lehkým vláním famulus nebo famuluska jako lusk, konečně pak hůlčička, kterou se udává takt k čárům, toť nezbytné náležitosti vždy elegantních kouzelníků, ilusionistů i mágů, zdobených úsměvem, tu bodře svěťáckým, tu jemně ironickým, tak akorát postačujícím vést křivkou úst hranici mezi obyčejnými smrtelníky a vyvolencem, jenž přišel z říše záhad vyjevit lidu obecnému tajemství nebo jej do oné říše tajemně zavést. Dnes ovšem je opravdu kumšt někoho omráčit a život kouzelníkův je těžký, přetěžký. Kdyby si i některý ze zoufalství prohnal hlavu kulí a náhodou mu náboj uvázl šťastně v kosti, jako nedávno onomu Kroměřížanovi, který přišel zastřelený živ a zdrav do nemocnice, konstatovalo by obecnstvo, že to byl dost dobrý trik – a kdyby spadl a po občansku umřel, pokoušeli by se ho lidé vypískat co podvodníka, protože přišli na zábavu a ne na funus.

A přece mají kouzelníci v sále plno, neboť každý normální občan vyplňuje denně aspoň jeden formulář, žádanku nebo přihlášku, jimiž se ho snaží úřady obratně transplantovat do světa rubrik, neboť musí chodit vpravo a vozovku přecházet až na znamení po přechodech jasně vyznačených, kdežto tady se dějí divy a z cylindru se může vynořit kýžený králík, případně kejhající královna ptáků. Člověk dobrý a poctivý, pracovitý, milý a družný, abych tak řekl člověk lidský, se bojí zkrátka umřít na smrtelnou vážnost. Dosti na tom, že je vážná doba a odpusťte mu, jestli se z ní chce večer na dvě hodiny ulít.

Teď si snad dovedete představit, kterak jsem cválal v sobotu do Besedního domu v Brně, kde si dalo na členské schůzi sraz osm mistrů kouzelníků amatérů, a to Chury-ri, Rivelli, Veselini, Zeno, Beron, Zanon, Ishi To Rama, Conelli a vposled pražský mistr Beránek, učitel všech předchozích. A to nečítám mistra Karliniho, jenž se přičaroval jako host. Sympatické na té plenárce bylo, že nebyl čten zápis triků z minulé schůze a že na pořadu bylo pouze kouzelníčení, jehož se zúčastnil i předseda a jednatel, z nichž posledně jmenovaný převzal stylově úlohu konferenciéra. Šla z toho trochu zavrať. Osm cylindrů, osm fraků, osm motýlků, osm hůlčiček, to už není výsadní stav, nýbrž masové hnutí. Ostatně mistr Beránek se snažil o tom přesvědčit pozvané obecnstvo, jež nabádal k návštěvě pravidelných týdenních schůzek brněnských kouzelníků amatérů a jejich přátel v Akademické kavárně a tvrdil, že už pomalu v Čechách nebude městečka, kde by neměl nějaké své vyučence a kde by nebyl kroužek kouzelníků. Začínám si připadat jako ne-normální člověk, triků neznáje, ačkoli by se mi nějaký hodil, třebaš být nezranitelný po příkladu mistra Ishi To Ramy. Ej, jak by se mi žilo! Vrátil bych se domů s několika dýkami v zádech, nic zlého netuše, manželka by mně je vyndala a postupně bych si mohl založit živnost mečířskou.

V Praze bývají schůzky kouzelníků přímo mezinárodní a vedle Čecha sedí Australan, Američan nebo Rus. Adepti čarů se rekutují z nejrůznějších povolání a pod frakem, což je jedno z kouzel tohoto odění, těžko poznáte zámečníka ze Zbrojovky, úředníka Gottwaldových závodů nebo Čs. pojišťovny, inženýra chemie, obchodníka či četaře aspiranta. Konečně, jak nám pan Beránek oznámil, členem takového kouzelnického sdružení je i švýcarský spolkový prezident, do Prahy rád přicházel mezi ty veselé brachy ministr Jan Masaryk a dokonce vážný astronom, generál Štefánik, byl prý velkým příznivcem kouzelníků. Za cizokrajnými jmény se skrývají prostí Sedláčkové, Němečkové, Vašíčkové a nebyli by to bodří kouzelníci, kdyby se neshazovali sami; znělo to přece tak protismyslně, když mistr Chury-ri komentoval omeškání kolegy Ishy To Ramy, s tím, že asi nestihl tramvaj z Řečkovic... Ishi To Rama a Řečkovice! Shocking!

Kouzelníci se rovněž obrozují. Nechtějí už efektařit s aparáty, dvojitými stěnami a mechanickými žerty, nýbrž se přikláníjí po ruském způsobu spíše k artistnímu projevu, který u nich záleží v obratnosti, v zručnosti, hbitosti prstů a pohybu, prostě v poctivém cviku a triku. Kouzelník musí něco umět. Obecnstvo má žasnout nad jeho dovedností a fortelností, nikoliv nad důmyslností přístrojů a technických pomůcek. Rozřezávaným a vznášejícím se slečnám se odzvání. A my, co neumíme „kouzlovati“, jak bylo řečeno, jsme při tom, protože slečny celé a pěkně na zemi nás rozhodně spíše okouzlí, znají-li ten trik býti půvabné. Říkáme jim pak po staročesku, šelmovsky hrozíce prstem: Ach, vy kouzelnice!

[Lidové noviny, č. 280, 1. 12. 1948, s. 1–2.]

Místo nekrologu

Kdo by nenosil v paměti jako vzácnou relikvii klukovské zvědavosti tento obrázek

z pošty nebo z nádraží: Úzký proužek papíru, posetý čárkami a tečkami a odvíjející se z kotouče do podoby jakéhosi hnízda slepejšků, charakteristický klapot, neumdlévající prst na páčce a výraz v tváři telegrafisty, připomínající tak trošku člověka zasněného. To bude asi tím, že si uvědomuje let tajemných značek do dálky – a dálka se steskem jsou přece pokrevenci. Dovedu si představit, že podobně by se dnes zatvářil i pan Samuel Finley Morse, kdyby se byl dožil 157 let. Pět slov, sestavených ze 143 značek a znamenajících první telegram, znělo jistě tomuto malíři jako nejkouzelnější verš, i když byl bez rytmu, bez vnitřního rýmování, o aliteraci ani nemluví, a 4. září 1837, když šel tento telegram do světa, byl pro něho nej památnějším dnem v životě. Zesnul šťastně, nedoživ se pozvolného umírání svého vynálezu, v čemž je milosrdenství smrti i sláva díla, přežívajícího svého původce. K této elegii pohnula pisatele obyčejná noticka ČTK na redakčním stole, zprávička s fialovým propisem, anonymní a necitelná, oznamující suše, že zemská skupina telekomunikací zrušila v rámci nadplánu do 20. října L. P. 1948 Morseův provoz u všech poštovních úřadů v zemi Moravskoslezské. Telegramy se nyní dopravují z malých poštovních úřadů ke sběrným telegrafním úřadům telefonem a dále se dopravují výkonnými dálkopisy po celém území republiky. Pan Morse je po sto letech překonán. A nepomůže mu žádné volání o pomoc. SOS bude oslyšeno; zůstane pouze Morseovým nekrologem namísto dlouhých tirád: ty ty ty, tá tá tá, ty ty ty. Mik

[Lidové noviny, č. 281, 2. 12. 1948, s. 4.]

Jeden z tisíců

Stále zřetelněji proniká do povědomí zaměstnanectva myšlenka, že dnes už nikdo nepracuje pro úzkou třídu lidí, nýbrž pro celý podnik, pro obec, pro stát a že na výsledku se podílejí všichni bez výjimky, po-

dle toho, jakou hřivnou přispěli. Zlepšovací návrhy, které se jenom rojí a svědčí o přemýšlivosti českého dělníka a úředníka, zasahují buď přímo do výroby a sledují zvýšení produktivity, nebo usilují o zhospodárnění pracovního výkonu či úsporu provozních výdajů, a samo toto úsilí pozdvihaje pracovní morálku i vytváří pocit kolektivní odpovědnosti v socialistickém budování. Takový zajímavý pohled na nové myšlení zaměstnanectva poskytuje třeba i zlepšovací návrh administrativního revidenta ONV v Jeseníku, Františka Zemana, který doporučuje normalisaci psacích potřeb. Dokládá číselně, že vystřídáním obyčejných psacích per, kalamářů a tužek plnicími pery se skleněnou špičkou a trvalou plnicí tužkou se uspoří 62 korun na zaměstnance za pět let. Jen u ONV v Jeseníku to bude dělat při 45 zaměstnancích 2790 Kčs. Počítáme-li ve vlastní státní správě okrouhle s 270.000 zaměstnanců (podle úvodníku Ladislava Kháse „Z úřadu do výroby“), činí úspory za pět let 16,740.000 Kčs. Započteme-li zaměstnance státních podniků a svazku lidové správy v celkovém počtu 700.000, znamená to za pět let úsporu 43,400.000 Kčs. Úředník je velmi důkladný a upozorňuje, že to ani nemluví o úspoře dřeva a kovu a ssacího papíru. Je to jeden z tisíců námětů a my jej tu rádi předkládáme už jako doklad, že nikdo není odsouzen k pouhému sedění za stolem a že všichni svým způsobem mohou být účastni na pětiletce nikoli jen vymyšleným počtem pracovních nebo úředních hodin. Mik

[Lidové noviny, č. 286, 8. 12. 1948, s. 3.]

Kačenoj bez lístkoj

Redakce dostává stále všelijaké dopisy. Chce-li si někdo poplakat – napíše novínám. Nemá-li na pivo, aby smísil jeho pěnu se svou vzteklou pěnou, napíše zas. No bůže, ať si uleví, je to líp než nosit brouka v hlavě a pohádat se potom bezdůvodně se

ženou nebo zmalovat kluka. Redakce, tato moderní zpovědnice, leccos unese. I takovýto postesek, který maličko upravíme, aby měl náležitý dramatický spád. Poslyšte tedy, co nám píše „Vaši postižení“. – Moje švagrová Stázička, důchodkyně, dostává po úpravě asi tisíc korun měsíčně. Vychovala tři syny, z nichž jednoho ztratila za Heydricha. Aby měla trochu zábavy, donesla jí snacha v červnu dvě kuřátka a druhá snacha později dva kohoutky. Kuřátka rostla a kohoutkové mutovali, švagrová Stázička jim škrabala kostičky a v létě pak je vyváděla na mez, aby ptáčci mohli „špičkovat“. Těšila se, že vystrojí dětem, až přijedou za ní na svátky, lepší oběd, zatímco sama strádala a pokazila si žaludek belgickou konzervou. Leč nastojte. Jakýs „sociálně slabý“ pod rouškou noci odemkl paklíčem kurník a odnesl kuřátka i kohoutky, zmordovav je předtím, o čemž svědčila kaluž kuřecí krve. No řekněte, je to socialismus anebo lidová demokracie? Je nám okolo šedesáti, ledacos jsme v životě viděli a prožili, ale to nás dorazilo. Ztratili jsme důvěru v lidi a v lepší zítřek. – Já vím, že ten konec vypadá vymyšleně, ale kdežpak. Holý fakt to je, holý jako krček oškubaného kohoutka. Chybí snad jen dodatek, že takovýchto zvěstev jsme se dočkali až za komunistů. Oni sice dělali co mohli, aby srazili na kolena fašistické Němce, kteří zabili švagrové Stázičce jednoho syna, ale koneckonců kuřata neuhlídali. Tak jakýpak socialismus? Lumpárna to je, lumpárna „sociálně slabých“, kteří skrze kuře kalí víru v lepší zítřek. – Dopis má závěr, kterého použijem částečně za efektní ukončení, protože by bylo škoda špatně si vymýšlet. „Až si večer v kavárně dáte slepičí polévku s nudlemi nebo budete u Stopků jíst ‚kačenoj bez lístkoj‘, vzpomeňte si, že o to byli kdesi na východní Moravě okradeni chudí lidé a napište pak o tom zase nějakou dojemnou limonádu.“ Nebudem tak naivnoy. Citátój to obstaroj samoj.

Poslyšte tedy, co
nám píše „Vaši
postižení“.
– Moje švagrová
Stázička,
důchodkyně, dostává
po úpravě asi tisíc
korun měsíčně.
Vychovala tři syny,
z nichž jednoho
ztratila za Heydricha.
Aby měla trochu
zábavy, donesla jí
snacha v červnu dvě
kuřátka a druhá
snacha později dva
kohoutky. Kuřátka
rostla a kohoutkové
mutovali, švagrová
Stázička jim škrabala
kostičky a v létě pak
je vyváděla na mez,
aby ptáčci mohli
„špičkovat“.

[Lidové noviny, č. 291, 14. 12. 1948, s. 4.]

Aby nebyl nikdo nespokojen

Celý rok jste potkávali přátele a jejich otázka zněla: Tož, jak se máš? Člověk uzavřený zabručel: Tak dokola, člověk šedivý: Pořád stejně, člověk zdvořilý: Děkuju, dobře, člověk zářící: Prima, bašta, fajn, člověk naříkavý: Ani se neptejte, člověk naštvaný od dob dynastie Sung po dnešek: Stojí to za starou belu. O vánočních svátcích po Štědrém dni nikoho ani nenapadne, aspoň v zemích českých, zeptat se, jak se máte, nýbrž bude na vás dotíráno otázkou, jaký byl ježíšek. Stejně je to ze strany tazatele pustý formalismus, sloužící jen za záminku, aby mohl ze sebe vychrlit sérii dáreků, jimiž byl obmyšlen, od šlí po kravatu, dříve než se zmůžete na kloudnou odpověď. Nesmíte se proto zlobit, a zvlášť už ne o vánocích, poněvadž v té horlivosti výpovědi není obvyklá chlubnost jako spíše radost veskrze lidská, prýštlí z pocitu, že nejsme ve světě tak zcela ztraceni a opuštěni, když si na nás někdo vzpomněl dárkem. Někdo na vás myslel, pomněte. Myslel na vás s úmyslem uhodnout a splnit vaše tajné přáníčko. I to nejokoralejší srdce se pozachvělo, když v očích obdarovaného tušilo milé překvapení, všichni jaksi zatoužili být o vánocích šťastni, a to bezezbytku. Proto i pes se má olizovat po morkové kosti a kočka po rybích ostatecích. To vánoční hnutí v lidech, aby nikdo nebyl nespokojen, je citová potřeba obecné spravedlnosti, vědomí, že osobní štěstí je přímo závislé na štěstí celé lidské společnosti. Jak je to prosté, hle, prázárodek socialistického cítení v nás: a jak je to těžké, mít na srdci i v mysli vánoce po celý rok. Mik

[Lidové noviny, č. 301, 25. 12. 1948, s. 4.]

Tichá změna

Je taková jedna povídka o tom, jak v kraji s věčným sluncem lidé stárnou, aniž si

toho všimnou a najednou umírají, celkem překvapení. Chtělo se snad tou povídkou říci: hle, jediná, i když významná změna v životě, smrt. Čas jako by tam byl neměřitelný onou slunnou stálostí. Proč tudíž nechválit čtvero ročních období mírného zeměpásu, třebaže stejně zestárneme a umřeme. Člověk se má však stále nač těšit. Na jaře na léto, v létě na podzim, na podzim na zimu a v zimě zase na jaro. Ten starý dobrý trik se změnou ve vzduchu je účinný. A ve střídě scenerií s květy, s rudnoucím listím a posléze se sněhem je ono kouzlo změny, jež přichází nevolána sama, aniž se musíte u nás hýbat, zatím co Brazilci na příklad by museli za vločkou putovat. Nuže, česká krajina se zachumlala do bíla. Při tom hebkém sněhopadu pohřbívání se neubrání mnozí melancholii a jiní bohapustému klení nad šlamastikou, již dovede sníh způsobit. Ale přece – něco se stalo. Potichlo vůkol, že večer málem slyšet, jak šumí naše planeta vesmírem, a slyšet i sebe sama: s tlukotem srdce, které se přidává k utlumenému tlukotu všeho živého v pozdní hodinu. Jenže sníh čaruje. Oč je tesknější v noci, o to zase více rozjasní den. Kdo ví, jestli filuta nepřišel dělat kulisu nadcházející pětiletce. Brzy se mají zaskvíti výkladnice slavnostní výzdobou k této události a do sběhobíla budou svítit tím výrazněji, nerušeny obvyklou šedí ulic. Mik

[Lidové noviny, č. 305, 31. 12. 1948, s. 3.]

4.3

Každý má jinak nastavenou hranici při posuzování únosnosti čehokoli. Proto se nepustím do konstrukcí o výstavbě Mikuláškových žurnalistických textů, o používání výrazových prostředků atd. Chtěl bych tu jen poukázat, že je nutné odlišit texty čistě žurnalistické (*Křest jiřin, Haló po třetí a naposledy, Ó rohlíčky, ó magnobo-*

ny!, *Místo nekrologu*) od „prosté“ propagandy, jež odpovídá poválečné budovatelské době. Stavění nového světa, nové republiky, rukou společnou a nedílnou, viz texty *Značka „pí“ se loučí, Jak je to s ženami, Kulturní parlament, Romantika budoucnosti, Žhavá mobilisace* (to je z dnešního pohledu čirý surrealismus: *Syčení vousatých žit, ovsů a ječmenů zní pobízivě v uších a každá bodavá ovsina se proměňuje v ostruhu, jež pobádá občany k chvatu*). A proti tomu: *Je to jakási červencová, žhavá mobilisace národních sil. Příležitost, o které se opět sejdou všichni lidé bez rozdílu – tak jak jsme to v těchto dnech četli o brigádě ministerstva zahraničních věcí: ministerský rada vedle zřízence, úředník vedle dělníka, ženy, muži, mládenci a děvčata, všichni v uniformě potu, slunce a pohybu jako jediný sval, mocný a silný, zahánějící pouhým škubnutím nebo rozmachem kosy mouchy pochyb o jednotě města a venkovu.*), *Prosba kaštanům, Nezapomeňte na pošťáky, Pracovní sblížení českých a slovenských umělců, Šedá litina není šedá, Jeden z tisíců* (to je zase dokonalá cimrmanovština: *Takový zajímavý pohled na nové myšlení zaměstnanectva poskytuje třeba i zlepšovací návrh administrativního revidenta ONV v Jeseníku, Františka Zemana, který doporučuje normalisaci psacích potřeb. Dokládá číselně, že vystřídáním obyčejných psacích per, kalamářů a tužek plnicími pery se skleněnou špičkou a trvalou plnicí tužkou se uspoří 62 korun na zaměstnance za pět let. Jen u ONV v Jeseníku to bude dělat při 45 zaměstnancích 2790 Kčs. Počítáme-li ve vlastní státní správě okrouhle s 270.000 zaměstnanců /podle úvodníku Ladislava Kháse „Z úřadu do výroby“, činí úspory za pět let 16,740.000 Kčs. Započteme-li zaměstnance státních podniků a svazku lidové správy v celkovém počtu 700.000, znamená to za pět let úsporu 43,400.000 Kčs. Úředník je velmi důkladný a upozorňuje, že to ani nemluví o úspoře dřeva a kovu a ssačího papíru.*), *Kačenoj bez lístkoj, Aby nebyl nikdo nespokojen.*

„Nejnebezpečnější“ jsou ale texty, tváříci se na první pohled neutrálně, kde je však vždy na konci „poznání“, prohlášení“, podle výstavby tragédií „zlom“, spojený většinou s nějakou ideologickou smybolikou, která zesiluje a rezonuje. Spojení lyriky a ideologie. Viz text *Rojení těchto dnů* o sokolském sletu (*Onen nadcházející okamžik národního setkání se rodí v šumu příprav a úsměvných hovorů, vzrůstá s odjezdem každého vlaku, hřmějícího spontánními pozdravy mladých kup z otevřených vagonů a vrcholí na ulicích Prahy při průvodech, aby se dovršil ve splnutí téměř extatickém na stadiu. Tam svážou teprve rytmické pohyby jako prapůvodní lidské zaklínadlo československou rodinu a lad paží, nohou, těl i barev vyvolá v živoucí projev dřímající harmonii krve s krví až do varu. V tomto varu, v tomto ohni se kalí naše ocel.*) Podobně silvestrovská *Tichá změna* (*Nuže, česká krajina se zachumlala do bíla. Při tom hebkém sněhopadu pohřbívání se neubrání mnozí melancholii a jiní bohapustému klení nad šlamastikou, již dovede sních způsobit. Ale přece – něco se stalo. Potichlo vůkol, že večer málem slyšet, jak šumí naše planeta vesmírem, a slyšet i sebe sama: s tlukotem srdce, které se přidává k utlumenému tlukotu všeho živého v pozdní hodinu. Jenže sních čaruje. Oč je tesknější v noci, o to zase více rozjasní den. Kdo ví, jestli filuta nepřišel dělat kulisu nadcházející pětiletce. Brzy se mají zaskvíť výkladnice slavnostní výzdobou k této události a do sběhobíla budou svítit tím výrazněji, nerušeny obvyklou šedí ulic.*).

V jiné rovině, směšnější, je text o kouzelnících, *Kouzelný sloupek*, s ruskou kartou viz (*Kouzelníci se rovněž obrozují. Nechtějí už efektařit s aparáty, dvojitými stěnami a mechanickými žerty, nýbrž se přiklání po ruském způsobu spíše k artistnímu projevu, který u nich záleží v obratnosti, v zručnosti, hbitosti prstů a pohybu, prostě v poctivém cviku a triku. Kouzelník musí něco umět. Obecenstvo má žasnout nad jeho dovedností a fortelností, nikoliv nad důmyslností přístrojů a technických pomůcek.*).

5.

Jak bychom psali v té době my? Těžko říci. Po bitvě je každý král. Jestli něco můžeme udělat pro to, aby se podobné „služebnictví“ neopakovalo, musíme se s touto dobou a jejími artefakty seznámit. Především je číst, vidět, slyšet...

Nakonec ještě jedno mikuláškovské svědectví. Tentokrát jen a pouze básnické. Aby byl obraz dokonán. A jako omluva za prováděnou exhumaci slov.

„Večer v narvané Viole byl nádherný, verše četl Radovan Lukavský (na můj vkus až příliš pateticky), ale Oldřich byl spokojen a publikum též. Při závěrečném potlesku O. M. povstal od stolu z první řady a kynul francouzskými holemi v potlesku neustávajícímu publiku...

Po pořadu jsem několika taxíky jeli k nám domů. Mohlo nás tam být kolem patnácti, Oldřich si nechal nalít víno, ochutnal nachystané chlebičky a pak začal zpaměti recitovat Agogha, krále smutku. Agogh je sbírka, kterou napsal začátkem sedmdesátých let a vyšla až na konci osmdesátých let. Recitoval bez zakolísání hodinu, možná hodinu a půl... Což po skoro celodenní konzumaci vína byl podivuhodný výkon. Všichni přítomní byli naprosto vykojení, byl to pro mě jeden z nejsilnějších básnických zážitků. A nejen pro mě, když jsem přišel do koupelny, seděl tam na okraji vany Luboš Brožek, tekly mu slzy a cedil mezi zuby: „Kurva, to je básník, kam se všichni sereme...“ Miroslav Huptych. In: *Gloret* (Dauphin, 2010).

Jakub Šofar

PS: Chtěl bych na tomto místě poděkovat Josefu Schwarzovi a Janu Pirnerovi. Bez nich bych tento text nikdy nedokončil.

„Večer
v narvané
Viole byl
nádherný,
verše četl
Radovan
Lukavský (na
můj vkus až
příliš
pateticky), ale
Oldřich byl
spokojen
a publikum
též. Při
závěrečném
potlesku O.
M. povstal od
stolu z první
řady a kynul
francouzským
i holemi
v potlesku
neustávajícím
u publiku...

V příštím čísle (vychází 15. prosince 2010)

rozhodně nenajdete:

Román pro muže

Tři chlapy v chalupě

Muže z Acapulka

Nashledanou příště!
Ne za pomeňte!